

Politipatruljen om tiltak og mål i Nærpolitireformen

*En kvalitativ analyse av politibetjentes
opplevelser og erfaringer*

Siri Martinsen Nesteng

Masteroppgave i kriminologi
Institutt for kriminologi og rettssosiologi
Juridisk fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

29. august 2019

Politipatruljen om tiltak og mål i Nærpolitireformen

En kvalitativ analyse av politibetjentes opplevelser og erfaringer

© Siri Martinsen Nesteng

2019

Politipatruljen om tiltak og mål i Nærpolitireformen: En kvalitativ analyse av politibetjentes opplevelser og erfaringer

Siri Martinsen Nesteng

<http://www.duo.uio.no/>

Sammendrag

Tittel: Politipatruljen om tiltak og mål i Nærpolitireformen: En kvalitativ analyse av politibetjentes opplevelser og erfaringer

Av: Siri Martinsen Nesteng

Veileder: Helene O. I. Gundhus

Institutt for kriminologi og rettssosiologi

Det juridiske fakultet

Universitetet i Oslo

Høst 2019

I 2015 gikk et bredt politisk flertall inn for Nærpolitireformen, som er en langsiktig plan for utvikling av politiet. Reformeringer av politiet har pågått i flere land, så det norske politiet er intet unntak. På grunn av sentraliseringen som fulgte reformen, har den vært særlig omdiskutert både i media og i ulike evalueringer. Reformen deles således inn i en strukturreform og en kvalitetsreform. Det er kvalitetsdelen av reformen som er utgangspunkt for denne studiens undersøkelser. Oppgaven belyser pågående prosesser i politiet, der politipatruljen står i fokus. Patruljen er en av seks prioriterte funksjoner under kvalitetskategorien i reformen, og den skal utrustes med kunnskap utstyr og støtte. Oppgaven går spesielt inn i politibetjentenes hverdag, og det overordnede spørsmålet som stilles er hvordan politipatruljen opplever at de nye tiltakene fremmer eller hemmer målet om mer kvalitet i tjenesten. For å besvare dette spørsmålet har kvalitativ metode blitt benyttet, og det er gjennomført både observasjon og intervju ved en geografisk enhet i Oslo Politidistrikt. Dette har lagt til rette for en rik empirisk-basert oppgave. Teknologitiltak er en stor del av Nærpolitireformens målsettinger. For patruljens del betyr dette at nettbrett og smarttelefon har fått en sentral plass i dens utforming. I avhandlingen vil det å forstå hvordan teknologi påvirker patruljens opplevelser av ansvarliggjøring, kunnskapsarbeid og samhandling med publikum stå sentralt. Funnene viser hvordan teknologier oppfattes som å styrke kompetanse, effektivitet og kvalitet, hvordan teknologier styrer hva de oppfatter som relevant kunnskap og hvordan de patruljerende oppfatter nye styringsmekanismer knyttet til NPM og ansvarliggjøring av patruljene.

I tillegg til de direkte tiltakene som skal sikre effektivitet og likere polititjenester, skal patruljen (og politiet generelt) være tilstede og tilgjengelig, være i forkant, ha tillit i befolkningen og sikre deres trygghet. Funnene viser imidlertid at informantene opplever seg som mindre synlige og i noen tilfeller opplever de en distanse til publikum. Det forebyggende arbeidet oppleves å gå på bekostning av de andre tjenestene, noe som blant annet kommer av opplevelsen av å ha knappe ressurser, og nye oppgaver for spesialistene. Funnene viser også en del dilemmaer og uintenderte konsekvenser rundt hva informantene mener fremmer eller hemmer mer kvalitet i tjenesten, og dette diskuteres også i denne oppgaven.

Forord

Snart settes siste punktum i denne oppgaven. Det skal bli deilig, men også litt rart. Før jeg avslutter helt, er det flere som fortjener en liten oppmerksomhet.

Først og fremst, tusen takk til alle informantene mine. Under observasjon fikk hver og en av dere meg til å føle meg velkommen. Hele elleve informanter stilte til intervju. Det genererte mye datamateriale, til tider frustrerende mye. Likevel, oppgaven hadde aldri blitt til uten deres erfaringer, opplevelser og meninger rundt oppgavens temaer. En takk rettes også til kontaktpersonen min, som organiserte gjennomføring av observasjoner og intervjuer.

Veileder, Helene O. I. Gundhus, tusen takk for at du var forståelsesfull når tidsplanen ble noe forskjøvet. Du har alltid tatt deg tid og vært tilgjengelig, og det har jeg virkelig satt stor pris på! Tusen takk for alle kommentarer og innspill på utallige utkast. Fremtidige masterstudenter som får deg som veileder er heldig, din kunnskap virker utømmelig!

Takk til Osloforskning og Rokkansenteret for tro på prosjektet, og tildeling av hvert deres forskningsstipend.

Takk til alle som har lest korrektur og kommet med innspill – ingen nevnt, ingen glemt!

Tusen takk til familien min som alltid er oppmuntrende og støttende.

Hanne og Karina, takk for at dere alltid stiller opp for meg.

Mette og Camilla, jeg var heldig som traff dere første året på krimmen! Selv om vi nå går forskjellige veier, setter jeg stor pris på det vennskapet vi fortsatt har!

Randi Ingeborg, vi har vært hverandres støttespiller de to siste årene. Håper vi kan fortsette å heie hverandre frem i tiden som kommer også!

Sist, men ikke minst – Lars Erik – takk for alt du er for meg! Alltid positiv og støttende. Hver dag får du meg til å le. Nå gleder jeg meg til en skikkelig ferie sammen med deg!

Oslo, august 2019

Siri Martinsen Nesteng

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
Bakgrunn	2
Problemstilling og forskningsspørsmål	3
Oppgavens aktualitet og bidrag	3
Oppgavens oppbygging og struktur	4
2 Reformers i politiet	6
Nærpolitireformen	6
Evaluerings av reformen	7
Politireformer i andre land	8
Reformen i Oslo Politidistrikt	11
Politipatroljen	11
Hva var i bruk av teknologi under feltarbeidet?	12
Politiarbeid på stedet	12
Digitalisering og teknologi i det norske politiet	13
3 Tidligere forskning	15
Forskning på patruljer	15
Teknologi i politiarbeidet	16
Mål- og resultatstyring, motivasjon og skjønn	18
4 Teoretisk rammeverk	19
Politiblikket	19
Teknologi	19
Aktør-nettverksteori	20
«Extension theory»	21
New Public Management: mål- og resultatstyring	22

«Governmentality».....	23
Politikulturer.....	24
Patruljens samhandling med publikum	24
5 Metode	27
Kvalitativ tilnærming til data	27
Observasjon – tilgang og gjennomføring	28
Tilgang	29
Gjennomføring	30
Tillit, forskereffekt og roller.....	31
Feltnotater.....	33
Intervju - rekruttering og gjennomføring	34
Forskningens kvalitet og fremstilling.....	36
Induktiv versus deduktiv tilnærming.....	37
Fra muntlig intervjusamtale til skriftlig tekst og analyse	38
Etiske refleksjoner.....	40
Konfidensialitet	41
Etiske vurderinger ved observasjon	41
6 Teknologi i politipatruljen	43
Teknologi – en hemske?	43
Autonome, men også «avhengige»	44
Et digitalt politiblikk?.....	48
Kompetanse, effektivitet og kvalitet	53
Politiarbeid på stedet – en måte å målstyre politiarbeidet på?	57
Lydavhør og tilbakemeldingsmøte.....	57
Styring og motivasjon	58
Politibetjentenes skjønnsutøvelse og handlingsrom.....	60
Å vente på neste oppdrag	64

Oppsummering	66
7 Synspunkter på reformen	67
Organisasjonsendringer	67
Sammenslåing av enheter – hva har størrelse å si?	67
Større avstand internt – et abstrakt politi?	69
«Suksessavdelinger» blir borte	73
Synlig og tilgjengelig politi ut til publikum?	75
Endring i forholdet politi – publikum	78
Hva skaper tillit?	79
«Henlagt på kapp» - bekymring rundt svekkelse av tillit	81
Distanse til publikum?	83
Forebygging under reformen	87
... bare på papiret?	87
Fra oppdrag til oppdrag	89
Et spørsmål om ressurser?	91
8 Teknologi som ressurs og begrensning, og patruljens potensiale	93
Bidrag og videre forskning	97
Litteraturliste	98
Vedlegg 1: Godkjenning og prosjektvurdering fra NSD	112
Vedlegg 2: Dispensasjon fra taushetsplikt – Politidirektoratet	115
Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeskjema	120
Vedlegg 4: Intervjuguide	122

1 Innledning

«Du blir gang på gang varslet at - det som jeg kaller grunnmuren i politiet, de som jobber på gata, de som jobber på patrulje - de må være i stand til å løse oppgaven sin, hvis ikke så rakner alt, da raser resten av korthuset».

(Informant F)

Reformer har preget politiet i flere land de senere årene, og det norske politiet er intet unntak. Gode intensjoner og ønsker bak reformene mangler ikke, men kunnskap om hvordan de fungerer og hva som kommer ut av dem, er derimot mangelvare (Sørli og Larsson, 2018). Den norske Nærpolitireformen har vært omdiskutert, både i ulike evalueringer, så vel som i media. Henlagte saker, lengre saksbehandlingstid, svekket lokal kunnskap, et politi som oppleves som fjernt, anonymt og mindre tilgjengelig går igjen som kritikk, og det er ofte reformen som får skylden. Ettersom reformer av en slik størrelse som Nærpolitireformen trenger tid til å virke, bes politiansatte om å være tålmodige (Grindem, 2019).

«Grunnmuren» i politiet, eller «de som jobber på patrulje», som informanten innledningsvis henviser til, har vært utgangspunkt for denne oppgavens undersøkelser. Med reformens innføring har patruljen fått mer ressurser. Den skal utrustes med kunnskap, utstyr og støtte, og den inngår som en av seks prioriterte funksjoner i kvalitetsdelen av reformen. En viktig del av satsingen på politipatruljen er at mer politiarbeid skal kunne utføres av den enkelte politipatrulje på stedet. Satsingen innebærer også at den enkelte politipatrulje skal få mer tilgang til teknologi.

Det er derfor politibetjenter i den operative patruljetjenesten sine erfaringer og opplevelser med reformen, og dens ulike tiltak og mål, som denne masteravhandlingen skal ta for seg. Oppgaven vil spesielt gå inn i politibetjentens hverdag, og spørsmål som stilles er: Hva betyr de nye tiltakene og målene for praksisfeltet og hvordan oppfattes de? Og hvilke paradokser og uintenderte konsekvenser kommer til syne? Selv om reformen og målet om forsterket politipatrulje oppleves som delvis positivt, kommer det klart frem at politibetjentene også ser utfordringer. Det er paradoksene rundt dette og uintenderte konsekvenser som synliggjøres i denne oppgaven, som beskriver hvordan det oppleves å være midt i «orkanens øye».

Bakgrunn

Et bredt politisk flertall gikk i 2015 inn for Nærpolitireformen, som er en langsiktig plan for utvikling av politiet frem mot 2020.

Som forutsetning for en god polititjeneste, nevnes det i Nærpolitireformen (Prop. 61 LS (2014-2015)) at det er behov for forbedringstiltak innen IKT, og sikkerhet og beredskap. «Det er ikke mulig å utvikle norsk politi til en effektiv leverandør av gode polititjenester uten å styrke forutsetningene for å ta i bruk moderne teknologi» (Prop. 61 LS (2014-2015)). Noe av bakgrunnen for dette kom fra 22. juli-kommisjonens vurderinger av svakheter ved politiet. Kommisjonen mente det var behov for en helhetlig IKT-strategi for politiet, der «den enkelte politipatrulje må få tilgang til teknologi for skriftlig og visuell informasjonsdeling og opplæring i systemer som gir dem større evne til å løse sine oppgaver, opptre koordinert og utveksle informasjon mellom alle nivåer i politiet» (NOU, 2012:14:459). Teknologitiltak er en stor del av Nærpolitireformens målsettinger, og under flere av effektmålene og satsningsområdene i reformen står ulike tiltak som har med teknologi å gjøre sentralt. Med bred kompetanse og nødvendig utstyr, som for eksempel teknologiske gjenstander som nettbrett og smarttelefon, skal patruljen være i stand til å løse de fleste politioppgaver, fra første etterforskningssteg på stedet, være i beredskap, forebygge ungdomskriminalitet, til innhenting av etterretningsopplysninger. Under reformen ser vi derfor at det blir mer ressurser til politipatruljen. Hvordan betjentene i patruljen opplever dette, skal denne oppgaven blant annet undersøke.

I tillegg skal informantenes opplevelser og erfaringer med utvalgte effektmål i reformen undersøkes. Nærmere bestemt vil jeg undersøke politipatruljens opplevelser av effektmål om et mer tilgjengelig og tilstedeværende politi, med god lokal forankring og samhandling, og et politi med mer målrettet innsats på forebygging, etterforskning og beredskap (se Politidirektoratet, 2017a). Realisering av disse vil gjøre politiet i stand til å oppnå mål og krav for bruker- og samfunns effekter i henhold til politiets samfunnsoppdrag. Blant effekter for innbyggere og samfunn, nevnes blant annet høy tillit og trygghet. Nærpolitireformen vil sette politiet i stand til å levere bedre polititjenester for fremtiden slik at innbyggerne fortsatt skal være trygge og ha høy tillit til politiets arbeid (Politidirektoratet, 2017b:20).

I denne oppgaven vil dermed det å forstå hvordan teknologi påvirker patruljens opplevelser av ansvarliggjøring, kunnskapsarbeid og samhandling med publikum stå sentralt. I dette inngår både hvordan teknologiene oppfattes å styrke kompetanse, effektivitet og kvalitet, samt hvordan

teknologier styrer hva de oppfatter som relevant kunnskap og hvordan de patruljerende oppfatter nye styringsmekanismer knyttet til «New Public Management» og ansvarliggjøring av patruljene. Betjentenes oppfattelse av politiet som synlig og tilgjengelig, deres tillit hos befolkningen og andre sider ved reformens påvirkning på dem, blir videre belyst.

Problemstilling og forskningsspørsmål

Med utgangspunkt i dette er den overordnede problemstillingen formulert på følgende måte:

Hvordan opplever politipatruljen at de nye tiltakene fremmer eller hemmer målet om mer kvalitet i polititjenesten?

I forlengelse av denne problemstillingen har jeg også funnet det hensiktsmessig å utarbeide to forskningsspørsmål. Disse gir grunnlag for oppgavens kommende analyse og diskusjon:

På hvilke måter bidrar teknologiske verktøy til opplevelse av ansvarliggjøring og styring av politipatruljen? Og hvordan påvirker bruk av og tilgang til teknologi politiarbeidet og politirollen?

Hvilke synspunkter har det patruljerende politi på effektmålene i reformen – hva betyr det for praksisfeltet, hvordan oppfattes de og hvilken betydning har de for polititjenestepersonene?

Problemstilling og forskningsspørsmål vil besvares med bakgrunn i analyse og diskusjon av funn fra det empiriske materialet som er samlet inn gjennom kvalitative intervjuer, samt observasjon.

Oppgavens aktualitet og bidrag

En oppgave som denne er nyttig fordi den kan bidra til å belyse pågående prosesser i politiet. Avhandlingens innsikter er verdifulle, fordi den undersøker prosessene som utspiller seg, og den går inn i hva som pågår i politiet akkurat nå, hva gjelder *kvalitetsdelen* av reformen. Dette er det ikke så mange som har gjort hittil, med noen unntak finnes. For eksempel Direktoratet for forvaltning og ikt (Difi) sine evalueringer, og forskningsarbeidene til Gundhus, Talberg og Wathne (2018; 2019).

Renå (2016) argumenterer for at enhver offentlig reform av en viss størrelse bør være gjenstand for uavhengig forskning. I tillegg er det viktig å samle forskning rundt politireformer fordi mye av debattene i media og innen politikken har vært preget av fravær av evidensbasert og

kvalitetssikret kunnskap om slike endringsprosesser (Larsson og Sørli, 2018:15). Politireformene som pågår er store og gjennomgripende, og derfor burde man kunne forvente et stort omfang av solid forskning på feltet. Likevel har dette frem til nylig vært begrenset (Larsson og Sørli, 2018). Den nylig utgitte boka *Politireformer*, viser imidlertid at det pågår forskning om reformer i flere fagmiljøer og innen ulike disipliner. Denne oppgaven kan således være et bidrag til mer forskningsbasert kunnskap om den norske politireformen, og dermed møte kritikken som er fremsatt om manglende forskning på feltet.

Å observere og intervju politiet om deres hverdag, har vært en lang tradisjon innenfor politiforskningen. Ved å både observere og intervju politibetjenter i operativ tjeneste, har det vært mulig å få innsyn i hva politiet gjør i praksis kontra hva de sier (at de gjør) i intervjuene. Dette har også sikret en rik empirisk-basert oppgave. Avhandlingen gir videre et viktig innspill for å forstå hvordan en del av politiet, altså det patruljerende politi, opplever reformen, og det kan bidra til økt kunnskap om prosesser som utspiller seg i førstelinjen i dag, og hvordan polititjenestepersonene opplever og erfarer dette.

Oppgavens oppbygging og struktur

Foruten dette innledende kapitlet, består oppgaven av åtte kapitler. Kapittel to tar for seg Nærpolitireformen: hva var bakgrunnen for, og målet med reformering av det norske politiet. Dette fungerer som et bakteppe for å forstå dagens situasjon i det norske politiet, samt politireformer i andre land. Kapitlet avsluttes med en presentasjon av Oslo Politidistrikt og politipatruljen spesielt, hvor studien er gjennomført.

I kapittel tre presenteres internasjonal- og nasjonal forskning som er gjort på de temaene oppgaven tar for seg. Denne litteraturen er valgt ut og presenteres ettersom den er relevant for videre analyse. Dette gjelder tidligere forskning som har gjort etnografiske undersøkelser av politiet, hva teknologi i politiarbeidet har blitt forstått som og tidligere forskning på mål- og resultatstyring, motivasjon og skjønn.

Det teoretiske rammeverket for oppgaven redegjøres for i kapittel fire. Disse perspektivene handler om politiblikket, politikultur, ulike teoretiske begreper knyttet til politiets samhandling med publikum og forståelse av mål- og resultatstyring. Videre har jeg hentet inspirasjon fra ulike teorier om teknologi, dette være seg «extension theory» og aktør-nettverksteori.

I kapittel fem presenteres den metodiske tilnærmingen som er anvendt. Dette kapitlet er todelt ettersom oppgaven tar i bruk både observasjon og intervju. Felles er at det diskuterer

fremgangsmåten for å få tilgang til feltet, rekruttering og gjennomføring. Deretter redegjør jeg for hvordan jeg har gått frem for å analysere datamaterialet, før jeg til slutt belyser de etiske vurderingene som ble gjort.

Kapittel seks og syv er oppgavens analyse- og diskusjonskapitler. Her kobles informantenes erfaringer og opplevelser knyttet til tiltak og mål i reformen til de teoretiske perspektivene, og ses i sammenheng med tidligere forskning. Teknologi, kunnskap, kompetanse og effektivitet er nøkkelord i det første analyse- og diskusjonskapitlet. Her presenteres og analyseres informantenes beretninger om teknologiske verktøy i politipatruljen. Gjennom disse beretningene analyseres og diskuteres det hva som gjør at betjentene føler seg mer selvstendig ved bruk av slike verktøy, og hvordan det kan oppleves som en styring av patruljen. På hvilke måter teknologiene påvirker politiarbeidet og politirollen, blir også besvart, gjennom blant annet en antagelse om at man nå kan snakke om et mer digitalt politiblikk.

Analysen i kapittel syv bygger på informantenes synspunkter på reformen, og dens ulike mål: en mer sentralisert og effektiv organisering, et tilstedeværende og tilgjengelig politi, som skal ha mer målrettet innsats på blant annet forebygging, som igjen skal sikre høy tillit og trygghet for innbyggere og samfunn generelt. Hva informantene tenker om disse målene og hva det betyr for deres praksisfelt står sentralt. Analysekapitlene vil tilslutt bli sammenfattet i kapittel åtte. Her vil jeg komme med noen konkluderende bemerkninger, og skissere behov for videre forskning.

2 Reformen i politiet

Med utgangspunkt i bakgrunnen gitt i kapittel 1, vil en generell beskrivelse av Nærpolitireformen først presenteres. Hva var bakgrunnen for, og målet med reformen? Det vil deretter være hensiktsmessig å gi en kort oversikt over politireformer i andre land. Deretter vil jeg tilspisse kapitlet til å handle om reformen i Oslo Politidistrikt spesielt, ettersom det er her feltarbeidet og intervjuene ble gjennomført. Jeg vil deretter presentere hva som var i bruk av teknologi i patruljen på det gjeldende tidspunktet, og gi en kort oppsummering av situasjonen for digitalisering av det norske politiet i dag. Politiske dokumenter og ulike evalueringer vil brukes til dette formål.

Nærpolitireformen

«Reforms are expressions of hope for a better future – a future that better corresponds to our ideals than either the past or the present does» (Brunsson, 2006:254).

Som nevnt pågår det en omfattende omorganisering og reformering av norsk politi, kjent som Nærpolitireformen. Lovforslaget om reformen ble fremlagt for Stortinget 6. mars 2015 (Ellefsen, 2018), og vedtatt i juni samme år (Prop. 61 LS (2014-2015)). Reformen trådte i kraft 1. januar 2016 (Ellefsen, 2018), og kan betraktes som en forlengelse av «Politireform 2000» (Christensen, Læg Reid og Rykkja, 2017). Etter 22. juli-kommisjonens kritikk av politiets håndtering av terrorangrepene, annonserte daværende justisminister Faremo, at regjeringen ville gjennomføre en politianalyse som skulle bedre grunnlaget for en reformering av politiet. Denne analysen blir kalt «Politianalysen» (Renå, 2016). Analysens forslag om å gjennomføre én strukturreform og én kvalitetsreform, bygger Nærpolitireformen på. I lovvedtaket om Nærpolitireformen står det at:

«Målet med reformen er et nærpolti som er operativt, synlig og tilgjengelig, og som har kapasitet og kompetanse til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger, og sikre innbyggernes trygghet. Det skal utvikles et kompetent og effektivt lokalt nærpolti der befolkningen bor. Samtidig skal det utvikles robuste fagmiljøer som er rustet til å møte dagens og morgendagens kriminalitetsutfordringer.» (Prop. nr. 61 LS (2014-2015):5)

Gjennom de siste tretti årene har norsk politi gjennomgått et antall større og mindre endringer for å ivareta sitt samfunnsoppdrag, slik det er definert i politilovens §§ 1 og 2 (Kirkhaug og Glomseth, 2018). Reformen er et politisk virkemiddel som iverksettes med mål om å gjennomføre nettopp slike endringer (Larsson og Sørli, 2018:15), og selv om den norske Nærpolitireformen har møtt kritikk og motstand, var det samtidig enighet om at endringer måtte til.

Den norske Nærpolitireformen er som nevnt både en strukturreform og en kvalitetsreform. Til nå er det strukturdelen av reformen som har fått mest oppmerksomhet, og i reformens initialfase handlet det mye om antall politidistrikt og lensmannskontor og den videre organiseringen av reformen (Renå, 2018). For Norges del har strukturreformen innebåret at politi-Norge fra 1. januar 2016 ble redusert fra 27 til tolv politidistrikt, og antall tjenestesteder gikk fra 354 til 221 (Larsson og Sørli, 2018). Kvalitetsreformen, på sin side, har som hovedformål å utvikle et effektivt og kunnskapsbasert politi. Under hver av disse reformkategoriene ligger det en rekke mer eller mindre konkrete tiltak.

Den overordnede målsetningen for Nærpolitireformen er omfattende og berører store deler av politiets virksomhet. Kirkhaug og Glomseth (2018) argumenterer for at reformen er innrettet mot ledelse og styring, arbeidsmetoder og teknologi. Gundhus, Talberg og Wathne (2018:203) påpeker at politireformen trekker politiet i retning av en spesialistmodell som har feste i en målstyringslogikk, hvor verdier som standardiseringer og effektivitet står sentralt (se også Mendel, Fyfe og den Heyer, 2017).

Politireformer kan med bakgrunn i dette være et uttrykk for en mer generell utvikling i den offentlige sektor– det som kalles «New Public Management» (NPM) (Balvig, Holmberg og Nielsen, 2011). Innenfor NPM oppmuntres organisasjoner til å omfavne en mer forretningsmessig ledelsespraksis, der økonomi, effektivitet, ansvar for måloppnåelse og synlige resultater av arbeidet er viktige verdier (Granér og Kronkvist, 2014). Av de ulike elementene i NPM er det særlig mål- og resultatstyringskomponenten som har blitt vektlagt i Norge (Wathne, 2015).

Evalueringer av reformen

Selv om det kan være vanskelig å vurdere og evaluere en pågående reform, har det blitt gjennomført ulike slike evalueringer. Blant annet har Direktoratet for forvaltning og ikt (Difi)

fått i oppdrag å evaluere reformen. Målet deres har vært å vurdere effektene i lys av de målene som er satt. Det er gjennomført statusrapport for 2016, 2017 og 2018 (Difi, 2017, 2018, 2019).

Rapporten fra 2018 konstaterer at ny organisering hovedsakelig er på plass, men situasjonen varierer mellom distriktene, og det er behov for tid for å få ny organisering til å fungere etter hensikten. Når det gjelder kvalitetsdelen av reformen, har politiet iverksatt en rekke tiltak som skal bidra til et mer enhetlig politi som leverer likere tjenester med bedre kvalitet, denne delen er fortsatt i startfasen. Etter Difis vurderinger opplever ledere og medarbeidere at det blir for mye på én gang, og mange av disse har fortsatt liten tro på reformen. Dette kommer blant annet av at de opplever manglende ressurser til å gjennomføre alle tiltakene (Difi, 2019).

Når det gjelder politiets erfaringer med Nærpolitireformen, har dette blitt studert i flere evalueringssjekter, både før oppstart og underveis. Av temaer som har blitt drøftet, er forventninger til reformen (Renå, 2016, 2018). I Renås undersøkelse, som ble gjennomført et halvt år etter Nærpolitireformens igangsettelse, var utgangspunktet en spørreundersøkelse til politiledere- og ansatte. Et av hovedfunnene i undersøkelsen var at det var få som trodde Nærpolitireformen ville bidra til et mer synlig og tilgjengelig politi, styrket kriminalitetsforebygging og mer effektiv kriminalitetsbekjempelse, alle tre punkter som er sentrale mål for reformen (Renå, 2018). Andre temaer gjelder hvordan reformen har slått ut når det gjelder ledelse, implementering, effekter og resultater (Filstad og Karp, 2019) og politiets relasjon til publikum (Wathne, Talberg og Gundhus, 2019). I tillegg har politiet en egen medarbeiderundersøkelse (se Politiet.no, 2017), som gjennomføres hvert annet år i hele etaten. Den er et viktig tiltak for å kunne få tilbakemeldinger på medarbeideres motivasjon og engasjementet (Politidirektoratet, 2017c).

Politireformer i andre land

Reformer i politiet er ikke noe nytt, og ei heller noe særnorsk (Larsson og Sørli. 2018:15). I de skandinaviske landene og andre land i Europa har politiet gjennomgått reformeringer. I norsk, svensk og dansk sammenheng ønsker man et mer sentralisert politi med større avdelinger og økt spesialisering, fordi dette ansees som mest effektivt (Larsson og Sørli, 2018). Flere europeiske land, som Nederland, England, Wales og Skottland har også implementert eller gjennomgår store strukturelle endringer for å sentralisere politiorganisasjonen (Fyfe, Terpstra og Tops, 2013). Fyfe, Terpstra og Tops (2013), som har skrevet om politireformer i Nord- og Vest-Europa, understreker at strukturelle reformer kun er en av flere endringsmodeller som iverksettes. Likevel, det som kjennetegner reformene i Nord- og Vest-Europa de senere årene,

er at de med enkelte unntak har vært sentraliseringsreformer (Larsson og Sørli, 2018:18; Mendel, mfl., 2017). Dette gjelder også for de skandinaviske landene (Granér, 2017).

Reformen i Danmark ble iverksatt i 2007, og var basert på rapporten *Fremtidens politi*, utarbeidet av Visionsudvalget. Målene for den danske reformen var større effektivitet i form av høyere oppklaringsprosent og mindre kriminalitet, rask respons, åpenhet, og feltarbeid preget av lokal kunnskap og samarbeid med lokale aktører. Den mest omfattende av de nordiske studiene når det gjelder reform av politiet, er *Verdens bedste politi- politireform i Danmark 2007-2011* (Balvig mfl., 2011). Resultatene fra rapporten viste flere sider angående reformarbeidet i Danmark. Implementeringsfasen ble problematisk blant annet fordi politiets resultater falt, befolkningens tillit sank, og det var vanskelig å bygge opp fagmiljøer. Samtidig gjorde reformen politiet mer profesjonelt og bedre i stand til å etterforske kompliserte og alvorlige saker. Det største problemet med den danske politireformen som forfatterne trekker frem, er dårligere lokalkunnskap, mindre grad av personlige relasjoner til befolkningen og mindre lokal tilknytning (Balvig mfl., 2011).

I Sverige startet implementeringen av politireformen i 2015, og fra 1. januar samme år ble forvaltningsmyndigheten, kriminalteknisk laboratorium og 21 lokale politimyndigheter erstattet med Polismyndigheten (Prop. 61 LS (2014-2015)). Formålet med reformen var å skape bedre kvalitet, økt kostnadseffektivitet og fleksibilitet, samt forbedrede resultater i politioperasjoner (Granér, 2017). I følge Granér (2017) kan resultatet av reformen beskrives som en organisasjon i krise. Fra tiden før reformen har det fortsatt å være nedgang i antall oppklarte forbrytelser, og et tap i borgernes tillit til politiet (se Wennström, 2013).

For Finland sin del har politiet blitt omstrukturert i flere faser, og reformen kan hovedsakelig beskrives som administrativ (Granér, 2017). De nasjonale politienhetene og de lokale politiavdelingene ble redusert fra 90 til 24 enheter. Likevel var politistasjonene og ressursene på lokalt nivå omtrent det samme (Granér, 2017). Av forskning gjort om reformer i Finland kan artikkelen «Restructuring the Finnish Police Administration» av Haraholma og Houtsonen (2013) nevnes. Forfatterne fant at den såkalte «PORA»-reformen, ikke hadde noen vesentlig effekt på politiets tjenester på lokalt nivå. Likevel var polititjenestepersoner, spesielt fra mindre stasjoner, mer kritiske til reformen når det gjaldt økt byråkrati og ulikhet mellom politistasjonene, og det ble rapportert om misnøye til ledelsen på noen politistasjoner (Haraholma og Houtsonen, 2013). I motsetning til andre land, ble politiarbeidet likevel utført

som før, og det ble ikke observert store endringer i produktiviteten i politiarbeidet (Granér, 2017).

Reformene i de skandinaviske landene deler en rekke likheter ifølge Holmberg (2014; 2018). Blant annet gjelder dette drastiske reduksjoner i antall politidistrikt, mer statlig tilsyn, økt tillit til resultatindikatorer, og synet på at disse reformene skal forstås som desentraliseringer som vil øke politiets evne til å betjene borgerne og møte kravene til lokalsamfunnene (Holmberg, 2014:447). Holmberg (2014) argumenterer likevel for at reformene først og fremst skal forstås som eksempler på sentralisering, og at lokalt politi har lidd som følge av dette.

Annen internasjonal forskning viser at det finnes en rekke begrunnelser for hvorfor politireformer innføres. I New York og Los Angeles ble Compstat-målstyring iverksatt på bakgrunn av at kriminaliteten ble oppfattet som å være ute av kontroll. En slik begrunnelse tok utgangspunkt i kriminalitetsutviklingen og politiets (manglende) muligheter til å påvirke dette (Bratton og Malinowski, 2008 referert i Balvig mfl., 2011). For å håndheve ansvarlighet og forbedre kriminalitetsbekjempelse, krevde det blant annet oppdatert informasjon om kriminalitet, «crime mapping», reviderte kriminalitetsstrategier og kreative problemløsninger på gatenivå – Compstat dukket opp som en arena for denne utviklingen (Silverman, 1999; 2006).

I Belgia var problemer med politiets organisasjon begrunnelse for iverksettelse av reform, hvor gjentagende eksempler på korrupsjon og udugelighet gjorde at tre politiorganisasjoner ble slått sammen til én (Tange, 2004 referert i Balvig mfl., 2011). Økonomi kan være en tredje årsak. I flere land ser man et behov for politireformer som vil gjøre det mulig å begrense de offentlige utgiftene til politiet. Skottland, England og Wales er eksempler her (Balvig mfl., 2011). For Norge sin del har beredskap og respons vært en sentral begrunnelse for reform, særlig på grunn av kritikken etter 22. juli.

En kritikk som ofte rettes mot reformarbeid i forskjellige land, er at foreliggende forskning i liten grad blir brukt i reformarbeidet. Det er et åpent spørsmål hvilke effekter forskningen, og resultater av evalueringer, har fått på de pågående prosessene (Larsson og Sørli, 2018). Slik vi har sett over har evalueringer og forskning vist en rekke utfordringer ved reformene. Det gjelder blant annet liten tro på reformen blant politiansatte, svekkelse av tillit og tap av lokal tilknytning. Disse funnene har i liten grad blitt tatt hensyn til (Larsson og Sørli, 2018; Holmberg, 2018; Mendel, mfl., 2017).

Reformen i Oslo Politidistrikt

I det følgende vil jeg presentere modellen for de nye politidistriktene og beskrive Oslo Politidistrikt (OPD) spesielt. Selv om det er kvalitetsdelen av reformen oppgaven konsentrerer seg rundt, gir dette et bilde av det distriktet, og den enheten, jeg har observert og intervjuet ved.

Organisasjonsmodellen i de nye politidistriktene skal understøtte de overordnede målsetningene for Nærpolitireformen og legge til rette for at politiets samfunnsoppdrag kan løses på en god måte. Den skal også sikre en enhetlig og mer standardisert organisering i de nye politidistriktene (Politidirektoratet, 2016).

Organisasjonsmodellen for OPD skiller seg fra de elleve andre politidistriktene ved at PST er lagt utenfor distriktet, og det har flere driftsenheter enn de andre politidistriktene (Politidirektoratet, 2016). Distriktet er organisert med Politimester øverst, deretter ulike lederstøttestaber og deretter igjen geografiske og funksjonelle driftsenheter. Enheten i OPD, der jeg har observert og intervjuet, kalles en geografisk driftsenhet. I henhold til «Rammer og retningslinjer for etablering av nye politidistrikter» (2016) skal en slik enhet ha ansvar for politiopp gavene innenfor et geografisk område, og kan omfatte flere tjenesteenheter og tjenestesteder. De har i tillegg ansvar for at det er tilstrekkelig vakt- og patruljeberedskap i driftsenheten, samt ansvar for å forebygge og bekjempe kriminalitet innenfor sitt geografiske område. Ved behov skal de støtte andre enheter i eget distrikt og andre distrikter og særorgan (Politidirektoratet, 2016). Av andre ansvarsområder, listes følgende; koordinering av det forebyggende arbeidet og tilrettelegging for at patruljetjenesten og etterforskningsarbeidet er forankret i en forebyggende strategi, og lokal forankring og samarbeid med kommunene og lokale samarbeidspartnere (Politidirektoratet, 2016).

Politipatruljen

I masteroppgaven er det betjenter i den operative patruljetjenesten sine opplevelser, erfaringer og oppfatninger som er hovedfokus. Oppgaven baserer seg delvis på materiale fra observasjoner, der jeg har fulgt ulike politipatruljer.

Formålet til politipatruljen er å være tilstede for befolkningen der den er, og den utgjør politidistriktets døgkontinuerlige grunnberedskap. Patruljene skal yte rask respons med god service og kvalitet i nært samspill med befolkningen og samfunnets aktører (Politidirektoratet, 2016:111). I tillegg skal patruljen jobbe kriminalitetsforebyggende, med særlig vekt på straksforebyggende tiltak. Patruljen skal utføre oppdrag innen hele politiets oppgavespenn, med

politiarbeid på stedet (PPS) som hovedmetode, et tiltak jeg vil komme tilbake til. Politipatruljen skal registrere aktuell informasjon i relevante databaser som grunnlag for etterretning. Av andre hovedoppgaver patruljen skal utføre er: oppdrag prioritert og tildelt av operasjonssentralen, hendelsesstyrte oppgaver patruljen selv avdekker og målrettede og planlagte oppgaver som er i tråd med politidistriktets virksomhetsplaner og innhentingsplaner for informasjon (Politidirektoratet, 2016:114-15).

Hva var i bruk av teknologi under feltarbeidet?

I mars 2013 kom stortingsmeldingen *Terrorberedskap: Oppfølging av NOU 2012:14 Rapport fra 22-juli-kommisjonen* (Meld. St. 21 (2012-2013)). Ett av punktene som ble fremlagt, av daværende justisminister Grete Faremo, var å donere ti millioner kroner til nettbrett, som skulle ut i politibilene og avlaste operasjonssentralene. I 2014/2015 ble alle polititjenestebiler utstyrt med nettbrett (Trædal, 2014). Etterhvert har også hver tjenesteperson blitt utstyrt med egen tjenestetelefon.

Under feltarbeidet var alle patruljebilene jeg fulgte utstyrt med nettbrett. Det var som regel betjenten som satt pikett¹ som håndterte og brukte nettbrettet da patruljen var ute og kjørte. På nettbrettet hadde politibetjentene tilgang til alle systemer som de også har tilgang til inne på PC-en på stasjonen. Det gjelder ulike register hvor de kan søke opp biler og personer, ulike veiledninger og rutinebeskrivelser og etterretningssystemet Indicia. På nettbrettet finnes også det som kalles PO (det politioperative system). I motsetning til tidligere, har patruljene i dag tilgang til operasjonsloggen, og her kan de se operasjonssentralens prioriteringer og hvilke oppdrag som ikke blir satt ut (Wathne, mfl., 2019). I operasjonsloggen får betjentene også mer detaljert informasjon om ulike oppdrag.

Politiarbeid på stedet

PPS var et tema informantene ofte tok opp da «nye» arbeidsmetoder ble tatt opp under observasjon og i intervjuer.

PPS ble et viktig tiltak under kvalitetskategorien av reformen, etter anbefalinger av utvalget i Politianalysen (Vanebo, Glomseth, Moe og Stigen, 2018). Bakgrunnen for etableringen av PPS skriver seg imidlertid tilbake til 2010, da riksadvokaten ga uttrykk for en bekymring for kvaliteten på politiets etterforskningsvirksomhet (Myhrer, 2018). PPS oppstod ikke som en del

¹ Uttrykk politibetjentene brukte for å referere til den personen som satt på passasjersiden i bilen

av politireformen, men som et tiltak innenfor rammen av Merverdiprogrammet og Endringsprogrammet i Politidirektoratet (POD), ifølge Vanebo mfl. (2018).

PPS ble først gjennomført i tre ulike politidistrikt, og etter hvert videreført uavhengig av Merverdiprogrammet. Sent i klargjøringsprosessen besluttet POD nasjonal innføring av PPS som et «kvalitetsprosjekt» i reformen (Politidirektoratet 2016; Vanebo, mfl., 2018). Det ble tidlig klart at det også var et potensiale i å utnytte tilgjengelige teknologi bedre.

For patruljene skal effektivitet og kvalitet oppnås ved at patruljene på stedet kan gjøre bruk av tilgjengelig teknologi, og utnytte denne på en god måte. Digitale og mobile enheter setter dem i stand til å fremskaffe og kontrollere opplysninger som finnes i de mange registre som politiet kan gjøre bruk av i etterforskningen (Myhrer, 2018). Dette skal sikre en mer effektiv og kvalitetssikker straffesaksbehandling, samt forbedre publikumsservicen. Effektivitetsgevinsten skal videre lede til at etterforskningsenhetene kan arbeide bedre med alvorlig og prioritert kriminalitet (Myhrer, 2018: 317).

Myhrer (2018) på sin side stiller seg kritisk til det opprinnelige begrepet «politiarbeid på stedet». Dette fordi han mener PPS først og fremst handler om «*politipatruljens etterforskningsarbeid på stedet*». Han mener begrepet i utgangspunktet er misvisende, nettopp fordi man har utelatt de to ordene «patruljen» og «etterforskning», som ville forklart hva metodikken egentlig omfatter. Samtidig utvider nå også politipatruljen sine oppgaver ved å innlemmes i Kunnskapsbasert politiarbeid (KuBa).

Digitalisering og teknologi i det norske politiet

Digitaliseringen i det norske politiet handler på den ene siden om å møte ny kriminalitet som foregår på digitale arenaer. I sammenheng med nye arbeidsmåter, spissing av politiarbeidet, etterretning som beslutningsstøtte, spesialisering og standardisering av politiprosessene og samarbeid med andre etater og virksomheter, står ny digital informasjonsstruktur og en rekke digitale verktøy sentralt (Gundhus, Talberg og Wathne, 2019).

Likevel har det norske politiet over lang tid opparbeidet seg et stort og veldokumentert behov for modernisering (Politidirektoratet, 2017a:33). Digitaliseringsstrategien ble publisert i 2016, og i sammenheng med politiets arbeid med denne strategien ble det utført en internanalyse av politiets bruk av IKT. Hovedkonklusjonen var at manglende digitalisering hemmer politiets oppgaveløsning i dag, og vil gjøre det i enda større grad i morgen:

«manglende IKT-støtte svekker effektivitet og kvalitet i politiets oppgaveløsning; eksisterende IKT-systemer utnyttes ikke godt nok; politiet utnytter ikke informasjon godt nok i sin oppgaveløsning; digitale kanaler mot borgerne og samarbeidspartnere brukes for lite og politiets evne til å gjennomføre digitale omstillingstiltak er mangelfull, herunder manglende finansiering av nye digitale løsninger og IKT-infrastruktur» (Politidirektoratet, 2017a:33)

Etter Difis (2018) vurdering må digitaliseringen i politiet få økt trykk, og arbeidsformer- og prosesser må bli «smartere». Omfattende problemer med teknologiske løsninger er samtidig en gjenganger fra svært mange land, og vanskene med å skape systemer som både er effektive og sikre, er langt fra noe særnorsk problem (Larsson og Sørli, 2018:19).

3 Tidligere forskning

I dette kapitlet forholder jeg meg til sentrale studier som berører oppgavens hovedproblemstilling og forskningsspørsmål. Forskningen som presenteres, eller nevnes, er først og fremst valgt ut fordi den er relevant for studiens problemstillinger og spørsmål. Det er hverken hensiktsmessig, eller plass til å gi noen uttømmende gjennomgang av all forskning som finnes. Derfor vil det bli gitt korte presentasjoner av arbeider som har vært særlig relevante for oppgavens utvikling og gjennomføring.

Forskning på patruljer

Når det gjelder tidligere forskning på patruljerende politiarbeid, er det gjort en rekke norske studier av dette. Finstad (2000) har sett på hva arbeidet består i, og utviklet begrepet *politiblikket*. Tjenestepersonenes møte med publikum er forsket på av blant annet Sollund (2007) og Lagestad (2010). Gundhus (2009) har forsket på i hvilken grad politiet jobber kunnskapsstyrt, og Hoels (2013) forskning har tatt for seg politiets praktiske kunnskap. Nordisk forskning har undersøkt en stor bredde i temaer, fra hva patruljerende politi faktisk gjør (Holgersson og Knutsson, 2012), til yrkeskunnskap og motivasjon (Holgersson, 2005), til patruljerende politis yrkeskultur og skjønnsutøvelse (Graner, 2004), til etnifiserende politipraksiser (Görtz, 2015). Internasjonalt har forskning på patruljering gjerne vært knyttet til etnografiske feltstudier av politiet (se Reiner, 2010; Sausdal, 2018). Lofthus (2012) har gjennomført en sentral etnografisk undersøkelse av moderne politikultur, basert på feltarbeid i en rekke enheter i den britiske politistyrken. Hun undersøker hvilke innvirkninger sosiale, økonomiske og politiske endringer har hatt på politikulturen, og det empiriske grunnlaget gir en omfattende analyse av dagens politikultur, og konkluderer med at de tradisjonelle idealene for politiets yrkeskultur fremdeles er fremtredende (det være seg spenning, handling, erfaringsbasert kunnskap fra gata osv.). Likeledes har Bacon (2016) utført en etnografisk studie av spesialiserte etterforskningsenheter i England. Enhetene har i oppgave å etterforske narkotikaforbrytelser og samle bevis for å støtte rettsforfølgelse av personer som begår dem. Det omfattende feltarbeidet har resultert i en grundig analyse av de daglige realitetene i «krigen mot narkotika».

I forrige kapittel (2) ga jeg en oversikt over evalueringer og forskning gjort på politireformer. En konsekvens av slike reformer er at tillit til politiet og tap av lokal tilknytning og kunnskap, settes på prøve. Tidligere forskning viser også at politiets omdømme og tillit til politiet som

samfunnsinstitusjon faller (Strype, 2010; Gundhus, 2010). Politiets kontakt med befolkningen er videre et sentralt tema innenfor mye politiforskning (Finstad, 2000; Lagestad, 2010; Peterson, 2008; Görtz, 2015 og Reiner, 2010). I denne oppgaven skal jeg som sagt undersøke hva politiet selv mener om relasjonen til publikum og tilliten de har til politiet. Internasjonal forskning har antydnet at politiets tillit og legitimitet i befolkningen først og fremst er knyttet til hvordan politiet opptrer i møte med publikum. Modellen om prosessrettferdighet er bekreftet av ulik empirisk forskning (Finstad, 2014). I en metaanalyse av en rekke forskningsprosjekter om politivirksomhet, vises det at dialog og kommunikasjon med befolkningen er grunnleggende for politiets legitimitet, tilliten til politiet og «samarbeidsprosjektet» (Mazerolle, Bennett, Davis, Sargeant og Manning, 2013). Tylers (2006) modell har også blitt utforsket i England og Wales, i undersøkelsen til Jackson, Bradford, Hough, Myhill, Quinton og Tyler (2012). Artikkelen viser at Tylers modell kan bekreftes empirisk. Selv om den opprinnelige modellen om prosessrettferdighet i stor grad var USA-basert, og man derfor skal være forsiktig med å overføre den til andre land, er forskere som har undersøkt teorien om prosessrettferdighet empirisk, likevel klare i sine oppsummeringer: legitimitet er et produkt av hvordan politiet behandler mennesker (Mazerolle mfl., 2013; Jackson mfl., 2012; Finstad, 2014).

Teknologi i politiarbeidet

I tråd med studiens underproblemstilling, vil forskning på politi og teknologi være sentralt, spesielt hvordan teknologi påvirker politiarbeidet og politirollen. Den canadiske undersøkelsen til Ericson og Haggerty (1997) kan trekkes frem her. Deres studie av politiorganisasjonen på tidlig 1990-tallet, viste at informasjonsteknologi har hatt en betydelig innvirkning på måten betjenter tenker, handler og rapporterer om sine aktiviteter. Forfatterne fant også at polititjenestepersoners skjønn oppleves kraftig begrenset av IKT-systemer, standardiseringer, regler, skjemaer og rapporteringssystemer. Ifølge forfatterne har IKT også blitt et effektivt verktøy for å overvåke politiarbeidet, både i forkant ved at aktivitetene er forankret i politiregistrenes innebygde krav om hva de skal jobbe med, og i etterkant siden lederne kan kontrollere hva som blir registrert i politiregistrene (Gundhus, 2009:24).

Janet Chans (2001) artikkel er også relevant ettersom den oppsummerer hvordan IKT har blitt tematisert innenfor politiforskningen. Hun trekker frem tre forskjellige «håp» knyttet til teknologi for å vise dette. Det første er et teknologistyrt syn på sammenhenger mellom politiarbeid og IKT: teknologi skal forbedre effektivitet. Det andre er informasjonsstyrt: teknologi skal tilfredsstillere informasjonsbehovet fra eksterne virksomheter. Det tredje er

policydrevet: teknologi er et verktøy som skal møte krav til nye former for politiledelse og «regnskapsføring» (accountability) (Chan, 2001). Studien baserer seg på en casestudie fra Australia for å utforske betydningen av informasjonsteknologi på politipraksis. Informantene i studien trakk frem effektivitet, kommunikasjon og økte datakunnskaper som positive sider ved bruk av teknologi. Mer tid foran datamaskinen, mindre skjønn og krav om rapportering og «stå til regnskap» ble trukket frem som begrensinger ved bruk av teknologi.

Hvordan digitale arbeidsprosesser blir oppfattet av polititjenestepersoner, har også blitt undersøkt i en norsk kontekst. Studien til Gundhus mfl. (2019) har tatt for seg digitale arbeidsprosesser under reformen, og studien avdekket en rekke polariserte oppfatninger rundt dette. Funnene deres baserer seg på informantenes oppfatninger. Disse dreier seg blant annet om at tilgang til mye informasjon oppleves som massiv. Dette gjør at politiansatte kan oppleve å fortape seg i den digitale informasjonen framfor å observere og gå i dialog. Det kan også bli vanskeligere å komme seg bort fra skjermen når nettbrettet bæres med overalt. På bakgrunn av dette argumenterer forfatterne for at digitaliseringen bidrar til at vernet rundt førstelinjens autonomi slår sprekker, og de antyder at politiarbeidet preges av en ny logikk.

Teknologi er også relevant i det forskningen kaller «predictive policing». Både i politiforskningen, og politiet selv (Perry, McInnis, Price, Smith og Hollywood, 2013) har man nå begynt å snakke om det som kalles «predictive policing» (forutseende politi). «Predictive policing» vil si at man bruker prediksjonssystemer for å forutse fremtidig kriminalitet, og det skal gjøre at politiet kan være på stedet før en hendelse har skjedd. Dette er noe teknologien muliggjør. I flere land ser man nå at programvarer for prediktiv analyse i stadig større grad blir implementert i politiarbeidet (Kaufmann, Egbert og Leese, 2019; Egbert og Krasmann, 2019). Andrejevic (2017:879) definerer «predictive policing» som «the use of data-mining tools to predict and preempt criminal activity». Perry mfl. (2013) fant at prediktive metoder kan deles i fire kategorier: metoder for å forutse *kriminalitet*, *lovbrytere*, *lovbryteres identiteter* og *potensielle ofre*. På bakgrunn av kategoriene finnes det dermed et bredt spekter av tilnæringer som kan brukes for å predikere disse.

I Danmark har politiet i flere år vært en del av utviklingen som kalles «smart policing». Dette ble tydelig da det danske politiet i 2017 implementerte et nytt IT-system som kalles Pol-Intel. Dette er en dataanalyse-plattform som først og fremst skal lette og skjerpe betjentenes arbeid, ved at alle systemer og registre blir i stand til å snakke sammen. På lengre sikt er det også meningen at det skal brukes til å forutsi forbrytelser ved å regne ut mønstre i kriminaliteten

bestemte områder (Volquartzen, 2018:171). I noen områder i Tyskland og Sveits blir systemet «PRECOBS» brukt, som sammen med Palantir og Pol-Intel, er det ledende software-produktet for prediktiv analyse (Egbert og Krasmann, 2019). Selv om de fleste prediktive programmene til dags dato er begrensede i omfang og rekkevidde, har teknologien et betydelig potensiale til å bli flettet inn i prediktive modeller og dermed bli brukt til en rekke formål (Egbert og Krasmann, 2019).

Forskning på politi og teknologi viser at digitaliseringen av politiarbeidet blant annet handler om å effektivisere og automatisere hele eller deler av arbeidsprosessene (Gundhus mfl., 2019; Chan 2001). I tillegg muliggjør teknologiene overvåkning og det er en måte å kontrollere at politiet «står til regnskap» for det de gjør. Mål- og resultatstyring av politiarbeidet er en måte å gjøre dette på.

Mål- og resultatstyring, motivasjon og skjønn

Forskning har blant annet vist hvordan teknologi og mål- og resultatstyring kan påvirke politiansattes hverdag og opplevelse av motivasjon i arbeidet. Wathne sine studier (2015; 2018) er særlig relevant her. Hun fant blant annet at et flertall av samtlige ansatte i politiet ikke motiveres av målstyring. Ordenspolitiet motiveres minst, mens personalledere motiveres mest. Hvorfor målstyring i liten grad motiverer kommer av at målstyring har medført økning i ressursbruk, merarbeid og kontrollrutiner (Wathne, 2018).

På en annen side har politiet tradisjonelt hatt stort handlingsrom i valg av hvilke oppgaver som skal løses og hvordan, de har hatt et sterkt innslag av profesjonell skjønnsutøvelse. Heivoll (2017:347) oppsummerer at politiet i stor grad har mulighet til å bruke skjønn i beslutningen om å forfølge noe eller la være. Dette skjønnen mener han er preget av både personlige forhold og uformelle profesjonsmoraliske normer. På en annen side peker nyere forskning på at standardisering og digitalisering av politiarbeidet snevrer inn rommet til å utøve dette skjønnen (Gundhus, 2017; Gundhus, mfl., 2019).

I masteroppgaven skal jeg ta utgangspunkt i tidligere forskning og undersøke hvordan endringene oppleves i praksis. Forskningen peker på et gap mellom policy og praksis, og hvordan dette kommer til uttrykk i denne studien vil være sentralt å utforske videre.

4 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil ulike teoretiske perspektiver som kan være relevant for oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål presenteres.

Politiblikket

Med bruk av teknologiske gjenstander som nettbrett og smarttelefon i politipatruljen er jeg blant annet interessert i å undersøke om man nå kan snakke om et digitalt politiblikk, ettersom disse gjenstandene kan forstyrre politibetjentenes blikk ut av bilen. Samtidig vil jeg diskutere om den digitale informasjonen på nettbrettet og telefonen anses som mer pålitelig og objektiv en annen informasjon innhentet fra direkte samhandling og dialog. Det er derfor hensiktsmessig å se til det opprinnelige analytiske begrepet *politiblikket*.

Politiblikket som analytisk begrep, er bærende i Finstads (2000) studie av ordenstjenesten i Oslo Politidistrikt. Politiblikket viser til politiets «briller», forståelser og handlinger, og er særlig innstilt på det som ikke passer inn, og som derfor vekker mistanke (Gundhus, 2009:30). Det kan være ulike mønstre eller personer, eller det å kjenne igjen kriminelle eller potensielle kriminelle elementer. Det som vekker oppmerksomhet kan være «en bil som kjører for fort og vinglete, en ensom mann som bærer noe tungt under armen, personer som står lengst inne på en mørk parkeringsplass (Finstad, 2000:91). Blikket er både beskyttende og kontrollerende, og det er et begrep for å analysere «hvordan avveiningen mellom mål og midler ikke skjer tilfeldig» (Finstad, 2000:157).

Når politipatruljen i større grad tar i bruk teknologi, og oppgaven diskuterer om politiblikket blir digitalt, kan jeg videre hente inspirasjon fra teori om teknologi.

Teknologi

Flere fagfelt som studerer teknologi og teknologiens rolle i samfunnet, har dukket opp. Det mest sentrale er det tverrfaglige feltet for vitenskap og teknologistudier. Dette fagområdet tar sikte på å studere utviklingen av institusjoner og praksiser innen vitenskap og teknologi i samfunnet, deres innvirkning på samfunnet og deres styring og regulering.

I denne oppgaven har teknologi uten videre blitt forstått som teknologiske gjenstander, som nettbrett og smarttelefon. Men hva er egentlig *teknologi*? Teknologi er i varierende grad definert som «a process of making things, a type of knowledge for making things, or the very things that are made» (Reydon, 2012; Li-Hua, 2009 referert i Brey, 2017:19). Likevel er teknologi

mest kjent for å være relatert til ingeniørarbeid (engineering), der definisjonen inneholder tre elementer: «technology is something that involves the manipulation of matter, has an orientation towards practical ends, and has a basis in the sciences» (Brey, 2017:19).

Produktene av teknologiutvikling er av to grunnleggende typer, skriver Brey (2017); objekter (verktøy, enheter, systemer) og instruksjoner for gjennomføring av prosesser (prosedyrer, metoder). Fokuset til teoretikere har imidlertid hovedsakelig vært på objekter som er produsert av ingeniører; *teknologiske gjenstander*, som er de fysiske produktene av teknologi. Begrepet *teknologiske gjenstander* eller *teknologiske produkter* er vanligvis forbundet med elektroniske og teknologiske enheter, slik som datamaskiner, mobiltelefoner og biler (Brey, 2017). Det er altså forståelsen av de fysiske produktene av teknologi, eller *teknologiske gjenstander*, nettbrett og smarttelefon, som jeg vil undersøke her, nærmere bestemt hvordan politifolk samhandler med teknologien og hvordan det påvirker kunnskapsarbeidet. Hvordan mennesker og teknologier samhandler, blir forklart med aktør-nettverksteori. Denne teorien vil presenteres i neste avsnitt.

Aktør-nettverksteori

Aktør-nettverksteori (ANT) er en teoretisk tilnærming som har opprinnelse i teknologi- og vitenskapsstudier (se bla. Monteiro, 2000). Et kjennetegn ved ANT er en anerkjennelse av at handling eller agens kan utøves både av menneskelige og ikke-menneskelige aktører (Lien, Nustad og Ween, 2012), som for eksempel materielle artefakter og teknologier. Sammenkoblinger av mennesker og materialitet skaper nye enheter med mange bestanddeler, det som kalles et aktør-nettverk. Aktørene er altså sammenvevd med hverandre i de ulike nettverkene de inngår i, og aktørene tilegner seg sine spesifikke kvaliteter gjennom disse relasjonene (Vikkelsø, 2005:7). Det er når disse nettverkene dannes at handling og samfunn oppstår. Tilnærmingen vektlegger at det ikke kun er det sosiale som konstruerer samfunnet, men også materielle artefakter. Møtet mellom mennesker og artefakter (for eksempel politibetjenten og nettbrettet), utgjør i sin helhet et aktør-nettverk, og det er som sagt disse aktør-nettverkene som handler.

Teorien gjør seg relevant for studier der bruk av teknologi i kunnskapsproduksjon spiller en rolle. I denne oppgaven kan politipatruljen forstås som et slikt nettverk, som består av politibetjenter, nettbrett og smarttelefon, operasjonssentral og publikum. Dette gjør seg særlig gjeldende da jeg vil undersøke om vi nå kan snakke om et digitalt politiblikk og om informasjonen på nettbrettet anses som mer pålitelig og objektiv.

«Extension theory»

Videre vil jeg undersøke hvorvidt informantene opplever at teknologi blir en del av, eller en utvidelse av, kroppen. «Extension theory» som perspektiv kan være relevant i dette henseende. I følge Brey (2017:22) er «extension theory based on the idea that technological artifacts can be understood as means that build upon, and extend, capabilities of the human body and mind, they are extensions of the human organism».

I Steinerts (2015) tekst blir fire dominerende posisjoner innenfor «extension theory» identifisert. Disse er 1) teknologi som forlengelse av den menneskelige organisme, 2) teknologi som forlengelse av den levende kropp og sanser, 3) teknologi som forlengelse av våre intensjoner og ønsker, og 4) teknologi som forlengelse av våre evner. Steinert (2015) skriver videre at ikke alle innenfor teorien om «extension», nødvendigvis snakker om det samme, fordi begrepet har konnotasjoner som ikke alle vil forholde seg til. Det er detaljene som betyr noe, ettersom «extension theory» ikke er et enhetlig teoretisk rammeverk (Steinert, 2015).

De fire posisjonene innenfor teorien, som nevnt over, tilskriver Steinert ulike forfattere. Ideen om at teknologi er en forlengelse av organene våre, tilskrives i dette tilfellet Ernst Kapp (1877, referert i Steinert, 2015). Grunnlaget for Kapps teknologiske filosofi er ideen om at våre organer blir projisert til kunstige midler som verktøy og instrumenter. Kapp hevder eksplisitt at verktøyet er en reproduksjon av menneskekroppen (Steinert, 2015). Tanken om at noen gjenstander kan forlenge vår levende kropp og sansene våre, tilskrives blant annet Merleau-Ponty (2003, referert i Steinert, 2015). Dette perspektivet har en lang tradisjon, særlig innenfor den fenomenologiske leiren. Ideen hevder at kroppen vår kan forlenges ved hjelp av verktøy, der kroppen vår er et åpent system som kan innlemme eksterne midler. Merleau-Ponty (2003 referert i Steinert, 2015) bruker tre tilfeller av verktøybruk for å illustrere: å bruke en fjærhatt, å kjøre bil og bruke en 'hvit stakk' (mobilitetsstakk). I alle tre tilfellene mener han at artefaktene er innlemmet i kroppen, og under bruk trekkes gjenstandene ut og blir deler av kroppen, og dermed en «forlengelse av kroppslig syntese» (Steinert, 2015).

Den tredje tilnærmingen omhandler teknologi som forlengelse av våre intensjoner og ønsker, og Steinert kobler denne ideen til Rothenberg (1995 referert i Steinert 2015), som hevder at det i hovedsak er våre intensjoner som utvides ved bruk av teknologi. For det fjerde kan teknologi ses som en forlengelse av ferdigheter, evner og kunnskap (Brey, 2000 referert i Steinert, 2015, se også Brey, 2017). Steinert (2015) mener denne tilnærmingen er den mest lovende og omfattende av de ovennevnte tilnærmingene. Oppfatningen om at teknologi er en forbedring,

forsterkning eller akselerasjon av kroppslige og mentale evner og ferdigheter, som hjelper oss å realisere våre intensjoner, er blant annet Brey (2000) og Lawson (2010) representanter for. Jeg vil derfor undersøke hvorvidt de teknologiske verktøyene patruljen tar i bruk kan forsterke eller utvide disse egenskapene.

New Public Management: mål- og resultatstyring

New Public Management og «governmentality» er styringsformer som er avhengig av teknologi. NPM er en «reformbølge av ideer og teorier om hvordan organisasjoner bør utformes, styres og ledes» (Wathne, 2018:17). Som reformbevegelse har den preget offentlig sektor de siste årene. Reformene startet i England, Australia og New Zealand, og dukket opp som samlebetegnelse i den akademiske litteraturen tidlig på 1990- tallet (Barzelay, 2001 sitert i Wathne, 2018:18).

Mange forskere ser politireformer som et uttrykk for den mer generelle utviklingen i den offentlige sektoren, nemlig i retning av NPM: hvor det blir fokus på å arbeide på markedsvilkår, vekt på sentralisering og ledelse, mål- og resultatstyring inspirert av private virksomheter og formaliseringer på mange nivåer (Balvig, mfl., 2011). Av de ulike elementene i NPM er det særlig mål- og resultatstyringskomponenten som har blitt vektlagt i Norge, selv om det også finnes elementer av andre virkemidler (Christensen og Lægreid, 1997:376 referert i Wathne, 2018). Eksempler på hvor målstyring ble utbredt med denne reformbølgen var i arbeidslivet, helsesektoren og i velferdstjenester (Kroken og Madsen, 2016). Wathne (2015) argumenterer for at Nærpolitireformen kan betraktes som enda et steg nærmere NPM-idealene med vekt på målbare resultater og kostnadseffektivitet.

Målstyring som prinsipp innebærer at overordnede, politiske fastsatte mål for den enkelte virksomhet konkretiseres på en slik måte at resultatene måles, vurderes og følges opp gjennom nødvendige utviklings- og forbedringstiltak (Gundhus og Larsson, 2014:299). NPM-perspektivet, og særlig mål- og resultatstyringskomponenten, vil brukes videre i analysen for å undersøke politibetjentes opplevelse av skjønnsutøvelse i henhold til nye styringsformer, særlig det å bruke smarttelefon til lydopptak av avhør som et slags målstyringsverktøy.

«Governmentality»

New Public Management, med mål- og resultatstyringskomponenten, kan forstås som en form for indirekte styring, som kan kobles til teorien «governmentality». Foucaults maktbegrep om «governmentality» ble introdusert i 1978, og ble utviklet for å forstå hva som var spesifikt for maktutøvelse i det moderne samfunn (Foucault, 1991). I Garland's (1999) beskrivelse av begrepet skilles det mellom to «poler» av styring. Det første er ulike autoriteters styring av befolkningen, og det andre er selvteknologier som individer styrer seg selv gjennom for å skape sin egen subjektivitet. Kort kan «governmentality» forklares som en form for indirekte styring, der staten legger til rette for at individene skal ta gode valg for seg selv, og både være autonome subjekter og handle i tråd med rådende normer og regler (Neumann, 2003).

Jeg vil derfor undersøke hvorvidt informantene opplever seg som mer selvstendige ved bruk av teknologiske gjenstander som nettbrett og smarttelefon. Teknologi kan derfor bli sett på som et virkemiddel for å ansvarliggjøre politipatruljen gjennom styring på avstand og styring ovenfra som den tidligere nevnte mål- og resultatstyringen. Spørsmål jeg stiller er hvordan informantene opplever det. Samtidig kan man tenke seg at det også kan føre til mer kontroll, og det setter krav til patruljen (for eksempel konkurranse om flest lydavhør). Vi kan på bakgrunn av dette tenke oss en slags styring gjennom teknologier, og dette er noe politibetjentene må forholde seg til på en eller annen måte. «Governmentality» vil derfor være et perspektiv som kan bidra til forståelsen av dette.

Relevant for denne oppgaven, og som blir en måte å anvende «governmentality»- begrepet på, er dermed å bruke det for å forstå dreiningen mot å ansvarliggjøre de profesjonelle. Kroken og Madsen (2016:11) har studert dette innenfor sosialt arbeid. De skriver at sosialt arbeid i dag gjerne er innvevd i faglige, administrative og økonomiske styringsstrukturer. Det er en motsetningsfull virkelighet av makt og moral en sosialarbeider i dag må forholde seg til i sin yrkesutøvelse, med mer underliggende indirekte styring på den ene siden og mer overordnet, formell styrking av individuelle rettigheter på den andre, og hvis utfall i praksis er uvisst.

Profesjoner er en type yrke som utfører tjenester basert på teoretisk kunnskap ervervet gjennom spesialisert utdanning. Med denne utdanning gis personer retten til å utføre visse arbeidsoppgaver, og til å gjøre det mer eller mindre autonomt (Molander og Terum, 2008). I lys av dette kan politiet forstås som en profesjon med sitt kunnskapsbaserte politiarbeid, sin treårige profesjonsutdanning og deres skjønnsutøvelse. På en annen side er politiet også en

byråkratisk organisasjon, som kjennetegnes av hierarki og styring gjennom resultater (Granér og Kronkvist, 2014).

Å handle ut fra eget skjønn omtales gjerne som en «ledestjerne i profesjonelt arbeid» (Svensson og Karlsson, 2008:260). I løpet av de siste tiårene har likevel NPM ført med seg en rekke endringer. Mål- og resultatstyring har vist seg å prege ulike praksiser i politiet, noe som skaper spenninger mellom profesjoners autonomi og styring (Gundhus, 2016). Effektivitet og ledelseskontroll har blitt satt foran kunnskapskontroll og kollegialitet som legitimitetsgrunner (Svensson, 2008:141). Dette har blant annet ført til nye former for profesjonalisme med sterkere vektlegging av både individuell selvdisiplinering i arbeidet og det profesjonelle arbeidets resultat (Svensson og Karlsson, 2008:261).

Politikulturer

Politikultur-begrepet kan være relevant for å undersøke informantenes oppfatninger og synspunkter på Nærpolitireformen. Granér (2014) mener at det er snakk om flere politikulturer i stedet for én, tross likheter mellom politifolk. Likeledes hevder Finstad at kulturen verken er monolittisk eller uforanderlig, men har variasjoner innad (2013:276, se også Reiner 2010). Det vil for eksempel være en annen kultur for operativt politi enn for de lenger opp i organisasjonen.

Dette skillet mellom ledelseskultur og patruljekultur, som også Reuss-Ianni (1983) fremstiller, kan gi en forklaring på hvorfor informantene er kritiske til de byråkratiske sidene av politiet, og til de nye styringsformene som Nærpolitireformen representerer. I følge forfatteren er det to forskjellige, ganske tydelige, politikulturer: en «blå» politikultur blant det patruljerende politi og en «hvit» blant det mer byråkratiske «skrivebordspolitiet» (Reuss-Ianni, 1983). Hun hevdet at dette var en økende og alarmerende trend i det amerikanske politiet, fordi politifolk i førstelinjen hadde en mer daglig forståelse og logikk, som deres ledelse og organisasjon ikke tok hensyn til og manglet innsikt i. Man skal være forsiktig med å overføre funn fra amerikansk kontekst, til en norsk kontekst, men flere nordiske studier viser også dette (Gundhus, 2009; Granér, 2004). Patruljens syn på byråkratiet vil derfor være relevant å undersøke i denne studien, samt hvorvidt det skaper større avstand internt i dagens politiorganisasjon.

Patruljens samhandling med publikum

Tillitsbegrepet og teori om prosessrettferdighet vil som tidligere beskrevet være relevant å anvende for å undersøke hva informantene opplever at reduserer og fremmer tillit.

Tillit til politiet er et sammensatt begrep. Flere forskere har gitt ulike definisjoner av begrepet, men hva som menes med «tillit» og hvordan en best kan forstå det, er ofte uklart (Larsson, 2010). Det å definere «tillit» er ikke enkelt (Grimen, 2009), og tillit til politiet kan fortolkes innenfor ulike forståelsesrammer.

Med Anthony Giddens (1997) skille mellom «tykk tillit» og «tynn tillit», kan vi spørre oss om tillit skapes av «ansikt-til-ansikt-interaksjon» mellom de som har tillit, eller om den er «ansiktsløs», det vil si at tillit er til system eller organisasjon. En annen innfallsvinkel Giddens bruker for å forklare forskjellen mellom tillit til personer og systemer, er «ansiktsforankrede forpliktelser» og «ansiktsløse forpliktelser». I Giddens univers henger dette også sammen med modernitet og teknologi.

«Ansiktsforankrede forpliktelser viser til tillitsrelasjoner som støttes av eller uttrykkes i sosiale forbindelser etablert i situasjoner med samnærver. Ansiktsløse forpliktelser dreier seg om utvikling av tro på symbolske tegn eller ekspertsystemer, som jeg under ett vil benevne *abstrakte systemer*» (Giddens, 1997:62).

Videre kan man spørre seg om tillit til politiet har et instrumentelt eller prosessuelt aspekt (Sunshine og Tyler, 2003). Det første perspektivet dreier seg om hvor effektivt og kompetent politiet fremstår. Den underliggende antakelsen er at hvis innbyggerne oppfatter politiet som en etat som presterer og oppfyller sitt mandat på en tilfredsstillende måte, så vil dette øke tilliten til politiet (Thomassen, 2017). Det prosessuelle perspektivet handler om hvordan politiet opptrer i møte med innbyggerne. Den underliggende antakelsen er at politiet vil styrke tilliten ved å fremstå som rettfærdig, upartisk, respektfullt og forklarende i møte med publikum og samfunn (Thomassen, 2017). Ofte er tillit knyttet til politiet som etat, men det brukes også som beskrivelse på tjenestepersoners møte med publikum (Egge, Strype og Thomassen, 2012). Etersom jeg vil undersøke informantenes meninger om hva som skaper tillit til publikum, vil teori om prosessrettfærdighet dermed bli relevant.

Prosessrettfærdighet fokuserer på måten politiet griper inn på, og hvilke verdier som bør ligge til grunn for at inngrepet i størst mulig grad skal oppleves som legitimt av befolkningen (Finstad, 2014:250). Tom Tyler er mest kjent for teorien om prosessrettfærdighet. I boka *Why people obey the law*, har Tyler (2006) utviklet en normativ modell for kriminalitetskontroll. Han argumenterer for at folks lovlydighet henger sammen med at folk føler seg personlig forpliktet til å være lovlydige. Motivasjonen til lovlydighet påvirkes av om

myndighetsutøvelsen oppleves som legitim (Finstad, 2014). Teorien understreker betydningen av rettferdighet i politiets møter med publikum. Det publikum særlig forbinder med rettferdighet, og legitimitet, er nøytralitet, åpenhet, verdighet og respekt (Finstad, 2018). Respektløs behandling og urettferdige avgjørelser undergraver folks opplevelse av å «være på samme parti» som politiet. Det er derfor avgjørende at politiets kommunikasjon bygger på dialog og samhandling (Finstad, 2014:250).

I denne oppgaven vil dermed det å forstå hvordan teknologi påvirker patruljens opplevelser av ansvarliggjøring, kunnskapsarbeid og samhandling med publikum stå sentralt. I dette inngår både hvordan teknologier oppfattes som å styrke kompetanse, effektivitet og kvalitet, hvordan teknologier styrer hva de oppfatter som relevant kunnskap og hvordan de patruljerende oppfatter nye styringsmekanismer knyttet til NPM og ansvarliggjøring av patruljene. Betjentenes oppfattelse av politiet som synlig og tilgjengelig, deres tillit hos befolkningen og andre sider ved reformens påvirkning for dem, blir forklart med begreper og perspektiver hentet fra tidligere forskning og de ovennevnte teoriene.

5 Metode

Som tidligere beskrevet i kapittel 1, er jeg interessert i hvordan betjenter i den operative tjenesten oppfatter og erfarer teknologi, som er et tiltak i reformen. Hvordan informantene opplever målene om et tilgjengelig og tilstedeværende politi, målrettet innsats på forebygging, etterforskning og beredskap, som igjen skal sikre at innbyggere og samfunn har høy tillit og trygghet, ble også nevnt. I dette kapittelet gjør jeg rede for den metodiske tilnærmingen som er brukt for å undersøke dette. Datatilfanget er basert på kvalitativ metode, og består av både observasjoner og intervjuer, men hvor intervjuer er primærkilden. På bakgrunn av både tema og innfallsvinkel stod det klart at en kvalitativ undersøkelse ville være best egnet. I det følgende vil jeg først beskrive hva som kjennetegner metoden, og spesielt de to metodene for datainnsamling: observasjon og intervju. Dette for å belyse hvorfor metoden egnet seg. Deretter presenterer jeg hvordan jeg fikk tilgang til feltet, og hvordan gjennomføring av både observasjoner og intervjuer ble gjort. Videre skriver jeg om min egen rolle i politiets hverdag, og om mitt nærvær kan være påvirkende. Avslutningsvis diskuterer jeg forskningsetiske spørsmål, reliabilitet og validitet, og til slutt hvilken analytisk tilnærming som ble brukt.

Kvalitativ tilnærming til data

Kvalitative tilnærminger har blant annet som målsetting å oppnå en forståelse av sosiale fenomener (Thagaard, 2009). Det som kjennetegner metoden er nærhet til dem man forsker på, åpen interaksjon mellom forsker og informant, data i form av tekst og en induktiv framgangsmåte (Tjora, 2017:24). Metoden er relevant for denne oppgaven fordi den kan få frem variasjoner i ulike fremstillinger som informantene gir om oppgavens temaer. For å få et innblikk i hva som er informantenes erfaringer rundt hva som er policy (Nærpolitireformen) og hva som er praksis, noe som ofte er motsetningsfylte logikker, er kvalitativ metode hensiktsmessig å benytte.

Det deltakende aspektet ved metoden handler om å delta i den sosiale samhandlingen. Det innebærer å være «ute i felten» blant deltakere i situasjoner slik de naturlig fremstår for dem (Fangen, 2010). Det er også en god måte å få vite noe om forhold der deltagere handler rutinemessig og selvsagt (Finstad, 2000:340). Kilder som intervju, lovverk, instruksjoner og årsmeldinger vil kunne gi et litt annet bilde enn observasjonsmateriale. Gjennom observasjoner studerer man det folk gjør, mens man i intervjuer studerer det folk sier (at de gjør) (Tjora, 2017).

Det kvalitative forskningsintervjuet på sin side søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side (Kvale og Brinkmann, 2017). Et mål er å få frem betydningen av folks erfaringer og avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelige forklaringer (Kvale og Brinkmann, 2017). Intervjuer gir et særlig godt grunnlag for å få innsikt i informanternes erfaringer, tanker og følelser (Thagaard, 2009:87).

Den kvalitative tilnærmingen med både observasjoner og intervju ble for det første sett på som fordelaktig fordi et feltarbeid ville egne seg godt for å sette utsagn i en sammenheng og gjøre det lettere å forstå hva informantene snakket om under intervjuene (Gundhus, 2009:46). Ved å gjennomføre observasjoner først, kan også intervjuene bli bedre på grunn av tilliten som opparbeides. Jeg fikk selv observere politiets praksis, noe Finstad (2000) og andre som har forsket på politiet (se Aas, 2009; Lagestad, 2010) argumenterer for er spesielt viktig for å gripe hva som faktisk gjøres og for å forstå politiarbeid. Gjennom forskningsintervjuer fikk jeg på den andre siden tilgang til førstehåndserfaringer. Slik Heivoll (2017:69) skriver, gir intervjusituasjonen mulighet til å få unik informasjon fra enkeltpersoner med erfaring fra politiarbeid, og det gir mulighet for informantene til å tenke seg om og gi innblikk i deres mer prinsipielle oppfatninger. Datamaterialet kunne basert seg på observasjoner og de uformelle samtaler i feltet. Grunnen til at mer formelle intervjuer ble gjort i etterkant (i tillegg til grunnene oppsummert over), kommer av at politiarbeidet kan oppleves som ganske hektisk ute i feltet (Valland, 2015) og samtaler kan bli avbrutt av andre oppdukkende hendelser. På bakgrunn av dette ble det vurdert at intervjuer, i kombinasjon med observasjon, fremstod som den mest hensiktsmessige metoden.

Observasjon – tilgang og gjennomføring

For å beskrive observasjonsforskning, bruker Fangen (2010) begrepet deltagende observasjon. Et overordnet formål med denne metoden er å kunne beskrive hva folk sier og gjør i sammenhenger som ikke er strukturert av forskeren (Fangen, 2010:12). Begrepet deltagende observasjon brukes ofte synonymt med feltarbeid (Fangen, 2010). Deltagende observasjon sier likevel mer om forskerens måte å arbeide på ved at det viser til den komplekse balansen mellom det å være blant folk og delta i deres samhandling, samtidig som man er der for å studere og observere dem. Begrepene vil benyttes om hverandre i det følgende.

Tilgang

Veien til feltarbeidet startet med at veileder sendte en mail til Politidirektoratet for å avklare tillatelse til observasjon. Studien min inngår i veileders prosjekt *Politimetoder i endring*, som i 2015 fikk godkjenning til å gjennomføre observasjon og intervju av Politidirektoratet, og ble anbefalt av Rådet for taushetsplikt og forskning. I oppstarten av mitt prosjekt ble det derfor søkt om utvidelse av deltakelse i nevnte prosjekt, og utvidelsen ble godkjent slik at jeg også kunne gjennomføre observasjoner (se vedlegg). På dette tidspunktet ble også prosjektet meldt til Norsk senter for forskningsdata (NSD), som godkjente prosjektet (se vedlegg). Videre ble det vurdert ulike politidistrikt som kunne være relevant for meg å observere og intervju ved. Etter dette sendte veileder en henvendelse til politimesteren i Oslo politidistrikt. Derfra ble det opprettet kontakt med en politioverbetjent på patruljeseksjonen ved en sentrumsnær enhet i OPD, og det ble arrangert et møte med vedkommende, veileder og undertegnede, hvor vi blant annet presenterte prosjektet. På denne måten kan man si at veileder fungerte som en slags portvakt, som åpnet opp for kontakt med relevante personer i etaten. I tillegg kan politioverbetjenten, som ble min kontaktperson, også kalles en portvakt fordi vedkommende åpnet opp for tilgang til feltet og satte meg i kontakt med de jeg har observert og intervjuet. Selve utvelgelsen i forbindelse med observasjon ble derfor foretatt av kontaktperson.

Jeg fikk gjøre observasjon og intervju ved en av de geografiske driftsenhetene i OPD. Distriktet er det største i landet målt etter folkemengde, og det minste distriktet målt i areal (Politiet.no). Distriktet er også det største hva gjelder omfang av og kompleksitet i oppdrag. OPD er delt i tre geografiske driftsenheter, i tillegg til åtte funksjonelle driftsenheter og stabsfunksjoner. Hoveddelen av politiarbeidet utøves i de geografiske driftsenhetene, og de funksjonelle driftsenhetene skal bygges opp for å støtte disse (Politidirektoratet, 2016). Fagområder de funksjonelle driftsenhetene har ansvar for er blant annet utlending og forvaltning, forebygging, og etterretning og etterforskning.

Valget av OPD, og den bestemte enheten jeg oppholdt meg ved, ble delvis tatt på bakgrunn av tilgjengelighet. I tillegg ble dette valget tatt fordi mulighetene til å observere flere politibetjenter fra flere ulike avsnitt, som utfører flere forskjellige typer ordensoppgaver, kunne tenke seg å være større her, enn dersom valget hadde falt på et annet distrikt. Likevel ble jeg møtt med noe undring da Nærpolitireformen som tema ble nevnt, og spørsmålet om hvorfor jeg ikke var i et annet distrikt hvor man virkelig kunne se konsekvensene av omorganiseringen. Det kan tenkes at det ville vært verdifullt å gjennomføre observasjoner ved flere distrikt, hvor geografi og

demografi er annerledes enn i Oslo. Samtidig er det viktig å nevne at Nærpolitireformen både er en strukturreform og en kvalitetsreform. I denne oppgaven vil fokuset rette seg mer mot det som har med kvalitetsdelen av reformen å gjøre, hvor OPD har kommet langt i implementeringen av funksjonene som skal tilrettelegge for kvalitetsheving. En annen årsak til hvorfor ikke et annet distrikt ble valgt er også forbundet med naturlige avgrensninger som en masteroppgave gir, nemlig tid og størrelse. Av praktiske hensyn var det også lettere å få til observasjoner ved et distrikt som ikke var langt fra bosted og studiested.

Gjennomføring

Observasjonen startet etter at kontaktpersonen hadde satt meg opp på vaktsett med de ulike avsnittene ved enheten. Ettersom jeg var fleksibel og kunne delta både dag og natt, fikk jeg en god blanding av dag-, kvelds- og nattevakter både i ukedager og helg. Jeg møtte opp samme tidspunkt som avsnittet begynte sin vakt, men avsluttet noen ganger tidligere fordi betjentene for eksempel måtte kjøre noen i arresten, hvor det ble rapportskriving i etterkant.

Feltarbeidet ble gjennomført i september 2018. Enheten jeg har observert er delt inn i ti avsnitt, der hvert avsnitt har en avsnittsleder. Jeg fulgte fire forskjellige avsnitt, og var i alt med på ti vaktsett, som tilsammen utgjorde ca. 73 timer. Jeg var med to avsnitt på tre vaktsett og to avsnitt på to vaktsett. Framfor å følge ett avsnitt, fikk jeg altså være med flere. Dette kan ha både fordeler og ulemper. Fordelen er blant annet at det kan øke datatilfanget fordi man får se bredde i forskjellige måter å håndtere situasjoner på, og man får diskutert prosjektets problemstilling med mange forskjellige personer (Sollund, 2007). På den andre siden kan det at man stadig kjører med nye betjenter medføre at de ikke får anledning til å «venne seg» til en, og man kan på den måten i større grad påvirke feltet (Sollund, 2007). Problemet med å påvirke og bli påvirket kommer jeg tilbake til senere.

Jeg presenterte meg selv og prosjektet for hvert avsnitt på parolemøtene². I forbindelse med parolen bestemte avsnittsleder hvilken patrulje jeg skulle følge den aktuelle vakta. Valget av patrulje og dermed hvilke betjenter jeg skulle være med, foregikk uten min medvirkning. I ettertid tror jeg ikke avsnittsleder valgte patrulje strategisk ut fra noe ønske om at jeg skulle få et særlig godt inntrykk av stasjonen, dens arbeid eller lignende (Heivoll, 2017). Inntrykket var at det måtte tas flere hensyn ved dette valget, som for eksempel kapasitet.

² Parole er politiets betegnelse på et felles orienteringsmøte i forkant av en vakt

Det var alltid to politibetjenter i bilen, inkludert meg selv. På noen patruljer kjørte jeg med avsnittsleder. Feltarbeidet har ikke bare inneholdt patruljering ute, jeg har også deltatt på paroler, oppholdt meg på piketten under matpauser, vært med til sentralarresten og operasjonssentralen, og fått observere på et tilbakemeldingsmøte om politiarbeid på stedet. Under patruljeringen fikk jeg ved to tilfeller låne et samband, slik at jeg kunne følge med på kommunikasjonen som foregikk der. Jeg var med på det som kom av oppdrag, enten det var fra operasjonssentralen eller som betjentene initierte selv. Jeg satt i baksetet på politibilen og fulgte betjentene når oppdraget tilsa at de måtte ut av bilen. På forhånd ble det avtalt at dersom oppdraget var av mer alvorlig karakter, skulle jeg bli sittende i bilen. Dette ble ikke tilfelle i den perioden jeg var med. Antall oppdrag varierte noe under min deltakelse, men inntrykket var at oppdragsmengden var relativ stor. Utover det var oppdragene av varierende karakter. Disse har inneholdt utrykning til brann og trafikkulykker, og ulike kriminelle handlinger og/eller ordensproblemer på gateplan. Ved to tilfeller innebar oppdraget at betjentene jeg kjørte med måtte inn i privat bolig, da ble jeg enten sittende i bilen eller stående på gata utenfor, jf. Vedtak fra Rådet for taushetsplikt og forskning (se også Bjørge og Myhrer, 2015).

Tillit, forskereffekt og roller

I møte med de ulike avsnittene følte jeg meg alltid velkommen, og betjentene jeg kjørte med virket åpne og positive til at jeg skulle bli med dem. Interessen jeg ble møtt med da det gjaldt temaet for forskningsprosjektet opplevde jeg som stor. Spesielt når Nærpolitireformen ble nevnt, var det mange meninger, også blant de jeg først møtte i etterkant på piketten eller blant andre politifolk vi møtte ute på oppdrag. Det at jeg presenterte meg selv på parolen i forkant, og fortalte hvorfor jeg skulle følge dem, var nok også med på å legitimere min tilstedeværelse. De fleste betjentene hadde «hatt litt kriminologi» på skolen og kjente godt til Liv Finstad og *politiblikket*. Dette ble ofte en «inngangsport» for videre samtale, og betjentene var i tillegg utadvendte og snakkesalige. På bakgrunn av dette opplevde jeg at tilliten mellom oss var god.

Samtidig er det viktig å diskutere forskereffekten. Det er en veletablert oppfatning at observasjonsstudier bidrar til en forskereffekt (Tjora, 2017). Til å begynne med er vi som observatører tydeligere fremmedelementer i situasjonen, og det kan forventes at deltagerne i større grad lar seg påvirke, og kanskje handler annerledes, når de blir observert (Tjora, 2017). På en eller annen måte har nok min tilstedeværelse påvirket deltagerne, men det er vanskelig å vite i hvor stor grad. Mitt inntrykk er, i likhet med andre politiforskere, at politifolk flest gir uttrykk for å ha en trygghet og sikkerhet i sin arbeidssituasjon som gjør at de ikke lett lar seg

påvirke av at det sitter en forsker bak i bilen (Skolnick, 1994 referert i Sollund, 2007; Sollund, 2007:39. Se også Finstad, 2000). Dette inntrykket ble styrket av bemerkninger som «jeg er ikke redd for å si det jeg mener» og «de notatene du tok da du var ute og kjørte med meg, må du bare bruke til akkurat det du vil» fra betjentene.

På bakgrunn av sin studie fra London sier Smith og Gray (1985 referert i Sollund 2007:40) at det er sannsynlig at forsker har en innflytelse på hvilke aktiviteter politiet velger å engasjere seg i. For eksempel kan de være tjenestevillige i å oppsøke situasjoner de tror vil interessere forskeren, eller de kan velge å ikke samarbeide og ta den motsatte linjen (Smith og Gray 1985 referert i Sollund, 2007). Under mine observasjoner tror jeg ikke dette var tilfelle i så stor grad. Dette kom blant annet av den store oppdragsmengden på de ulike vaktsettene. På en del vakter var det ikke tid for patruljen å engasjere seg i forskjellige aktiviteter, og jeg tror derfor at jeg som forsker ikke har hatt denne innflytelsen. I ettertid kan jeg tenke meg et tilfelle hvor patruljen kanskje har blitt påvirket av min tilstedeværelse. Det var en rolig dagvakt hvor det første temaet vi snakket om var relasjonen mellom politi og publikum. I ettertid ble jeg oppmerksom på hvor ofte betjentene hadde rullet ned vinduet på bilen og tatt kontakt med, og snakket med, mennesker som oppholdt seg ute. Igjen er det vanskelig å vite om dette var på grunn samtalen vi hadde startet med, ettersom dette var første gang jeg kjørte med nettopp disse betjentene, og det kan rett og slett være at denne måten å oppsøke publikum på var helt normalt for dem, uavhengig av om jeg satt i baksetet eller ikke.

Et spørsmål som dukker opp i forlengelsen av dette er, som Sollund (2007) skriver: Hva kan jeg forvente å finne ut? Kan man forvente at politiet oppfører seg på samme måte uavhengig av om jeg er med eller ikke? Og vil det jeg finner være et dekkende bilde? (Sollund, 2007:41). Min opplevelse er at følelsen av å være et «fremmedelement», etter hvert normaliseres. I likhet med det Sollund (2007) skriver, har heller ikke jeg noen garantier for at det jeg har sett og hørt representerer den måten politiet vanligvis opptrer på, men jeg velger å tro at det jeg har observert ikke skiller seg nevneverdig fra realiteten.

I observasjonsstudier er det i tillegg viktig å finne en observasjonsrolle som er legitim på den plassen man skal observere (Tjora, 2017). Uansett om man har tatt en del beslutninger om hvilken rolle man skal ha, vil man som observatør kastes inn i situasjonen slik den konstant utspiller seg i det miljøet man forsker på (Tjora, 2017:59). Jeg ønsker å bruke Tjoras (2017) forslag om «interaktiv observasjon» for å beskrive formen for observasjon jeg gjorde. Dette vil si at forskeren i første omgang er en ren observatør uten andre oppgaver, men som kan inngå i

ulike former for interaksjon, for eksempel samtale, med dem man observerer, for å begrense unaturligheten ved den passive observasjonsrollen. Dette ligger tett opp mot det Fangen (2010) kaller en delvis deltagende observatør, som vil si at man deltar i den sosiale samhandlingen, men ikke i de miljøspesifikke aktivitetene som er særegne for det aktuelle miljøet. Jeg kjørte med politiet, jeg hadde uformelle samtaler med betjentene der vi snakket om prosjektets problemstillinger og episoder og oppdrag som inntraff underveis, og jeg fulgte dem da de måtte ut av bilen. Jeg utøvde likevel ikke spesifikke politioppgaver, selv om publikum ved noen tilfeller spurte om jeg var «undercover».

Feltnotater

Bruk av tradisjonelle feltnotater er fortsatt den vanligste formen for dokumentasjon av observasjon i samfunnsforskning (Tjora, 2011:145). Jeg forsøkte å ta så nøyaktige notater som mulig mens vi kjørte, både fra samtalene og fra episodene som oppstod underveis i patruljeringen. Feltnotater resulterte dermed i 25 maskinskrevne sider. Jeg gikk ikke inn for å skjule noteringen eller gjøre den diskre, eller trekke meg unna for å notere. Selv om dette kanskje hadde vært i tråd med anbefalinger i metodelitteraturen (se Repstad, 2007; Fangen, 2010), så vil rutinene for hva som passer best når det gjelder feltnotering avhenge av både formålet med studien, hvor lenge feltarbeidet varer og egenskaper ved feltet (Fangen, 2010). En ulempe ved å notere åpenlyst er at det kan påvirke og virke forstyrrende på deltagerne, men i mitt tilfelle fant jeg at dette i liten grad berørte de jeg kjørte med fordi de uansett satt med ryggen til meg, var opptatt med å følge med ut eller på nettbrettet, eller lyttet til sambandet. Det var heller ikke alltid tid eller mulighet for meg å trekke meg unna for å skrive feltnotater under observasjonen. Etter endt observasjon ble notatene alltid renskrevet på PC.

Føring av feltnotater byr i tillegg på andre utfordringer. Den første «faren» er å prøve å rapportere alt. I starten var dette en større utfordring enn det ble mot slutten. Dette kom av mange nye inntrykk og ord/uttrykk som jeg som utenforstående ikke nødvendigvis kjente til. I tillegg var det mange temaer som opptok betjentene jeg kjørte med, som ikke berørte studiens temaer. Det ble derfor viktig for meg å være selektiv da jeg skrev. En annen utfordring er at notatene kan bli farget av forskers bevissthet, forståelse og tolkning. På denne måten blir forskeren både aktør, referent og forfatter som genererer feltnotatene ut i fra situasjonen, men også ut i fra egen bedømmelse (der og da) om hva som bør inkluderes (Tjora, 2011). Feltnotater vil på den måten alltid være observatørsentrerte beskrivelser, der «forskerstemmen» nedfelles i dataene (Tjora, 2011). I mitt tilfelle var det også vanskelig å komme unna alle disse

utfordringene. Ettersom feltarbeid i politiet kan oppleves som hektisk – det kan for eksempel være mye informasjon på en gang og/eller mange deltakere – så er det vanskelig å oppnå de store ambisjonene for hva man kan notere ned, som kommer fram i metodelitteraturen.³ Jeg har likevel forsøkt å notere både det mest *iøynefallende* og så *komplett* som mulig. Det vil si at jeg har notert meg «kritiske hendelser», samt fått en oversikt over deltakere, det som skjedde og detaljer fra feltet (Tjora, 2017).

Intervju - rekruttering og gjennomføring

De formelle intervjuene ble gjennomført etter feltarbeidet. Rekrutteringen startet dermed i midten av september 2018, og ble gjort på denne måten: Kontaktperson sendte en felles mail til et utvalg betjenter som jeg enten hadde kjørt med under observasjon eller som på annen måte hadde vist interesse for å stille til intervju, dette gjaldt 14 personer. Siden jeg allerede hadde adgang til feltet, ble rekrutteringsprosessen relativ enkel. I mailen ble jeg satt som kopi og informasjonsskriv ble lagt til. De som ønsket å delta kunne på denne måten avgjøre selv om de ville la seg intervjuet eller ikke, og de ble bedt om å gi meg en tilbakemelding via mail. På bakgrunn av dette karakteriseres utvalget som strategisk. Antall intervjupersoner vil ofte avhenge av formålet med undersøkelsen, men i vanlige intervjuundersøkelser ligger antallet ofte på rundt 15+/-10 (Kvale og Brinkmann, 2017). Etter samtale med veileder ble vi enige om at en passe utvalgsstørrelse kunne ligge på mellom åtte og tolv informanter. Grunnen til at forespørselen gikk ut til 14 personer i første omgang var fordi jeg kunne risikere at betjentene for eksempel var på kurs, hadde langfri eller av andre grunner ikke var tilstede.

Utvalget bestod til slutt av elleve informanter. Tre kvinner og åtte menn med gjennomsnittlig alder på 35 år, og i aldersspennet 28 til 44 år. Videre var det noe fordeling i utvalget hva gjelder fartstid som politiansatt. Dette skapte variasjon i utvalget. Alle informantene jobbet ved patruljeseksjonen på samme enhet i OPD, der noen hadde stillingen politibetjent, mens andre hadde stillingen politiførstebetjent. Utvalget kan også sies å være sammensatt av to ulike organisatoriske politikulturer. Dette kommer av at enheten det er rekruttert fra, tidligere var to enheter som nå er slått sammen. På denne måten har jeg også fått bred variasjon i utvalget.

Intervjuene ble gjennomført i perioden september til oktober 2018, på informantenes respektive arbeidsplasser. Både ledige møterom og kontorer ble brukt. Thagaard (2009) skriver blant annet

³ Ti ulike observasjonsmodi (Tjora, 2017); 1) naivt beskrivende, 2) generaliserende, 3) fortolkende, 4) undrende, 5) forklarende, 6) kvantifiserende, 7) dramatiserende, 8) eksperimenterende, 9) reagerende/reflekterende og 10) vurderende. I følge Tjora (2017) velger man ikke et slikt modus, og de viser kompleksiteten innen feltnotering.

om betydningen av hvor intervjuet finner sted, og i hvilke situasjoner informanten føler seg fri til å snakke om ulike temaer. Jeg så det som fordelaktig at informantene var på «hjemmebane» da intervjuene ble utført. Ulempene ved å gjennomføre intervjuer på arbeidsplassen kan knyttes til potensielle tidsbegrensinger dette kan sette på intervjuet (Widerberg, 2001:94). Intervjuene ble gjennomført i informantenes arbeidstid, og dette kunne sette begrensinger på tidsbruken. Likevel ble informantene informert om estimert lengde på intervjuet, og som oftest ble de gjennomført da betjentene hadde ledig tid i tjenesten sin. Jeg opplevde derfor ikke utfordringer knyttet til dette. Jeg opplevde at min kjennskap til informantene fra observasjon tidligere, ga gjennomføringen av intervjuet en fordel, fordi det kan ha bidratt til å avvæpne en potensielt kunstig og uvant intervjusetting, siden tillit og fortrolighet allerede hadde blitt etablert.

På forhånd ble det utarbeidet en intervjuguide, der intervjuet kan karakteriseres som et semistrukturert intervju (Kvale og Brinkmann, 2017). Intervjuguiden var relativt strukturert, der jeg hadde satt opp ulike temaer med medfølgende spørsmål. Et ønske var likevel at informantene skulle fortelle fritt om sine forståelser og erfaringer rundt de ulike temaene, og dette ble opplyst om på forhånd. Kvale og Brinkmann (2017:156-57) beskriver det semistrukturerte intervjuet på denne måten:

«Det søker å innhente beskrivelser av den intervjuedes livsverden med henblikk på å fortolke betydningen av de beskrevne fenomenene; det har en rekke temaer som skal dekkes, i tillegg til noen forslag til spørsmål. Det er samtidig preget av åpenhet når det gjelder endringer i rekkefølgen og formuleringen av spørsmål, slik at man kan forfølge de spesifikke svarene som gis og de historiene intervjupersonene forteller».

På denne måten ble mine intervjuer delvis strukturerte fordi intervjupersonenes svar og historier ofte gjorde at jeg måtte endre rekkefølgen på spørsmålene og dette styrte også hvilke oppfølgingsspørsmål jeg stilte. Etter gjennomføring av de to-tre første intervjuene, ble også noen endringer i intervjuguiden foretatt. Det gjaldt noen justeringer i ordlyd og omplassering av noen spørsmål. Intervjuguiden omfattet for det første informantens bakgrunn, som for eksempel alder og utdanning. Dette ble også gjort for å få en myk start på intervjuet. Deretter ble det stilt et åpent spørsmål om Nærpolitireformen. Svarene og historiene her styrte ofte rekkefølgen på de resterende temaene som gjaldt teknologi i patruljen, kunnskapsbasert politipatrulje, forebygging, og relasjonen politi-publikum.

Før selve intervjuet startet og båndopptakeren ble slått på, ble informantene spurt om de hadde sett gjennom informasjonsskrivet. Jeg valgte å gå gjennom det som omhandlet behandling av opptak, frivillighet, anonymisering, og at de når som helst kunne trekke sitt samtykke, før informantene skrev under på at de samtykket til deltakelse. Selv om noen uttrykte litt uvane med å ha en båndopptaker liggende på bordet, opplevde jeg at de fleste ikke lot seg påvirke av dette. Det kan knyttes til deres rolle som politiansatt, der de selv bruker lydopptak ved for eksempel politiarbeid på stedet.

De fleste intervjuene varte i ca. en og en halv time, det lengste i en time og 40 minutter, og det korteste i 35 minutter. Underveis i intervjuet forsøkte jeg å fremstå nøytral til det som ble sagt, men samtidig gi oppmuntrende signaler som nikk eller «mhm» -lyder for at informanten skulle føle at jeg var tilstede og interessert i det som ble sagt. Jeg forsøkte å ikke avbryte informantens refleksjoner, men det hendte at dette ble gjort for å avklare utsagn eller begreper som var ukjent for meg. Jeg opplevde imidlertid at dette ikke var til hinder for samtalens flyt.

Forskningens kvalitet og fremstilling

Som indikatorer for kvalitet innen kvalitativ forskning, kan man liste følgende kriterier: pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet. Den første, som også kalles reliabilitet, knyttes til spørsmålet om en kritisk vurdering av prosjektet gir inntrykk av at forskningen er utført på en pålitelig og tillitvekkende måte (Thagaard, 2009:198). Det betyr enkelt sagt at dersom en annen forsker anvender de samme metodene, vil han eller hun komme frem til tilnærmet samme resultat. For å sikre pålitelighet har jeg vært tydelig og redelig i beskrivelsene av de metodiske avgjørelsene som er gjort. Jeg har også beskrevet hvordan data er samlet inn og analysert. Ved fremleggelse av direkte sitater kan påliteligheten til undersøkelsen styrkes fordi informantens «stemme» gjøres synlig i noen grad helt frem til leseren (Tjora, 2017:237), og i tillegg kan man vurdere og se forankringen til studiens funn i disse intervjuutdragene.

Forskerens forkunnskap og posisjon er også viktig for pålitelighet (Tjora, 2017). Når vi er ute i feltet for å observere eller når vi intervjuer, møter vi det nye og ukjente med bakgrunn i de forestillingene eller det tankesettet vi har fra før (Nilssen, 2012:68). Idealet om å studere virkeligheten mest mulig forutsetningsløst er vanskelig å realisere i praksis (Halvorsen, 2008). Forforståelse er også viktig og nødvendig for forståelse, fordi vi må starte med noen ideer om hva vi skal se etter, dette gir oss en retning i undersøkelsene våre. Min referanseramme kan være påvirket av hvilket studieprogram jeg går, og det kan være preget av det man kan kalle et kriminologisk blikk. Med Aakvaags (2008) betraktninger kan dette forstås som «point of

somewhere», som innebærer at man befinner seg i en bestemt sosial posisjon, hvor man er disponert for å oppfatte og erkjenne verden på en bestemt måte. Det jeg tolker og oppfatter, kan være annerledes fra hva personer med en annen bakgrunn og utdanning oppfatter.

Forforståelsen omfatter ikke bare det teoretiske rammeverket, men også mer eller mindre skjult bagasje som erfaringer, verdier, kunnskap og holdninger til feltet eller området vi studerer (Nilssen, 2012:68). Mine erfaringer og kunnskaper om politiet utenom det jeg har lært gjennom studieprogrammet, inkludert emnet «Politi, makt og samfunn», vil også forme mine forståelser. Ettersom verken jeg selv, eller noen i min nære omgangskrets har hatt noe særlig med politiet å gjøre, gikk jeg inn i dette prosjektet med åpne øyne og i noen grad nøytralitet, selv om dette ikke er fullt oppnåelig. Min interesse i tematikken kan på en annen side betraktes som støy i prosjektet ved at det kan påvirke resultatene (Tjora, 2017). Likevel tror jeg ikke at min personlige interesse for temaene har preget forskningsarbeidet på noe negativ måte.

Gyldighet eller validitet er knyttet til tolkning av data (Thagaard, 2009). Det handler om en logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og funn, og de spørsmål vi ønsker å finne svar på (Tjora, 2017). Er de tolkningene jeg har kommet frem til gyldige i henhold til de fenomenene og virkeligheten jeg har studert? Og er de svarene jeg har funnet i forskningen, faktiske svar på de spørsmål jeg forsøker å stille? Dette handler også om at vi forholder oss bevisst til aktuelle teorier og perspektiver, samt tidligere forskning som er gjort innenfor samme tema og/eller med samme metoder som vi selv benytter. Den viktigste kilden til høy gyldighet er at forskningen pågår innenfor rammen av faglighet, forankret i annen relevant forskning (Tjora, 2017).

Generaliserbarhet er knyttet til forskningens relevans utover de enheter som faktisk er undersøkt (Tjora, 2017:231). En studie som denne gjør seg vanskelig å generalisere til en populasjon, men dette er verken ønskelig eller formålet med en slik studie. Intervjudata som er hentet inn fra elleve informanter og observasjonsperiode, kan derfor ikke generalisere til hvordan reformen oppleves av alle patruljerende i Norge, men det kan likevel belyse noen aspekter ved dette.

Induktiv versus deduktiv tilnærming

I prosjektets startfase var prosjektbeskrivelsen preget av teoretisk genererte spørsmål rundt risiko i politiet. I prosjektbeskrivelsen ble det fremsatt noen teser jeg ville undersøke, men uten at disse var bindende. Det viste seg etter hvert at en induktiv fremgangsmåte var mer passende,

ettersom risikohåndtering, slik det var tenkt, i liten grad preget praksisen. Den induktive tilnæringsmåten er åpen, det er få føringer som styrer informasjonen som innhentes, problemstillingen er ofte lite presis og prosjektet står uten klare hypoteser (Jacobsen 2005:127; Halvorsen 2008:128). Gjennom forskningsprosessen har jeg latt informantenes erfaringer og beskrivelser vært retningsangivende for analysens temaer og struktur. Oppgaven har vært særlig empiribasert og eksplorerende, og en induktiv tilnærming brukes ofte om forskning som er nettopp dette.

Dette står i motsetning til en deduktiv fremgangsmåte, hvor teorien testes i henhold til datamaterialet (Thagaard, 2009:193-94). I en posisjon mellom induksjon og deduksjon står abduksjon. Abduktiv tilnærming starter fra empirien (som induksjon), men aksepterer betydningen av teorier og perspektiver i forkant og/eller i løpet av forskningsprosessen (Tjora, 2017:255). Å gi helt slipp på teorier i analyseprosessen vil være en utopisk tanke. Prosessen vil alltid være preget av teori, og gjenspeile forskerens erfaring, kunnskaper og forforståelse (Nilssen, 2012). Utover i forskningsprosessen kan man dermed si at oppgavens tilnærming heller har blitt det som tilsvarer abduksjon, ettersom det har vært en vekselvirkning mellom empiri og teori.

Fra muntlig intervju samtale til skriftlig tekst og analyse

Etter intervjuene var ferdig, utførte jeg en fullstendig transkribering av materialet, og lydfilene ble så å si skrevet av ordrett. Transkriberingsnotatene bar dermed et muntlig preg. Ved transkribering må man i tillegg vurdere om det er aktuelt å bruke dialekter eller å normalisere transkripsjonene (Tjora, 2017:174). Jeg har valgt å skrive ut intervjuene på bokmål, selv om flere av informantene snakket dialekt. Dette gjorde jeg for å bidra til å anonymisere informantene ytterligere.

Det er innlysende at muntlig språk ikke er det samme som skriftlig språk. Det muntlige språket følger ikke de samme logikker som skriftspråk, og muntlig tale kan derfor ofte virke usammenhengende og preget av gjentakelser når den skrives ned ordrett. I transkripsjonene valgte jeg å redusere lyder som «ehm», «eh» og «hm», men setningsoppbygging og struktur er beholdt. Noen ord som for eksempel «likksom», «altså» og «på en måte», som kan betegnes som utfyllingsuttrykk (Kvale og Brinkmann, 2017) eller diskursmarkører, er også redusert der dette ble brukt mye. I følge Halvorsen (2008:167) avhenger transkripsjonenes detaljform av undersøkelsens formål. Ettersom jeg ønsket å undersøke politiansattes erfaringer og opplevelser gjennom generelle subjektive beskrivelser, anså jeg ikke at disse omskrivningene eller

utelatelsene hadde noe betydning for analyseprosessen. Der hvor utdrag fra intervjuene presenteres, har jeg forsøkt å gjøre disse mer lesbare uten å tape informantenes måte å formulere seg på. For å symbolisere pauser, avbrytelser og lignende har jeg brukt følgende tegnsetting:

.. / ... – kort/lang pause

[...] – deler av utsagnet er tatt bort fordi det for eksempel bestod av gjentakelser eller ord/setninger som ikke tilførte sitatet ytterligere mening.

(*ord*) – ord som er satt i klamme i kursiv er ord som var noe utydelig i lydopptaket, men som ga mening ut i fra sammenhengen de ble sagt i.

(ord) – ord i klamme uten kursiv er mine egne ord – dette for å gjøre setningen tydeligere eller for å forstå hva/hvem informanten refererer til.

Etter transkripsjon av intervjuene satt jeg igjen med rikelig behandlede data, også kalt analysedata. Den videre analyseprosessen har i noen grad fulgt Braun og Clarks (2006) faser for tematisk analyse. For det første var det viktig å gjøre seg kjent med dataene. Å transkribere og notere refleksjoner og ideer underveis var en god måte å gjøre dette på. Transkripsjonsutskriftene ble deretter lest gjennom i sin helhet flere ganger, samtidig som jeg begynte å videreutvikle de innledende ideene. I den andre fasen av prosessen begynte jeg å generere noen innledende koder, og data som var relevant til hver kode ble samlet. Dette ble strukturert ved hjelp av fargekoder. Kodene var enten ord eller fraser, setninger, utsagn, og i noen tilfeller hele avsnitt (Tjora, 2017). Kodene var inspirert av allerede eksisterende teoretiske koder, men i henhold til en induktiv empirinær koding, lå kodingen også tett på empirien og begreper jeg fant i datamaterialet ble brukt.

Deretter ble kodene samlet til potensielle temaer. I utformingen av intervjuguiden var noen temaer allerede kategorisert. Noen av disse ble beholdt og kom til syne i analysekapitlene. Likevel har noen temaer enten blitt fjernet, tatt en annen form eller blitt lagt til, etter hva som var viktig for informantene, noe som er i tråd med den induktive tilnærmingen. Temaer er bredere enn koder, og skal fungere som overordnede kategorier som kodene sorteres under. I de siste fasene ble temaene gjennomgått, revidert og navngitt.

For å analysere datamaterialet har jeg derfor tatt i bruk en temasentrert tilnærming. Denne måten å analysere på fokuserer på meningsinnholdet i det innsamlede datamaterialet. Hvordan informanten uttrykker seg tillegges ikke spesiell vekt i denne sammenheng. Fokuset rettes mot

innholdet i teksten, som kan være utskrifter fra intervjuer, notater fra observasjoner eller uformelle samtaler i felten (Thagaard, 2009).

Kritikk mot den temasentrerte tilnærmingen er at det ikke ivaretar et helhetlig perspektiv - når utsnitt av tekster fra ulike informanter sammenlignes, løsrives tekstbitene fra sin opprinnelige sammenheng (Thagaard, 2009). Repstad (2007:131) mener imidlertid at kritikken mot tematisk analyse, at vi klipper i stykker mennesker som på en måte har krav på å stå fram som hele mennesker i sin kontekst, er noe overdrevet. Jeg har forsøkt å beholde informantenes uttalelser i den sammenheng de er sagt i. Videre var det å bryte ned datamaterialet i mindre enheter, likevel nødvendig ettersom mening ikke alltid ligger åpent og tilgjengelig i dataene.

Etiske refleksjoner

I dette avsnittet vil jeg beskrive noen av de etiske spørsmålene som er forbundet med å observere og intervju i forskningssammenheng. Prosjektet ble som nevnt meldt inn til, og godkjent av NSD. Dette var nødvendig ettersom prosjektet behandler personopplysninger og på grunn av behov for dispensasjon fra taushetsplikt. I dette avsnittet vil jeg først gjennomgå noen av de etiske vurderingene som ble gjort i forbindelse med intervjuene.

Det generelle kravet til etikk i samfunnsforskning er formulert av Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora:

«Som hovedregel skal forskningsprosjekter som forutsetter aktiv deltakelse settes i gang bare etter deltakernes informerte og frie samtykke. Den samme regel gjelder forskning som innebærer en viss risiko for belastning på deltakerne. Informantene har til enhver tid rett til å avbryte sin deltakelse, uten at dette får negative konsekvenser for dem» (NESH, 1999 i Tjora 2017:47).

Informert samtykke innebærer at samtykket skal være fritt og informert, og at deltakerne når som helst har rett til å trekke seg fra undersøkelsen (Kvale og Brinkmann, 2017). At samtykket er gitt frivillig beror på at det ikke er gitt under noen form for ytre press (NESH, 2016:14; Thagaard, 2009:26). I dette prosjektet ble informantene rekruttert til intervju via kontaktperson. Man kan diskutere om dette innebar noen begrensninger med tanke på informantenes handlingsfrihet, da de ble forespurt om deltakelse av en overordnet/autoritetsperson. Likevel hadde noen av informantene stilt seg positive til intervju allerede under observasjonsperioden. I e-posten ble det også uttrykt at informantene skulle gi tilbakemelding dersom de ikke hadde

mulighet til å delta. Samtidig ble det endelige intervjuet avtalt med informantene selv og ikke kontaktperson.

Samtykket skal i tillegg være informert, og som nevnt ble hvert intervju innledet med en gjennomgang av informasjonsskrivet. Her ble det gitt informasjon om anonymitet og konfidensialitet, båndopptaker og hvordan opptakene ville håndteres, og retten til å trekke samtykket. Jeg understreket at informantene hadde min e-postadresse dersom det skulle være behov for å kontakte meg i etterkant av intervjuet. Informantene signerte informasjons- og samtykkeerklæring før intervjuet ble startet.

Konfidensialitet

Krav om konfidensialitet betyr at de som gjøres til gjenstand for forskningen, har krav på at all informasjon de gir om personlige forhold, blir behandlet konfidensielt (NESH, 1999). I informasjonsskrivet ble det opplyst at det kun var jeg som ville ha tilgang til opptakene som ble gjort. I tillegg innebærer konfidensialitet at dataene anonymiseres, ved for eksempel å bruke fiktive navn og endre personenes kjennetegn (Kvale og Brinkmann, 2017), slik at ikke informantene kan identifiseres i materialet. Dette er sikret på flere måter. Som nevnt ble intervjuene transkribert på bokmål, slik at ikke dialekter kunne avsløre identitet eller geografisk tilhørighet. Hvilket kjønn informantene har, er ikke relevant for oppgaven, og ble derfor anonymisert. I stedet for å tildele informantene pseudonymer, har jeg heller valgt å bruke **Informant A – K** for å skille mellom informantene. Bokstavene indikerer på ingen måte navnene til informantene, de er tildelt i tilfeldig rekkefølge. Enheten jeg har observert ved er også anonymisert. Når jeg referer til enheten i teksten, eller der informantene snakker om den, blir «enhet (...)» brukt.

Lydopptakene og samtykkeerklæringene med underskrift fra informantene har under hele forskningsprosessen vært innelåst i et skap med kodelås, som igjen har vært plassert i et rom man kun har tilgang til med nøkkelkort. Etter prosjektets slutt vil lydopptakene slettes, og samtykkeerklæringene vil makuleres.

Etiske vurderinger ved observasjon

Noen observasjonsstudier åpner for langt større etiske dilemmaer enn andre. Ettersom politiet er en lukket organisasjon, hvor store deler av arbeidet er taushetsbelagt og konfidensielt, og man kan få sensitiv informasjon om tredjepersoner under observasjon, krevde studien både forskningsetisk godkjenning og at politiet fikk dispensasjon fra taushetsplikten. Disse

godkjenningene henviste jeg til over. I det følgende vil jeg nevne de etiske vurderingene som ble gjort i forbindelse med observasjonene.

I et feltarbeid er man blant annet nødt til å veie den eventuelle belastningen man utsetter deltagerne for, opp mot den informasjonen man eventuelt får tilgang til (Fangen, 2010). Jeg så ikke noe grunn til at deltagerne i studien kunne utsettes for noen store belastninger ved å delta. Dette kan tenkes å komme av at feltarbeidet ikke varte over en lenger periode. Ved å følge politiet og deres arbeid, var det videre nødvendig å avklare hva jeg skulle gjøre dersom det oppstod en farlig eller voldelig situasjon – som nevnt tidligere ble det på forhånd avtalt at jeg skulle bli sittende i bilen dersom dette ble tilfelle. Et annet viktig etisk aspekt ved å observere politiets virksomhet, er hensynet til observasjon i private hjem. Etter forskningsetisk veileder (Bjørøgo og Myhrer, 2015) er det bare i ytterst få tilfeller at et slikt gyldig samtykke kan innhentes. Dette kommer av at de fleste politioppdrag har et hasteelement over seg, tredjepart er i en tilstand hvor de ikke er i stand til å overveie informasjonen som gis dem, personen befinner seg i en tvangssituasjon eller ikke er myndig. På bakgrunn av dette, samt forutsetningene fra Rådet for taushetsplikt og forskning, fulgte jeg ikke polititjenestepersonene inn i noens private hjem. I noen tilfeller fikk jeg også kjennskap til informasjon om publikum. Dette gjaldt i situasjoner på patrulje der informantene søkte opp personer i de ulike registrene eller informasjon som kom frem under oppdrag. Denne informasjonen hadde jeg ikke adgang til å registrere, jf. Dispensasjon fra taushetsplikten. Sensitiv informasjon om publikum var imidlertid ikke relevant for studiens problemstilling, og ble derfor ikke registrert på noen måte, og vil heller ikke bli omhandlet i oppgaven.

Konfidensialitet ved feltarbeid blir videre ivaretatt ved at data som kan avsløre den personlige identiteten til deltagerne ikke offentliggjøres. Da jeg startet observasjonen ble de respektive betjentene informert om denne konfidensialiteten. Samtidig var det ikke nødvendig for meg å notere personopplysninger i feltnotatet, så konfidensialiteten er sikret på denne måten. Når slik informasjon ble unngått, ble også risikoen for at data kunne komme på avveie redusert. Feltnotatene ble utover dette alltid låst inn, og de ble skrevet inn på PC med passordbeskyttelse.

6 Teknologi i politipatruljen

Vi befinner oss i en tid med stadig økende digitalisering i politiet og samfunnet for øvrig. Noen beskriver den teknologiske utviklingen som et hurtigtog – som stadig oppnår høyere fart, blir mer avansert og får flere passasjerer om bord (Sunde og Sunde, 2019). Digitaliseringen griper om seg, og alt er blitt «smart». Smart er noe positivt, og det signaliserer noe nyere, noe hurtigere, noe bedre og noe mer effektivt (Rønne og Stevnsborg, 2018). Et effektivt politi med kvalitet i arbeidet sitt, skal blant annet sikres ved å ta i bruk moderne teknologi, og dette er en viktig del av reformen (Prop. 61 LS (2014-2015)). I dette kapitlet presenteres funn der polititjenestepersonenes erfaringer og opplevelser med bruk av teknologi i politipatruljen vektlegges, og hvor spesielt nettbrett og smarttelefon er viktig. I dette kapitlet vil jeg derfor besvare forskningsspørsmålet: *På hvilke måter bidrar teknologiske verktøy til opplevelse av ansvarliggjøring og styring av politipatruljen? Og hvordan påvirker bruk av og tilgang til teknologi politiarbeidet og politirollen?*

Teknologi – en hemsko?

Under feltarbeidet var hver patruljebil utstyrt med nettbrett, og polititjenestepersonene hadde egen smarttelefon. Informantenes oppfattelse av teknologien som ble brukt i politipatruljen var todelt, men ikke en enten-eller-holdning. På den ene siden ble det rettet frustrasjon til de teknologiske verktøyene, dette gjaldt spesielt tekniske utfordringer. På den andre siden var informantene generelt sett positive når det gjaldt tilgang til og bruk av disse verktøyene.

I løpet av den første vakta jeg skulle være med på, utspilte denne situasjonen seg:

«Jeg har lyst til å hive den her i veggen!» sier en av politibetjentene i frustrasjon i det jeg kommer inn i rommet hvor parolen for dagens vakt skal avholdes. (Feltnotat)

I hendene hadde politibetjenten et nettbrett. Utover i feltarbeidet ble jeg klar over at det ikke kun var politibetjenten fra utdraget over som uttrykte frustrasjon når det gjaldt nettbrettet. Flere av informantene var enig om at brukervennligheten ikke var optimal, blant annet fordi systemene ble vanskelig å bruke når de ble lagt over til nettbrett, og det ble uttrykt at det var «bug» i systemene og det tok derfor lang tid å logge seg inn på de forskjellige områdene på grunn av sikkerhet:

[...] bare for et års tid siden, så tenkte jeg at dette her.. (har jeg) lyst til å 'pælme' langt, langt bort da. Og det ble nesten en større belastning enn hjelp. Det har kommet seg litte

granne, men det er jo en del brukervennlighet, og det er en del ting som jeg syns er helt håpløst enda. I det private så hadde vi jo ikke ... altså vi blir jo ledd av ikke sant, det er jo helt latterlig hvordan brukervennlighet og kompatibilitet og ... ja, at vi i 2018 sitter på litt sånn Windows 95 - nivå nærmest altså, på enkelte ting. Og har en i-Pad som er et kjempeflott verktøy i seg selv, men med maskinvare som de aller fleste ikke har sett siden begynnelsen av 2000- tallet, ikke sant. Da blir det ... mye tull da. Informant K

Teknologiske løsninger har blitt oppfattet som en hemske for mange, og slik Larsson og Sørli påpeker, er omfattende problemer med teknologiske løsninger en gjenganger fra svært mange land (2018:19). I mine funn rettes det størst frustrasjon til selve det tekniske ved bruk av nettbrettet. Tidligere forskning har blant annet pekt på at teknologienes mislykkethet ikke har vært på det tekniske nivået, men handlet mer om en kollisjon mellom de tekniske designers manglende forståelse for politiarbeid, publikums forventninger til politiarbeidet og den sosiale organiseringen av arbeidet (Gundhus, 2009:23). Da politipraksisen i stor grad har forblitt uendret, har dette blitt tolket som at politiets yrkeskultur har vært motstandsdyktig mot innføring av smarte arbeidsformer som avviker for mye fra tradisjonelle måter å gjøre politiarbeid på (Gundhus, 2018:150). IKT- verktøyene som forventes å tas i bruk, kolliderer med polititjenestepersonenes syn på hva som er «ordentlig politiarbeid», noe som truer integriteten i politiarbeidet og oppfatninger av profesjonell dømmekraft (Gundhus, 2009:210). Likeså har det vært påpekt at IKT ikke brukes fordi det oppleves som tungvint, og fordi det er motstand mot nye former for profesjonalisering som det digitale skal understøtte (Ratcliffe, 2016; Gundhus, 2009; Gundhus, 2013).

Den videre analysen vil undersøke hvorvidt det er endringer på dette nå og hvordan bruk av teknologi oppfattes og oppleves av politibetjenter i førstelinjen i dag. Slik det ble presentert i kapittel 3, har nyere forskning også avdekket en rekke polariserte oppfatninger om digitale arbeidsprosesser (Gundhus, mfl., 2019). Hovedpunktene i tidligere forskning dreier seg om informantenes opplevelse av informasjonen som overveldende, som at det blir vanskeligere å komme seg bort fra skjermen, og at vernet rundt førstetjenestens autonomi slår sprekker (Gundhus, mfl., 2019). Med utgangspunkt i dette, vil jeg videre se på hvordan de teknologiske gjenstandene påvirker politiarbeidet og politirollen.

Autonome, men også «avhengige»

I dette avsnittet skal vi se nærmere på hvordan de teknologiske verktøyene bidrar til en opplevelse av hvordan styring på avstand bidrar til ansvarliggjøring av politipatruljen. Med

ansvarliggjøring mener jeg her at politipatruljen blir mer selvstendig i oppdragsløsningen. Hva er det som gjør at informantene stiller seg positive, og er det aspekter ved teknologien som bidrar til at de brukes mer? Er det en endring i hvordan teknologi oppfattes sammenlignet med det tidligere forskning viser?

Med nettbrettet, forteller informantene, blir det lettere for dem å holde seg oppdatert på ting som skjer i deres område. De teknologiske verktøyene har også gjort at informasjonstilgangen for patruljen har økt. Det mest fremtredende hos informantene var at ved å få mer informasjon ut i politipatruljen, var det lettere for dem å finne denne informasjonen selv, og de var dermed ikke like avhengig av å kalle opp operasjonssentralen. **Informant F** forklarer:

Med i-Pad vil man jo få informasjon ut i politipatruljen med langt større kvalitet enn tidligere da [...]. Nå kan man jo gå inn, lese seg opp på oppdrag selv hvis man har hatt matpause, oppdatere seg på situasjoner, lese ordre, gjøre søk på egenhånd [...]. Når det er spesielle hendelser som skjer så deler man informasjonen fortløpende fra den patruljen som er på stedet, til for eksempel patruljer som er i søk. Man kan ta bilder av ulike gjerningspersoner, man kan legge ut, ja, all slags dokumenter, bilder, på delte kataloger som gjør at alle patruljer har tilgang til ... der kan det ligge ordre, sånn som for eksempel helgeordrene våre, som alle enheter kan lese seg opp på, selv om de ikke tilhører enhet (...) da.

Utdraget over indikerer at teknologien som brukes i patruljen kan gjøre tjenestepersonene mer autonome. Betjentene kan «lese seg opp på oppdrag selv» og «gjøre søk på egenhånd». Informantenes opplevelse av å bli mer selvstendig er også et aspekt som kan belyse dette:

*At det er et kjempe hjelpemiddel når vi er ute på oppdrag og bruke den padden, vi blir mye mer mobile og mye mer selvstendige når vi er ute og jobber. **Informant E***

En situasjon fra feltarbeidet kan illustrere dette ytterligere:

Operasjonssentralen kontakter patruljen over samband med et oppdrag. Informasjonen som blir gitt er kort, og betjentene forklarer at de selv må lese mer utfyllende informasjon om oppdraget på nettbrettet. I dette tilfellet var det et oppdrag av mer triviell art, og betjentene forklarte at det er bedre at patruljen leser informasjonen på nettbrettet selv, slik at ikke kommunikasjonen tar opp plass på sambandet. (Feltnotat)

Observasjonen viser at operasjonssentralen opererer via digitale kommunikasjonslinjer. Dette påvirker måten patruljerende forholder seg til muntlig og skriftlig informasjon. For samtidig som hendelsen over illustrerer hvordan tjenestepersonene i patruljen blir mer autonome, viser det også hvordan mer skriftlig kommunikasjon fremmes. Før digitaliseringen foregikk kommunikasjonen mellom operasjonssentral og patrulje ved hjelp av samband og telefon (Hellesø-Knutsen, 2003). En stor del av kommunikasjonen foregår fortsatt over samband og telefon, men nå kan politibetjentene lese mye av informasjonen selv på nettbrettet, og de må også forholde seg til informasjonen slik den kommer til syne her. En informant forteller:

*[...] så kan du gjøre alle mulige søk selv: søke opp bil, søke personer. (Veldig) ressursbesparende, ikke bare det at trafikken på samband til operasjonssentralen blir mindre, men når du er ute og kjører, søker opp biler, du trenger ikke gjøre den stansen. Og så kontakte 01, eller operasjonssentralen, for å få svar på at her er det ikke noe av interesse for politiet da. Du kan få det svaret mens du ligger etter, også kan du gjøre den stansen hvis det dukker opp ting som du vil se nærmere på eller hvis det er bæringer, eller hvis den bilen er tilknyttet gjengmiljøet, altså man får gjort mye mer ... Ja, sila ut viktigere ting da. **Informant H***

Informantens utsagn kan også tolkes som at overdreven «stans» reduseres, fordi informasjonen er tilgjengelig på forhånd. Om man gjør den stansen kommer an på hvilken informasjon man får fra systemene på nettbrettet. Dette aspektet vil jeg komme tilbake til i et senere delkapittel.

Når informantene snakker om å være autonome, handler dette hovedsakelig om at de føler seg uavhengig av å bli oppdatert direkte fra operasjonssentralen over samband eller telefon. Nå kommer oppdragene i større grad rett inn i nettbrettet, søk i politiregistre kan gjøres herfra og betjentene kan skrive informasjon inn i etterretningssystemet Indicia. Samtidig har operasjonssentralene fått en mer fremtredende posisjon, særlig etter 22.juli-kommisjonens kritikk av dem. Myndigheten og makten til operasjonssentralene har økt, og de har fått en større instruks- og ordremakt, enn det de hadde før (Prop. 61 LS (2014-2015); Wathne, 2018b). Når operasjonssentralene får mer makt og myndighet kan dette også føre til at politipatruljene overstyres mer i henhold til hvilke oppdrag de skal prioritere. Likevel ser vi at informantene opplever å være mer uavhengig direkte fra OPS, og det handler blant annet om at kommunikasjonen går via det digitale. Disse kommunikasjonsmønstrene kan derfor tenkes å gjøre at informantene opplever seg mer frie fordi de nettopp kan gjøre en del ting selv. På den ene siden kan det derfor argumenteres for at teknologi brukes som et hjelpemiddel for å gjøre

politipatruljen mer ansvarliggjort og autonom, og digitaliseringen blir dermed et godt eksempel på slik ansvarliggjøring.

På den andre siden viser empirien at betjentene også kan bli mer avhengig av det nye, når de føler seg mer løsrevet fra operasjonssentralen:

[...] Men før så var man mer ... da hadde man ikke den skjermen og se på, og det er jo ikke det at den egentlig er så spennende hele tida heller, men ... også litt sånn som operasjonssentralen styrer da, [...]. Så sier de at vi skal lese id xxx, kjør dit og løs oppdraget. Så er du ikke pålogga nå, så føles det nesten som å jobbe sånn halvt i blinde.

Informant A

[...] For nå er det jo sånn at man er helt avhengig av den, eller man gjør seg avhengig av den. **Informant B**

[...] også i-Paden, den er jeg blitt helt avhengig av, den brukte jo ikke jeg i praksisåret. Men man får helt sånn panikk hvis ikke den funker når man skal ut på oppdrag. Bare det å få et (signalment), og få en beskrivelse da av personen du ser etter, og så er det mye som skjer, du kjører eller du snakker på samband, også glemmer du jo det etter to sekunder, og bare (det å) kunne lese seg opp igjen eller se et bilde. **Informant H**

Teknologi som forlengelse og nettverk

Under feltarbeidet ble det synlig hvor mye og hva nettbrettet brukes til, og det styrker funnene om å være «avhengig» fra utdragene over. Blant annet ble nettbrettet ved flere anledninger brukt til å søke på bilers registreringsnumre, eller på personer betjentene fikk kontakt med i et oppdrag. Ved noen unntak ble det brukt til å skrive inn informasjon i etterretningssystemet Indicia, og flere ganger ble det brukt til å lese om de ulike oppdragene som foregikk i det geografiske området enheten tilhørte. I en samtale under observasjon skildrer en av betjentene det på denne måten: «Patrulje uten i-Paden, da hadde jeg følt meg naken, den har på en måte blitt en del av patruljen.» (Feltnotat)

Slik vi ser fra intervjuutdraget (informant A) og feltnotatet over, skildrer noen av informantene følelsen av å være avhengig, med kroppslige metaforer- «halvt i blinde» og «naken». Disse skildringene kan forstås med utgangspunkt i «extension theory», som ble beskrevet i kapittel 4. I følge Brey (2017:22) er som nevnt «extension theory based on the idea that technological artifacts can be understood as means that build upon, and extend, capabilities of the human

body and mind, they are extensions of the human organism». Med skildringen til informant A – «som å jobbe sånn halvt i blinde» - kan man tenke seg at nettbrettet og smarttelefonen blir en forlengelse av øyet som ser. Øyet er det organet i kroppen som gjør det mulig for oss å se, og tanken om at en teknologisk gjenstand som nettbrettet gjør at politibetjentene kan «se bedre», kan derfor forstås med Kapps (1877 referert i Steinert, 2015) ide om at teknologi er en forlengelse av organene våre. Sansene våre omfatter også synet vårt. Ved å bruke Merleau-Pontys (2003 referert i Steinert, 2015) perspektiv, kan ulike gjenstander forlenge sansene våre, og i dette tilfellet kan nettbrettet tolkes som å utvide synet til betjentene. Den tilnærmingen som likevel gjør seg mest gjeldende er å forstå teknologien som en forlengelse av ferdigheter, kunnskap og evner. I neste delkapittel vil det digitale politiblikket diskuteres i et slikt perspektiv.

En annen måte å forstå tilretteleggelsen av tett kontakten mellom polititjenesteperson og teknologi på, er å se det som et nettverk, slik som beskrevet i kapittel 4. Politibetjentene, nettbrettet/smarttelefonen og også operasjonssentralen kan forstås som et aktør-nettverk. Disse bestanddelene, som er en sammenkobling av mennesker og materialitet, skaper en ny enhet, som kalles et aktør-nettverk, og disse er begge med på å forme praksis og handling. Hvordan aktørene i nettverket handler, vil være relevant å undersøke når jeg i det neste delkapitlet skal diskutere om vi nå kan snakke om et digitalt politiblikk. Nettverket kan tenkes å påvirke hvordan politibetjentene oppfatter ting, og hvordan tolkningskjemaene blir.

Et digitalt politiblikk?

Politiblikket ble tidligere definert som politiets måte å tolke en situasjon på (kapittel 3). Begrepet ble utviklet på bakgrunn av hvordan politiets helt spesielle blikk kan betraktes som et analytisk arbeidsredskap for både kontroll- og hjelpepraksiser (Wathne, 2018a:175-76). I dette avsnittet stiller jeg spørsmål om bruk av teknologiske gjenstander heller kan skape et digitalt politiblikk. Hva gjør bruk av teknologi med «politiblikket»?

Slik vi skal se i neste delkapittel oppfatter flertallet av informantene de digitale hjelpemidlene til å utøve politirollen bedre og mer effektivt. På samme tid problematiseres også bruk av de digitale verktøyene blant informantene:

[...] når den er oppe og går, et kjempevirkemiddel. Men på en annen side så tar det mye av fokuset, og sansene mine når jeg sitter der.

*Og jeg har sikkert gått glipp av masse mens jeg har trynet ned i den padden. [...]. Men da får du jo ikke med deg hva som skjer rett i nærheten av deg, som kanskje er enda mer alvorlig. Og noen ganger så tar jeg meg selv i og bare rett og slett bruke det som en datamaskin. [...]. Så det er en uting, der må vi skjerpe oss, meg selv inkludert, og ha trynet for mye inne i den padden, men det er jo et kjempegodt virkemiddel, hvis det blir brukt riktig da. Men jeg synder nok på at jeg ser for mye i den enn ut da. **Informant E***

På den ene siden blir teknologien sett på som et godt hjelpemiddel, slik det tidligere er vist. På den andre siden anerkjenner så å si alle informantene at nettbrettet tar mye av fokuset deres ute på patrulje, og at de «burde ha blikket ut av bilen». De er fult klar over og innser også selv at de fort kan bli sittende å se ned i nettbrettet, i stedet for på omgivelsene rundt. Denne informanten setter det på spissen:

*Nei, altså sjåføren ser jo på veien, og piketten ser ned i padden, så det kan jo skje drap rett på utsiden av politibilen uten at noen får med seg det. Nå setter jeg det på spissen da, det er varierende grad av det, men noen sitter med fjeset ned i den padden altfor mye. Og det er jo naturlig, for den er jo der med masse informasjon hele tiden, så den drar jo oppmerksomheten til seg den, så man må jo jobbe med å begrense hvor mye oppmerksomhet man gir den. **Informant I***

*[...] det er jo bare øvelse å kunne, evne å se bort fra den og legge merke til en forandring der som gjør at, okei, nå så jeg at det dukka opp et oppdrag, så da bare titter jeg- var det noe for meg, nei, da fortsetter vi å se litt. **Informant D***

Slik informantene påpeker er det snakk om å kunne øve seg til, og klare å balansere hvor mye oppmerksomhet man gir nettbrettet. Om man sitter og ser ned i skjermen eller ikke, kommer også an på hvilket område man patruljerer:

*Men samtidig, er du i (sted), da sitter ikke jeg på i-Paden for eksempel, det er liksom hvis du kanskje kjører fra et sted det er øde ... det går an å bruke litt vurderinger der, som gjør at du faktisk ikke, at det ikke blir påvirket da. I den grad. **Informant C***

Utdragene viser at dersom vi forstår politiblikket som politibetjentenes blikk ut av bilen og på omgivelsene rundt, kan nettbrettet påvirke dette. Politiblikket handler imidlertid i stor grad om hvordan ulike situasjoner blir tolket, og det hviler på politiets erfaringsbaserte kunnskap om hvem som skal stoppes og sjekkes (Finstad, 2006:72). I forbindelse med stor

informasjonstilgang for patruljen, er det derfor av interesse å se om teknologien, og informasjonen på nettbrettet, har større innflytelse på oppfatningen politibetjentene gjør seg av virkeligheten enn det reelt er grunnlag for, og om digital informasjon anses som mer pålitelig og objektiv en annen informasjon. Dette temaet gjorde seg gjeldene i en samtale under feltarbeidet. Forløpet til samtalen var at politibetjentene ønsket å sjekke opp en bil. På spørsmål om hvorfor betjentene ønsket å sjekke opp akkurat denne bilen, var svaret at det var en fin bil – en sølv Mercedes, og personen som satt i bilen var ung. I samtalen etterpå ble politibetjentene spurt om hva som gjør at man vil sjekke, for eksempel biler, som var tilfelle her. Svaret var magefølelse, og situasjonen i akkurat det øyeblikket. Hvordan personen ordla seg når politiet tok kontakt – «har jeg ikke lov å være her eller?» – hadde også betydning. Betjentene trakk likevel frem fordelen ved nettbrettet, som at de kan sjekke informasjonen på forhånd. På spørsmål om de fortsatt ville stoppet bilen, dersom det ikke hadde kommet opp noe informasjon om bil eller person i systemene, var svaret «nei».

Hvorvidt denne informasjonen går på bekostning av «magefølelsen» og dermed på betjentenes beslutninger, var det varierende oppfatninger om blant informantene. Informanten, i utdraget nedenfor, sin tolkning av politiblikket er at det ser etter det unormale til enhver tid. De (politibetjentene) kjenner igjen normal gange, normal klesdrakt, normalt utseende, normal oppførsel, normal gestikulering, normale pupiller og normal kjøreatferd. Alt dette gjør at når det unormale inntreffer så reagerer de på det øyeblikkelig, fordi de har erfaring på hvordan en beruset fører kjører, hvordan en amfetamin-påvirket mann agerer, går eller gestikulerer. De kjenner igjen dårlig samvittighet, og det som er nysgjerrige blikk kontra skyldige blikk. Dette sier **informant F** at de nå glipper litt mer på enn tidligere:

Og det andre er vel det at der man kanskje tidligere stolte på politiblikket, det man kalte for magefølelsen og alt dette her [...] det glipper vi nok litt mer på nå enn tidligere. Et eksempel er jo at ... du kanskje kjører patrulje og har tenkt å kontrollere et kjøretøy, man har fått det fantastiske hjelpemiddelet som er i i-Paden og telefonen som gjør at vi kan søke opp i systemene våre, hvem som eier den bilen, om den bilen er registrert på noe kriminalitet tidligere, om politiet har kontrollert den og så videre, og så kan man etter en kort undersøkelse via systemene våre finne ut om det kan være interessant og ta en kontroll av bil og fører i det tilfellet. Og så er det altså historikk, og så helt sånn nøktern historikk på kjøretøyet som blir avgjørende for om man stanser bilen eller ikke. Mens man tidligere kanskje la mer vekt på kjøreatferd, blikket til føreren, veivalg

vedkommende gjorde, ja, den type ting. Og der vi ... veldig ofte hadde gode treff uansett, da det veldig sjeldent var en høyt utdannet professor på vei hjem fra universitetet vi stanset for å si det sann. Der kommer nok ... kan det kanskje glippe litt på grunn av teknologi. Så selv om man på sett og vis kan være mer målrettet, så, og det samme vil gjelde den anpr-teknologien da, gjør at vi kan glippe. For tunge kriminelle trenger ikke gjøre annet enn å leie seg en leiebil og så har de unngått hele problematikken, og det gjør de. Nei, vi må være vaksom på hvordan vi bruker teknologien og hvordan vi ellers skal, hvert fall i stor grad stole på vår egen erfaring og magesfølelse.

Ved å ha informasjon på nettbrettet tilgjengelig i forkant av at betjentene for eksempel stopper og kontrollerer en bil, vil det i noen grad ha betydning for deres praksis. Slik informanten oversier: «Og så er det altså historikk, og så helt sann nøktern historikk på kjøretøyet som blir avgjørende for om man stanser bilen eller ikke», viser at hva som er tilgjengelig av tidligere registrert informasjon faktisk har noe å si. Hvordan tolkninger av hendelser blir, og hvem som stoppes og ikke stoppes, når man har tilgang på «forhåndsinformasjon» digitalt på denne måten, kan derfor tenkes å være i endring. Det finnes fordeler og ulemper ved dette. En fordel er at tidligere registrert informasjon kan redusere vilkårlig kontroll og «overkontroll», en ulempe er at registrert informasjon kan forsterke kontroll av noen grupper og stigmatisering (Gundhus, mfl., 2019). Dette blir likevel en diskusjon som går utover denne oppgavens omfang.

På en annen side blir teknologien sett på som et hjelpemiddel, og blir heller en del av vurderingen. Disse informantene er ikke like bevisste den innflytelsen som teknologiene kan ha:

Jeg tar jo alt som kommer inn der, tar det ... det blir bare en del av vurderingen min, men jeg føler ikke at det har ... går på bekostning av den gode magesfølelsen. Det gjør jeg ikke, det har jeg hvert fall ikke tenkt eller erfart så vidt jeg kan huske nå da.

Informant E

For meg er det bare et hjelpemiddel, som gjør at det bare går litt kjappere. [...] Men jeg har fremdeles den samme magesfølelsen på ting og stoler på avgjørelser jeg tar, og hvert fall ikke.. det har ikke jeg tenkt på faktisk. **Informant C**

Patruljerende politifolk refererer ofte til magesfølelsen når de tar beslutninger i usikre situasjoner ute eller når de begrunner sine stopp og sjekk- aktiviteter (Gundhus, 2009; Hellesø-Knutsen, 2013). I tråd med den digitale vendingen formes imidlertid mistankeblikket til politiet i større

grad av informasjon på nettbrettet (Gundhus, mfl., 2019). Slik jeg tolker resonnementene til informantene er det ikke slik at det ene går på bekostning av det andre. Informasjonen på nettbrettet overstyrer ikke magesfølelsen på noen måte, den blir heller en del av helhetsvurderingen. Det kan virke som at magesfølelsen spiller en rolle i de aller første vurderingene politibetjentene tar, før de raskt gjør et søk, som heller utfyller den mistanken eller oppfattelsen betjentene først har gjort seg:

*Magesfølelsen er ikke noe sånn, det er ikke noe overtro eller noe heksekunst, det er egentlig bare en rekke observasjoner du har gjort, og i tillegg til erfaring som gjør at du klarer ikke helt å putte fingeren på det der og da. Så det er klart hvis du ser en bil som du enten reagerer på kjøringa, du reagerer på han som sitter inne i bilen, fordi han ser litt rar ut eller han prøver å lure seg unna, eller det sitter veldig mange folk som driver med mye rart inne i den bilen, at det er mye aktivitet i bilen. Så vil jeg stoppa den bilen uansett, også kan et registersøk på registreringsnummer være mer til å gi meg mer informasjon, men hvis det ikke kommer opp noe informasjon der, så ville jeg stoppa likevel. **Informant G***

Siden vurderingene og oppfattelsene til politibetjentene både kan se ut til å ta utgangspunkt i magesfølelse, men også være påvirket av informasjon som finnes på nettbrettet, kan politibetjent og nettbrett/smarttelefon også ses på som å inngå i et nettverk. Som tidligere beskrevet er det når dette nettverket dannes at handling oppstår. Disse handlingene utføres da altså ikke bare av enkeltpersoner eller en teknologi, men også av disse som en større enhet. Slik jeg har tolket resonnementene til informantene over er det nettbrettet og/eller smarttelefonen og politibetjenten som begge er med på å forme praksis – for eksempel hvordan og hvorfor de vurderer om en bil skal stoppes eller ikke. Ved å utstyre patruljene og politibetjentene med mer teknologi, slik et mål i reformen er, kan det med utgangspunkt i dette tolkes som at sammenbindingene mellom mennesker og teknologier blir mer viktig.

Tidligere ble «extension theory» anvendt for å forstå teknologien som en utvidelse av synet (som et organ og en sans). De teknologiske gjenstandene kan med utgangspunkt i «extension» teori også tolkes som å være en forlengelse av ikke-teknologiske ferdigheter og evner. Nettbrettet og smarttelefonen kan oppfattes som et middel som utvider betjentenes ferdigheter og hva de får kunnskap om. Med all den informasjonen som er tilgjengelig på nettbrettet, kan det tenkes at kunnskapsgrunnlaget til betjentene utvides, slik utdragene over kan indikere. I tillegg kan smarttelefon og nettbrett utvide betjentenes evne til å utføre sine intensjoner og/eller

mål. I følge Brey (2017) blir teknologier tatt i bruk av de som skal håndheve loven, med mål om å forhindre kriminalitet og passe på at kriminelle straffes for sine kriminelle handlinger. Til dette formål tas det i bruk ulike gjenstander som utvider deres evne til å utføre sine intensjoner eller mål. Det kan være informasjonsdatabaser, gjenstander som hjelper med etterforskning, gjenstander for å støtte behandling av fysiske bevis (for eksempel kamera), eller gjenstander for forfølgelse og pågrepelse av mistenkte (Brey, 2017). Slik vi skal se senere brukes smarttelefonen til å gjøre «politiarbeid på stedet». Derfor kan smarttelefonen tolkes som en forlengelse av betjentenes intensjon eller mål om å sikre bevis gjennom lydavhør og bilder. Samtidig blir informasjonen som operasjonssentralen loggfører tilgjengelig på nettbrettet, og det kan også hjelpe betjentene med å lete etter og pågripe mistenkte (her kommer det informasjon om hvilke klær, hårfarge, osv. den mistenkte har), og det kan hjelpe patruljens mål om å komme i kontakt med eller pågripe en mistenkt. I følge Brey (2017) har derfor informasjonsteknologi, og opprettelsen av store søkbare databaser, gitt de som skal håndheve loven mektige verktøy for å bekjempe forbrytelser, og i noen tilfeller også det å kunne forutsi forbrytelser.

I forlengelsen av dette skal vi i det neste delkapitlet se *hvorfor* de teknologiske verktøyene oppleves som gode hjelpemidler for betjentene, og hva de gjør med politiarbeidet og politirollen.

Kompetanse, effektivitet og kvalitet

Både under intervjuer og observasjoner vektla informantene hvordan bruk av teknologiske verktøy styrket kompetansen og effektiviteten. I dette delkapitlet skal vi se på *hva* som gjør at informantene oppfatter seg som et kompetent og effektivt politi når de tar i bruk ulike teknologier.

Materialet viste at det er klare tegn på at de teknologiske verktøyene styrker opplevelse av effektivitet på ulike måter. **Informant Hs** forklaring kan belyse dette:

Eller du kontrollerer folk, eller har vært i en eller annen hendelse, særlig når det er sånn kjempetraffikk på samband kveld/natt i helg, og før du dimitterer folk så må du sjekke at de ikke er etterlyst eller sånne type ting. De søkene kan du gjøre selv. Også kan du dimittere dem før du på en måte, enten får loggen overført så du kan føre selv eller ta hele tilbakemeldingen i et jafs da. Det er også veldig veldig ålreit [...] Altså vi får jo søkt opp personer vi står sammen med, vi trenger kanskje ikke bruke så

lang tid, hvis det er en kontroll av noen. Så kan vi gjøre mye mer selv som sagt, at vi kan dimettere folk raskere [...].

Her ser vi at politiarbeidet blant annet blir mer effektivt overfor publikum, og det kan redusere overdreven tilbakeholdelse: i stedet for å vente på tilbakemelding fra operasjonssentralen om personen kan «dimetteres», noe som kan ta lang tid, da det kan være mye kø på sambandet, kan betjenten gjøre dette selv ved å bruke søkefunksjonen for å bekrefte eller avkrefte om personen for eksempel er etterlyst. I intervjuene fremhevet også andre informanter fordelene ved at man kan avhøre vitner på stedet, slik at disse ikke er nødt til å komme tilbake til politistasjonen for å ta avhøret i etterkant. Likeledes kan informasjon deles mye raskere med andre patruljer:

[...] også er det opp imot etterforskningsløftet, hvor vi da har mulighet til å bruke mobiltelefon til å ta lydavhør eller bilder, som vi også da kan dele med andre enheter ute, som får tilgang til de umiddelbart. [...] Hvis man har et ran da, og du har en patrulje som kommer frem, og får sett noen overvåkningsvideoer og får knipset et bilde av overvåknings skjermen der inne og får distribuert det ut til andre patruljer så de vet hvem og hva de leter etter, ganske raskt, så er jo det ganske verdifullt [...]. **Informant**

K

Slik sitatene over viser, knyttes dermed bruk av teknologiske verktøy til bedre effektivitet i arbeidet. Dette kan kobles til Chans (2001) *teknologistyrte* syn på sammenhenger mellom politiarbeid og IKT. I det teknologistyrte synet skal IKT forbedre effektivitet og dyktighet. Det er teknologien som øker kapasiteten til å lagre store mengder data, forbedre etterretningsopplysningers verifiserbarhet og bedre etterforskningsferdigheter, og gi enkel adgang til straffehistorikk og kriminalitetsrelatert informasjon (Gundhus, 2009:21). I det første utdraget over ser man spesielt at teknologien nettopp gir enkel adgang til straffehistorikk og kriminalitetsrelatert informasjon, som igjen øker effektiviteten overfor publikum. Empirien viser dermed at det langt på vei er det *teknologistyrte* synet som er gjeldende. Dette sammenfaller med funnene i Gundhus' (2009:210) studie der forventningene til teknologien hovedsakelig var *teknologistyrte* både hos «Spesialseksjonen» og på «Stasjonen». På «Stasjonen» ble det forutsatt både av ledere og grunnplanen at IKT-verktøy skal virke som en mirakelkur når det gis til polititjenestepersonene, men det ble gitt lite opplæring i tolkning av innhentet data på forhånd.

I det *teknologistyrte* synet på sammenhenger mellom politiarbeid og IKT (Chan, 2001), skal

teknologien også bedre etterforskningsferdigheter. I «Handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet» presenteres «politiarbeid på stedet» nettopp som et tiltak for «mer effektive arbeidsformer» og hensikten med tiltaket er «... å øke kvaliteten og effektiviteten i straffesaksbehandlingen, samt forbedre publikumsservice» (Vanebo, mfl., 2018:170). Prosjektet «politiarbeid på stedet» var en viktig «driver» for overgangen (fra diktafon) til smarttelefon (Vanebo, mfl., 2018). Slik det ble nevnt tidligere, brukes smarttelefonen blant annet til lydavhør, noe som virker effektivt ovenfor publikum, da de slipper å komme til politistasjonen for å gjennomføre avhør i etterkant. I intervjuene blir smarttelefon koblet til lydavhør, da i forbindelse med politiarbeid på stedet:

*I all hovedsak så går det jo på, hvert fall for meg, så betyr det i stor grad lydavhør. Det jeg merker størst forskjell på, det er det med lydavhør. For det tar lengre tid. Mens andre grep og andre elementer i politiarbeid på stedet er kanskje mer sånn ... ja, ting som man i større eller mindre grad har gjort før også, men at det er systematisert og putta inn på en litt annen måte, hvert fall sånn det oppleves ute da. Mens da igjen den store forskjellen blir da det lydavhøret. **Informant K***

Ja, nå har vi fått i-Phone alle sammen da, det er mye som vi på en måte gjør elektronisk. [...] å ta lydavhør og da ta noe som heter diktat til lyd, hvor vi tar imot en forklaring, fra da enten fornærma, vitne, mistenkt eller sikta. Oppsummerer forklaringer og få dem til å vedta at det er deres forklaring på stedet så de slipper å komme inn å signere. Ja, det er vel det vi bruker mest av, og da bruker alle tjenestetelefonene til opptak.

Informant H

Politiarbeid på stedet skal bidra til at politipatruljene gjennomfører etterforskning på stedet ved å sikre bevis og gjennomføre lydavhør der og da. Slik det nevnes i kapittel to mener Myhrer (2018) at det opprinnelige begrepet, «politiarbeid på stedet», i seg selv er misvisende, fordi PPS først og fremst handler om «politipatruljens etterforskningsarbeid på stedet». På bakgrunn av dette kan man diskutere om PPS (og bruk av digitale verktøy som PPS forutsetter) i større grad bidrar til at betjentene i politipatruljen fungerer som etterforskere. Teknologi og digitale hjelpemidler kan på den måten bygge opp under en utvidet politirolle, ettersom politipatruljen, i tillegg til å utgjøre politiets grunnberedskap og håndtere hendelser, også skal utføre etterforskning på stedet og andre oppgaver i hele politiets oppgavespenn. En mulig konsekvens av politiets utvidede og mange arbeidsoppgaver, som funnene kan tyde på, er at politibetjentene ikke føler noe «eierskap» til ulike problemer i kretsen sin. Dette vil diskuteres i neste kapittel

(7).

I tillegg til å effektivisere deler av politiarbeidet, betyr PPS, for denne informanten, også mer kvalitet i arbeidet:

[...] i tillegg så brukes jo de (tjenestetelefonene) aktivt opp imot det man kan kalle straksetterforskning da, eller det som, ja, kanskje menes i ... mest konkret med politiarbeid på stedet da, at man tar opp avhør på lyd, at man tar bilder på åsted, og kan legge det direkte inn i rapporten sin, så leverer man et mer kvalitetsprodukt da, som vi ikke så tidligere rett og slett. Informant F

Kvalitet, og effektivitet, kan videre sikres ved tilgang på ulike apper, oppskrifter, rutinebeskrivelser og sjekklister. En av informantene henviste til et program som betjentene kan logge seg inn i på smarttelefonene sine. Her lå det mye informasjon, «tips og triks», retningslinjer og regler som betjentene kan ha nytte av- alt fra førstehjelp, til politiarbeid på stedet, til hvordan håndtere et ran eller trafikkulykke. Slike veiledninger og rutinebeskrivelser kalles tiltakskort. Det gjør at politibetjentene kan løse oppdraget bedre og mer effektivt, samtidig som at det skal sikre en likere tjeneste (Gundhus, mfl., 2018). Digitaliseringens integrering med den enkelte ansatte, ser vi dermed gjør veien til prosedurale standarder for hvordan politiarbeidet skal utføres kort.

Samtidig kan slike sjekklister gjøre at politiarbeidet i prinsippet styres, og det kan gi grunnlag for prestasjonskontroll hos den enkelte (Gundhus, 2018:151). På samme måte kan teknologiene i større grad muliggjøre overvåkning av de ansatte. Patruljen kan bli mer kontrollert gjennom alle mulige digitale spor den etterlater seg. For eksempel kan operasjonssentralen vite hvor patruljene befinner seg til enhver tid. På samme måte kan avsnittsledere ha oversikt over sine patruljer – hvor de befinner seg og hva de gjør. Ulike former for kontroll og styring av profesjonsutøvelse har blitt mer vanlig innenfor både sosialt arbeid, kriminalomsorg og andre velferdsprofesjoner (Svensson og Karlsson, 2008; McNeill, 2018; Wathne, 2018; og Kroken og Madsen, 2016). Nye styrings- og ledelsesformer (NPM) har også blitt innført, og i den sammenheng argumenteres det for at politiansattes mulighet til å velge hvilke oppgaver de skal utføre og hvordan de skal utføres, reduseres. Med andre ord, er den profesjons-baserte friheten til å utøve skjønn i endring (Wathne, 2018b). Innstramming av politiansattes handlingsfrihet og skjønn om hvilke oppgaver de skal utføre, er forankret i en NPM-retorikk, som handler om bedre utnyttelse av ressurser og økt kapasitet. Hvorvidt kontroll og styring oppleves slik, og om

dette oppleves å gå utover handlingsfrihet og skjønn, er et empirisk spørsmål. Om tiltaket PPS oppleves som en måte å styre politiarbeidet på, og hvordan informantene opplever styring, motivasjon, handlingsrom og skjønn i forbindelse med dette, skal vi se på i neste delkapittel.

Politiarbeid på stedet – en måte å målstyre politiarbeidet på?

Selv om det ikke er tydelig funn på at informantene opplever seg styrt eller kontrollert av teknologiske systemer, trekkes det frem hvordan politiarbeid på stedet kan oppleves slik.

Lydavgør og tilbakemeldingsmøte

På samme måte som at bruk av teknologiske gjenstander kan oppfattes som en måte å ansvarliggjøre politipatruljen på, er det etablert enkelte styringsindikatorer for å følge opp innføringen av PPS. Antall gjennomførte tilbakemeldingsmøter, antall lydavgør foretatt av patruljen og antall innlogginger på mobile enheter er blant disse (Vanebo, mfl., 2018:172). I 2017 ble det innført tilbakemeldingsmøte som fast ordning i forbindelse med PPS (Vanebo mfl. 2018:166). Med jevne mellomrom holdes disse møtene. En koordinator som er ansvarlig for politiarbeid på stedet kaller inn ett og ett avsnitt for å trekke frem en spesifikk sak som avsnittet har jobbet med. En sak som viser noen forbedringspunkter, eller noen gode løsninger som avsnittet har klart å komme frem til i den enkelte straffesak. Tilbakemeldingsmøtet er på den måten institusjonalisert som en arena for evaluering, refleksjon og læring gjennom måten politioppgavene løses på i tråd med prinsippene i PPS (Vanebo mfl. 2018:166). Under feltarbeidet fikk jeg mulighet til å observere under et slikt tilbakemeldingsmøte: På møtet ble en spesifikk sak presentert, og lydfilen med avgøret ble spilt av for avsnittet. Koordinatoren gikk gjennom prosessen med avgøret og ga tilbakemeldinger, og den ansvarlige politibetjenten for avgøret kunne også komme med sine bemerkninger. På tilbakemeldingsmøtet ble også «PPS- statistikken» vist. Ledelsen initierer på den måten en konkurranse om hvem som tar flest lydavgør:

Intervjuer: Og politiarbeid på stedet da, hvordan bruker du den metoden i din arbeidshverdag?

Informant B: *Akkurat nå er det en stund siden, det er jo stadig, altså, og så sier ledelsen ... prøver å få folk med, med å lokke med konkurranser, jeg føler litt sånn som å gi sjokolade til små barn ...*

Intervjuer: Hvem som tar flest avgør og sånn da?

Informant B: *Ja. Og det funker kanskje på noen. Men, men jeg tror de som på en måte ikke vil, de har meldt seg ut, de kjøper den sjokoladen selv de, og så gir de blanke i den konkurransen. Og det er jo de man vil ha med, de som ikke vil. Og jeg tenker at ... politiarbeid (på stedet) er veldig nyttig og veldig bra, men.. men jeg liker det (politiarbeid på stedet) ikke. Men jeg har ingen unnskyldning for å ikke gjøre det, jeg må på en måte gjøre det, det er det som er jobben.*

Tidligere (kapittel 3) ble målstyring som prinsipp forklart som å innebære at overordnede, politiske fastsatte mål konkretiseres på en slik måte at resultatene måles, vurderes og følges opp gjennom nødvendige utviklings- og forbedringstiltak. Eksemplet over viser nettopp hvordan tiltakene har blitt mer effektivitetsorienterte og målbare, noe som da er i tråd med NPM-reformens logikk. Politireformen og dens innslag av digitalisering innebærer nye normer, standarder og rutiner for å målstyre politiarbeidet. Dette kan også forstås med begrepet om politiet som *systemforvaltere* (Finstad, 2006. Se også Zedner, 2004). Politiet har da som sin fremste oppgave å få systemet «til å gå rundt». Politiet selv har kanskje en avslappet og nøytral holdning til politiets overordnede målsettinger, men politiarbeidet påvirkes ved at det handler mer om å håndtere et byråkratisk system mest mulig effektivt, enn å bekjempe kriminalitet og fremme sosial orden (Finstad, 2006:89). Samtidig må førstelinjen tilpasse seg nye styringssystemer gjennom mestringsmekanismer som tilpasning, adopsjon, motstand og ignorering (Wathne, 2018a). Mål- og resultatstyring passer godt for denne politimodellen, og politiets innsats bedømmes gjerne i henhold til kriterier for «intern effektivitet» (Finstad, 2006:89). IKT-bruk kan med utgangspunkt i dette også forstås som å være policystyrt, der IKT er et viktig verktøy for å møte krav til nye former for politiledelse og «regnskapsføring» (Chan, 2001). Politiorganisasjoners bruk av teknologi skal forbedre ytelser og styring som følge av eksterne krav til offentlig regnskapsføring; kosteffektivitet og redelighet – elementer som kan knyttes til NPM i offentlig sektor (Gundhus, 2009:21).

Styring og motivasjon

På en side har studier vist at målstyring og resultatledelse kan virke motiverende på ansatte og være til nytte for organisasjonen (i Wathne, 2018a:99-100). I følge informanten fra utdraget over, blir konkurransen om å ta flest lydavgifter imidlertid oppfattet som et lite motiverende incentiv – som «å gi sjokolade til små barn». De som ikke motiveres av slikt, kjøper heller den sjokoladen selv. I Wathnes (2018a) egen studie av målstyring i politiet, fant hun at målstyring ikke opplevdes som spesielt motiverende for de ansatte. I stedet motiveres de ansatte i etaten

av konkrete hjelpeoppgaver i møte med andre mennesker, og de ønsker å bidra til et bedre samfunn (Wathne, 2018a). Dette ble bekreftet i mine funn. Hva politibetjentene opplevde som en god dag på jobben kan belyse dette:

Det gode politiarbeidet det er ... politiarbeid som, veldig banalt sagt, så er det når vi klarer å hjelpe folk egentlig. [...] Ja, vise publikum at vi ... når de har behov for hjelp så får de det. For at da kommer vi, og så gjør vi det som.. forventes at vi skal gjøre da ... gjenoppretter ro og orden og sørger for at loven håndheves. Ja.. det blir veldig korte svar her.. Men det kan være mange ting, altså det kan være.. det er mange gleder ved det. Det høres ut som alt bare er trist og fælt, men det er jo de små tingene som er.. for oss kan det være småting, mens det er kjempestore ting for den det gjelder da. Og da vil jo det være.. veldig sånn, for min del, så tenker jeg at det er givende arbeid. Når du får gjort noe som betyr noe for noen, egentlig.. **Informant K**

Det er at det faktisk ... du føler at du utgjør en forskjell, at du kan hjelpe noen da. At du kan dra på oppdrag, at du løser oppdrag med en god følelse rett og slett, at du føler at det her.. nå har du hjulpet noen, nå har du klart å ordne opp i det, eller at.. og ikke minst at du har gjort en bra jobb selv også, at du gjør det du skal gjøre. [...]. Men det er rett og slett, at du kommer deg ut, får kjøre patrulje, tilstedeværelse, gjør en ordentlig jobb etter de retningslinjene som vi skal gjøre. Og er til for andre i samfunnet eller publikum. Det syns jeg er veldig viktig hvert fall. **Informant C**

Denne informantens fortelling om hva godt politiarbeid, eller hva en god dag på jobben er, er hentet fra et oppdrag jeg observerte under:

Men et oppdrag som var ... som jeg syns var bra, det var det oppdraget med han som stjal sykkel. Fordi der har du småkriminalitet, og en som ringer inn og nettopp har blitt frastjålet sykkelen sin, og oppdraget der ender jo med at han får tilbake sykkelen sin på stedet. Og det er sånne ting som er kjempeviktig, i justis-Norge er ikke det noe viktig, men for han og publikum og for vår del ovenfor publikum, er det oppdraget der kjempeviktig. Han får tilbake sykkelen sin med en gang, han opplever at han ringer politiet og får hjelp, det er liksom det prinsipielle da, og det konkrete er at han også i tillegg får tilbake sykkelen sin. Det er jo kjempe gull. **Informant I**

Til tross for at de strategiske føringene som kommer til syne i Nærpolitireformen, tilsier at den alvorlige kriminaliteten skal prioriteres, både med hensyn til forebygging og i prioritering av

publikumshenvendelsene (Wathne, 2018a), ser vi fra utdragene over at det i stor grad fortsatt er de tradisjonelle oppgavene som omhandler stort og smått, som de politiansatte ser på som viktig, og som virker meningsfylt for deres arbeid. Med føringene i Nærpolitireformen, kan det tenkes en utvanning av det som er ordenstjenestens rasjonale. Dette blir også tydelig ettersom det etter reformen heter patruljetjeneste, og ikke ordenstjeneste.

En av informantene trekker også frem en organisasjon hvor spesialavsnitt etableres for å, blant annet, skape resultater:

*Vi går jo mot politiorganisering der det er mye spesialavsnitt som jobber opp mot prioriterte områder for å skape resultater og få bukt med problemet. Jeg håper at det jeg har kalt grunnmuren i politiet, altså patruljetjenesten, at den blir noe styrket for å kunne øke trygghetsfølelsen til befolkningen. **Informant F***

Utdragene fra informant K, C og I over, viser at det imidlertid er andre ting enn å ta flest lydavhør, eller det å skape resultater (informant F), som er viktig for at de ansatte skal ha en god dag på jobben, eller vurdere sitt arbeid som meningsfylt. Vi ser at de har en indre motivasjon, som vil si at atferden utføres med bakgrunn i indre belønninger som tilfredshet, glede og mening knyttet til de oppgavene de utfører (Wathne, 2015). Likevel peker informant Fs utsagn på en interessant retning som politiorganisasjonen nå går mot: flere spesialavsnitt som jobber for å skape resultater og få bukt med problemer. Dette vil diskuteres videre i neste kapittel (7).

Politibetjentenes skjønnsutøvelse og handlingsrom

Målstyring har en slagside mot skjønnsutøvelse. Å ha et skjønnsrom innebærer at prioriteringer og avgjørelser ikke er selvsagt eller forhåndsbestemt; regler og målsettinger må tolkes og anvendes (Finstad, 2006:67). I utgangspunktet har ordenstjenesten et stort handlingsrepertoar: å mekle, be folk ordne opp selv, veilede eller gi advarsel (Finstad, 2006:68), og tradisjonelt har politiarbeid på det operative nivået hatt et sterkt innslag av profesjonell skjønnsutøvelse som skal bidra til å håndtere kontekstuelle aspekter. Politiet har hatt stort handlingsrom i valg av hvilke oppgaver som skal løses og hvordan. Deres egen situasjonsbeskrivelse har stått sentralt, og erfaringsbasert kunnskap gjennom praksis har vært høyt verdsatt (Gundhus, 2009; Gundhus, mfl., 2018; Gundhus, mfl., 2019). Forskning på politiets skjønnsutøvelse viser at når politiarbeidet blir mer standardisert, så snevres rommet til å utøve skjønn inn, og det blir mindre frihet i oppgaveløsningen (Gundhus, 2017). Likevel har det vist seg vanskelig å standardisere

førstelinjens arbeid gjennom målstyring, nettopp på grunn av det høye innslaget av skjønn i oppgaveløsningen (Freidson, 2004; Lipsky, 2010 referert i Gundhus, mfl., 2019). Dette har gjort at førstelinjen i stor grad har beholdt sin autonomi. Gundhus mfl. (2019) argumenterer imidlertid for at digitaliseringen nå bidrar til at vernet rundt førstelinjens autonomi slår sprekker. Informantene i deres studie mente at spesielt styringen ovenfra begrenset førstelinjens eget handlingsrom, og patruljerende og etterforskere fremhevet tap av blant annet en delegitimering av faglig skjønn, intuisjon og autonomi.

Intervjuene i denne studien kan nyansere disse funnene. Slik vi har sett over opplever informantene at teknologiene bidrar til at de opplever seg som mer selvstendige, autonome, uavhengige og kanskje også mer frie. Da vi snakket om handlingsrom og skjønn, mente noen av informantene at dette fortsatt var tilstede i ganske stor grad i deres arbeidshverdag:

Men jeg føler vi har ganske stort handlingsrom, men samtidig så er det veldig strengt i forhold til hvilke retningslinjer vi skal jobbe etter. Men inne i det rommet, så har du en del plass du kan ta en del egne vurderinger og beslutninger og utvise skjønn da, synes jeg. Det er bare at du må bruke det på riktig måte da. Informant C

Det kan likevel se ut til at retningslinjene informanten refererer til i noen grad styrer hvordan patruljen skal jobbe. Til tross for det opplever informanten handlingsrom innenfor dette «rommet». Dette peker på at man aldri kan styre politipraksisen helt som man ønsker. Hvordan politiets virksomhet kontrolleres i praksis, henger da sammen med at politiet er «dømt» til å bruke skjønn (Finstad, 2014). Forholdet mellom regler og praksis er komplekst – regler bestemmer ikke praksis, men regler er heller ikke irrelevante (Reiner, 2010:212). Hvordan man forholder seg til dette vises med Reiners (2010) to perspektiver «interaksjonistene» og «strukturalistene». Førstnevnte legger til grunn at politiets subkultur er selve nøkkelen til å forstå politipraksis, og formelle regler påvirker ikke praksis i særlig grad, men de har fortsatt en viss betydning (Finstad, 2014). Hos sistnevnte handler «politiavvik» ikke først og fremst om det operative politiets subkulturelle autonomi, men om at regler er vagt formulert for at politiet skal utnytte det rettslige handlingsrommet for å oppnå resultater som forventes av politiledere, publikum og politikere (Finstad, 2014:238).

Når du kjører vanlig patrulje her, så velger du stort sett de områdene som du er interessert i å patruljere, med mindre det er i helger og vi får tildelt at der skal du holde deg. Men når ting begynner å skje så forsvinner jo noen inn og skriver og det blir ganske

flytende da tilslutt, men jeg føler at jeg i stor grad har frihet til å kjøre dit jeg vil, innenfor min krets da vel og merke. Informant E

En hendelse fra feltarbeidet kan videre illustrere hvordan skjønnsutøvelsen kommer til syne i politipraksisen:

Vi kjører nedover (sted) og tar av mot (sted). Betjenten som kjører ser en bil kjøre inn en gate med gjennomkjøring forbudt. Patruljen kjører etter bilen, stopper den og gjør et søk på bilens registreringsnummer og person på nettbrettet. Personen har noen gamle saker på seg. Siden sakene var gamle, ikke gjaldt trafikkforseelser, og føreren la seg flat og innrømmet at han hadde kjørt feil, valgte betjentene å ikke gi noe (forenklet forelegg). Politibetjentene forklarte i ettertid at de bruker skjønn i saker som dette, og den ene betjenten mente dette var en bra egenskap som politi. Betjenten som foretok stoppen, gjorde en egen vurdering, og sa til sjåføren at hvis det var en annen patrulje som hadde stoppet han, så er det ikke sikkert han hadde sluppet unna. Betjenten sa til slutt: «det blir kanskje feil med tanke på at vi skal være like. Men vi politifolk er jo også forskjellig». (Feltnotat).

På den andre siden peker oppgavens funn også på at patruljen føler seg mer hendelsesstyrte. De kjører fra oppdrag til oppdrag: *[...] kan jeg ha opplevd, veldig mange ganger, at dagvaktene er en eneste stor sånn oppdragseldorado av masse greier hvor du kjører rundt omkring (Informant I), samtidig som at patruljen ikke skal «drive å rote seg borti ting» slik en annen informant forteller det:*

[...] altså når vi ikke har oppdrag, så er jo ikke operasjonssentralen ... de er jo ikke så veldig styrende ofte. Men med det så mener jeg at de ikke gir oss føringer for hva vi skal gjøre når vi ikke har noe å gjøre. Utover det som er litt sånn usagt, med at vi ikke skal henge oss opp i ting, men at vi skal være tilgjengelige og gripbare da for å kunne ta oppdukkende ting. Og gjøre det med en gang det er noen som blir kalt opp og som driver med et eller annet på egenhånd, utover å ta enkle kontroller av kjøretøyer og på en måte, stoppe folk de syns ser litt merkelige ut og prate litt med de. Så er det ikke noe rom for å ..., eller opplever jeg det som hvert fall, at det ikke er noe form for at man begynner å stoppe opp og spane på folk og følge dem hjem, og se hvem de snakker med og hvem de selger dop til, og se hvor selgeren går for eksempel [...]. Også er det litt sånn vekselgang hvor populært det blir sett på da. Hvis man velger å gjøre det. Men alt er jo til tid og sted og da, for det er jo vaktsett hvor man føler.. er ute å kjenner at ting

er rolig og at man er godt bemanna og har mulighet til å kanskje drive med litt ting på egenhånd, også er det andre vaktsett hvor det ikke er det i det hele tatt, så da må du prøve å.. ja, balansere litt på det der da. **Informant K**

Dagvakter kan oppleves som et «oppdragseldorado», slik informanten omtaler det som, og det fortelles om at det hendelsesstyrte politiarbeidet tar mer overhånd. Når det gjelder operasjonssentralens rolle i styring av patruljene, er de ikke særlig styrende når det *ikke* er oppdrag, slik informantens utsagn over tyder på. Likevel kan det virke som at det er en «uskreven regel» at patruljen ikke skal henge seg opp i ting (for eksempel spane og følge etter kjøp/salg av narkotika), fordi de skal være tilgjengelig og «gripbare» for det som kan dukke opp. En annen tankegang som blir fremtredende i forbindelse med dette er; ikke *hvis* det dukker opp noe, men *når* det dukker opp noe. Det samme forteller denne informanten:

Her er jo veldig mye styrt av operasjonssentralen ... Det er mye mer fokus på tilstedeværelse, spesielt på nattestid for eksempel. Så du må holde deg enkelte steder, spesielt på nattevakt hvor de (operasjonssentralen) sier 'disse patruljene skal (etter kl. 00) holde seg vest ved (sted), de skal holde seg på øst der og sånn og sånn'. Og da har på en måte ting allerede blitt satt. Også er det veldig, jeg har hatt inntrykk av at veldig fokus på at bilene skal være frigjort da, skal være ledig, så hvis det skulle skje noe, så kan de bruke.. så har de flere biler og spille på da. Så jeg har hatt inntrykk av at de ikke vil at vi skal rote oss for mye borti ransaking og sånn da. Ja, bli .. ikke-disponible og utilgjengelige da. For operasjonssentralen vil ha mest mulig biler ledig. **Informant J**

En hendelse fra observasjon kan også belyse dette:

Patruljen var på vei til (sted), da to vektere i (sted) vinket på patruljen. De var bekymret for ungdommer som oppholdt seg der, som tydelig var ute etter å kjøpe narkotika. Politibetjenten som satt pikett sa at de dessverre ikke hadde mulighet til å stoppe nå. På tilbakeveien kunne ikke betjentene se hverken vekterne eller ungdommene. Betjentene sa da at de bare var nødt til å kjøre videre, ettersom de var eneste ledig patrulje akkurat nå. (Feltnotat)

Utdrag fra intervju og observasjon over belyser i stor grad operasjonssentralens behov for å ha biler ledig og tilgjengelig. Dette kan kobles til å være i beredskap og at en forkjøpslogikk kommer til syne.

Å vente på neste oppdrag

Betjentenes muligheter til å følge med på operasjonssentralens loggføring i PO på nettbrettet, og operasjonssentralens behov for å ha «mest mulig biler ledig», kobles som nevnt til det å være i beredskap. Patruljen skal være ledig for at noe kan komme til å skje:

*Det er jo en del sett hvor det er rolig. Og da har man jo muligheten til å.. da har man mulighet til å ta initiativ og gå ut av bilen og snakke med folk. Og det gjør man jo litt. Selv om man er for dårlig på det, helt sikkert. Men psyken som ligger bak at man er litt dårlig på det, den er ganske.. den merker jeg på meg selv. Fordi når jeg plutselig ... når jeg har kjørt på to, tre oppdrag og kjørt non-stop på det, også plutselig blir det en litt rolig periode, da sitter man i bilen gjerne og venter på neste oppdrag, og man er ganske sikker på at det kommer hvert øyeblikk, så man gjør ikke så veldig mye initiativ. Man kjører i området man skal være i og er tilstede. Også venter man på neste oppdrag, som gjerne kommer etterhvert. **Informant I***

Samtidig blir de teknologiske gjenstandene trukket frem som å bidra til at patruljen er i forkant:

*Og jeg kjenner også litt sånn på det der, at du skal ha beredskapen, du skal være klar, du skal være i forkant sant, så har du jo ofte oppe PO, som er det operativsystemet som vi bruker da, og når operasjonssentralen får inn nødtelefoner så loggfører de, og det blir sendt direkte inn i padden min da. Og da kan du lese loggen, hvor blir dette stedet, og da er du veldig opptatt da, i det som skjer der [...] hvis du får det (oppdraget) tildelt så vet du akkurat hvor det er, du vet de siste oppdateringene og du er i forkant da, når oppdraget blir lest ut. **Informant E***

Når betjentene oppdaterer seg på nettbrettet, kan det forstås som at de gjør det for å være i forkant. Informanten påpeker at informasjonen operasjonssentralen legger inn i PO, gjør at de kan forberede seg fordi de vet hvor oppdraget er og de vet de siste oppdateringene på bakgrunn av loggføringen. Slik det ble redegjort for i kapittel tre, har forutseende politi blitt et tema innenfor politiforskningen og hos politiet selv – det som kalles «predictive policing» (Perry mfl., 2013; Kaufmann, mfl., 2019; Egbert og Krasmann, 2019). Dette ble definert som «the use of data-mining tools to predict and preempt criminal activity» (Andrejevic, 2017:879). Prediksjonssystemer brukes for å forutse fremtidig kriminalitet, og det skal gjøre at politiet kan være på stedet før en hendelse har skjedd. Den teknologien som brukes av politipatruljen jeg har fulgt, kan ikke sammenlignes med kalkulering av sannsynlighet og det «predictive policing»

skal oppnå. Informasjonen politibetjentene har på nettbrettet og telefonen sin, kan ikke sies å være predikerende i den forstand, men man kan tenke seg at betjentene leser og fortolker i en predikerende retning, slik utdraget over kan illustrere, for å være i beredskap.

I flere land tar man nå i bruk programvarer for prediktiv analyse i politiarbeidet (kapittel 3). Dette har vært tilfelle i Danmark og i Tyskland og Sveits. Selv om de fleste slike programmer fortsatt er begrensede i omfang og rekkevidde, har teknologien et betydelig potensiale til å bli flettet inn i prediktive modeller og dermed bli brukt til en rekke formål (Egbert og Krasmann, 2019). Selv om slike programmer ikke brukes i den norske politipatruljen i dag, har andre etater tatt i bruk slike systemer. I arbeidet for å styrke tolletatens evne til å identifisere ukjente kontrollverdige objekter, for eksempel, har Palantirs plattform vært sentral. I politiets tilfelle viser ulike sentrale dokumenter (NOU, 2013:9, NOU, 2012:14 og Prop. 61 LS (2014-2015)) hvordan beredskapsfokuset i norsk politi er mer fremtredende, dette kom særlig til syne etter 22.juli-kommisjonens rapport hvor operasjonssentralene vies stor omtale. I Politianalysen kobles operasjonssentralens funksjon til respons, beredskap og *mulige* store hendelser (NOU 2013: 9). Dette kan være det som peker på en fremtidstenkning også i politiet.

I det første utdraget i avsnittet fremhever informant I at man ofte venter på neste oppdrag, og man er «ganske sikker på at det kommer hvert øyeblikk». Dette viser igjen at det ikke bare er fokus på det som skjer i nåtid, men også på det som ikke har skjedd, men som kan komme til å skje. Å være i beredskap og det at betjentene leser informasjonen i en predikerende retning, kan dermed handle om at de prøver å være tilstede i fremtiden – at fremtiden er tilstede i operativt politiarbeid her og nå. Tilgangen på informasjon fra nettbrettet kan på den måten øke deres horisont i henhold til fremtiden. Flere forfattere har foreslått at teknologiene som tar sikte på å være forutseende, initierer en slik forkjøpslogikk (preemptiveness/pre-emption) (Egbert og Krasmann, 2019): «Pre-emption produces the future it purports to act against» og «preemption brings the future into the present» (McCulloch og Wilson, 2016:2).

En stor del av teknologiske verktøy som tas i bruk skal understøtte en mer forberedt politipraksis (Gundhus, 2018). Både teknologienes påvirkning på politiblikket, og hvordan de muliggjør en forutseende tankegang, tenkes å gjøre at betjentene kan sitte og forberede seg i ro, uten å være oppmerksom på omverden, samtidig gjør det at betjentene hele tiden «venter på neste oppdrag» og dermed er i beredskap. Det skapes derfor en mening med det å være i beredskap – de skal forberede seg på det som kan komme til å skje. Å være forberedt, og i forkant, henger derfor sammen med at politiblikket endrer seg – digitaliseringen av politiet, og

spesielt politipatruljen, bidrar til å flytte blikket fra «street-level» til «screen-level».

Oppsummering

I det foregående har analysen vist hvordan teknologiske verktøy både kan oppleves som en selvstendigjøring av patruljen, samtidig som det muliggjør styring. Informantenes utsagn har vist at det finnes dilemmaer rundt hvordan dette påvirker politiarbeidet og politirollen. På en side opplever informantene seg som et effektivt og kompetent politi, som har kvalitet i arbeidet. På den andre siden viser utsagnene opplevelser og erfaringer hva gjelder teknologienes «avhengighetskapende» effekt, hva det gjør med politibetjentenes politiblikk og det har blitt diskutert hvordan teknologiene kan tolkes som å understøtte en mer forberedt politipraksis. I det neste skal vi se videre på hva de ulike effektmålene i reformen har å si for patruljens praksisfelt, og hvilken betydning disse har.

7 Synspunkter på reformen

Enhver større reform og omorganisering kan skape usikkerhet internt i organisasjonen som skal reformeres eller omorganiseres (Renå, 2018). Intervjuene med informantene bar preg av ulike meninger og følelser knyttet til reformen, og samtaler rundt denne skapte diskusjoner både i feltarbeidet og i intervjuene. I dette kapitlet vil jeg derfor trekke frem noen av synspunktene betjentene hadde rundt effektmålene knyttet til reformen – hva de betyr for deres praksisfelt, hvordan de oppfattes og hvilken betydning de har for polititjenestepersonene.

Videre vil jeg derfor dele informantenes synspunkter på reformen i fire temaer. Det første gjelder organisasjonsendringer, for det andre synlig og tilgjengelig politi ut til publikum, for det tredje endring i forholdet politi – publikum, og for det fjerde forebygging under reformen. Temaene er basert på informantenes opplevelser og erfaringer med reformen, og dens mål. Temaene vil analyseres og drøftes i henhold til tidligere forskning og teoretiske perspektiver.

Organisasjonsendringer

Sammenslåing av enheter – hva har størrelse å si?

Selv om flere av informantene er enig i at strukturen av reformen (se Politidirektoratet, 2016) ikke har «rammet» OPD og enheten deres i like stor grad som i andre distrikter, er det likevel noen strukturendringer i organisasjonen som følge av reformen her også. Det at to enheter ble slått sammen til én, ser denne informanten på som positivt:

[...] men i utgangspunktet veldig positiv til reformen, for jeg tenker at sånn som Oslo politidistrikt har vært før med en stasjon her på (sted) og en stasjon på (sted), som er ganske nærme, altså det at det har vært et sånn kunstig skille i (sted) her da, hvor enhet (...) er på den ene siden og enhet (...) på andre siden, også jobber enhet (...) med sitt og enhet (...) med sitt uten å samarbeide, så å få en overordnet ledelse og like prioriteringer, det så jeg på som veldig positivt egentlig. Informant G

Samtidig trekker informanten frem ulempen ved at alle distrikt skal passe inn i den samme «formen» eller «malen». Dette fordi OPD har vært et distrikt som har fungert ganske bra. Når distriktene da skal være like med oppbygning, enheter og seksjoner, så fungerer ikke det nødvendigvis like godt, ifølge informanten. Påstanden til informanten er at Oslo kunne klart seg med mindre organisasjonsendring enn de andre distriktene, og at man derfor kunne bli litt mer fleksibel på hvordan man organiserer distriktene.

Til tross for at politiet er organisert som én enhet, har de norske politidistriktene og særorganene hatt ulik organisering, oppgaveportefølje og også til dels ulike rutiner siden politiet ble statlig (Ellefsen, 2018). Det har sammenheng med sosioøkonomiske, samfunnsgeografiske, demografiske og lovbruddsmessige ulikheter mellom politidistriktene, og med at tidligere tiders politimestre hadde større rom for å påvirke rutiner og rutinebruk i eget distrikt (Gundhus, Larsson, Sørli, Talberg og Wathne, 2018:350).

Et sentralt mål i politireformen er et mer enhetlig politi som leverer likere polititjenester i hele landet. Dette har blant annet vist seg i en relativt stram styring av reformen fra PODs side og i kravet om lik organisering i alle politidistrikter (Difi, 2018:44). Difi har stilt spørsmål ved om man i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til ulik geografi og ulike kriminalitetsutfordringer i politidistriktene, slik også informantene over stiller spørsmål ved. Selv om Difis vurdering er at det fortsatt er behov for «ett politi», er det også viktig at politimestrene har tilstrekkelig handlingsrom til å gjøre nødvendige tilpasninger til spesielle utfordringer i eget distrikt – noe som kan være en viktig forutsetning for å lykkes med reformen lokalt (Difi, 2018:44). Deres inntrykk er samtidig at POD har blitt mer åpen for lokal tilpasning det siste året.

Usikkerhet rundt hvordan en optimal struktur for politiet skal se ut, har også blitt diskutert tidligere i politiforskningen. På 1980-tallet anerkjente forskere at det både var overbevisende argumenter for:

«'small is beautiful' (in terms of an emphasis on local priorities and close oversight by elected officials) and for 'consolidation' (in terms of achieving greater efficiency, the availability of resources to deal with major challenges, and the capability to deal with more complex issues)» (Mendel, mfl., 2017:3).

Nå er det sammenslåinger som er idealet, og en informant problematiserer nettopp at organisasjonen har blitt altfor stor etter reformen, og at dette skaper en organisasjon som blir ineffektiv:

[...] også har organisasjonen blitt veldig stor, altså avdelingene og enhetene og avsnittene og alt mulig, har blitt veldig store etter reformen, og det har blitt så stort at jeg syns ting har blitt veldig mye mer ineffektivt. Og jeg tenker at.. hvor større en organisasjon blir, jo mer ineffektiv blir den egentlig, hvis man skal ta sånn generelt utgangspunkt, og det syns jeg vi merker nå. For eksempel enhet (...).. altså det som var

(...) politistasjon før var en mye, mye, mye mer effektiv enhet enn enhet (...) er nå.

Informant I

Mendel mfl. (2017) skriver at det generelt er vanskelig å finne bevis på robuste årsaksforhold på de komplekse forholdene mellom størrelse, struktur og ytelse: «The major problem in the size of the police agency debate is that there is ‘little evidence of any assessment of costs/benefit analysis’ or ‘statistical evidence presented in support of mergers’ or non-support of mergers» (Loveday 2008:139 referert i Mendel mfl., 2017:5).

I Christensen mfl. (2017) dokumentanalyse, viser de til Politianalysen som et eksempel på at den norske regjeringen har en sterk tro på prinsippet om at «big is beautiful». Dette viser seg i reformer av flere ulike sektorer. Argumentene fremsatt i Politianalysen, ligner de som var brukt til å rettferdiggjøre en stor reform av den norske velferdsadministrasjonen i 2005, og også fusjoner og pågående reforminitiativer i andre sektorer som sykehus, kommune, universitet/høgskole, rettssystem, kriminalomsorg og skatteetat (Christensen mfl., 2017:248).

I en britisk kontekst, hevder Loveday (2006:9) at: «there is no evidence that big forces perform better than small ones. Though force performance varies widely, even amongst those covering socio-economically similar areas, this does not correlate to force size». Informantene i Balvig mfl. (2011) studie, som gjelder Danmark, uttrykte at det var mange ting man ikke kunne løse i mindre kretser, og at mange ting vanskeliggjorde samarbeid på tvers av kretsgrensene. Reformen har langt på vei løst dette, skriver forfatterne. Det gjelder blant annet et bedre bilde av kriminalitetsmønstre, flere faglige kompetanser å trekke på, færre å koordinere samarbeid med på grunn av færre kretsgrenser og samlet beredskap fra en sentral beliggende vaktentral (Balvig mfl., 2011:31). Selv om det er mange positive sider ved større enheter, pekte informantene i denne studien også på områder hvor større enheter har gitt mindre heldige resultater. På de lokale politistasjonene var det færre folk, fordi ansatte og oppgaver ble flyttet til de sentrale avdelingene. De lokale lederne hadde også gitt uttrykk for at deres beslutningskompetanse ble begrenset som følge av dette (Balvig mfl., 2011).

Større avstand internt – et abstrakt politi?

Større enheter betyr også gjerne flere medarbeidere (Balvig mfl., 2011). Kjennskap til hvem de andre er og hva de gjør, ble av mange i forfatternes studie oppfattet som begrenset etter reformen. I denne studiens intervjuer ble det også påpekt at avstanden internt i organisasjonen

har blitt mye større. Dette kan forstås ut fra begrepet «abstract police», slik vi skal se i det følgende.

Folk som har med forskjellige ting å gjøre, beslutter ting, sitter lenger unna. Har myndighet over større avdelinger, mange flere folk, mange flere oppgaver, og ergo så mister de oversikten og den avstanden også gjør ... avstanden til det man bestemmer over er mye større, så det har blitt en ineffektiv og byråkratisk organisasjon i større grad da, etter reformen. Informant I

Bekymringene til informanten sammenfaller med funnene til Gundhus mfl. (2018), hvor flere politiansatte opplevde at politiorganisasjonen hadde blitt mindre fleksibel, mer byråkratisk og at det var større avstand internt. På mange måter kommer det til uttrykk en mer abstrakt politiorganisasjon, slik Terpstra, Fyfe og Salet (2019) har beskrevet forholdene i henholdsvis Skottland og Nederland:

«As a consequence of the 2013 police reforms in the Netherlands and Scotland, the police in both countries have made a shift towards a fundamentally different kind of organization: the Abstract Police» (2019:1).

Med konseptet «abstract police» mener forfatterne at politiet, både internt og eksternt, har blitt mer på avstand, mer upersonlig og formelt, mindre direkte og mer dekontekstualisert (Terpstra mfl., 2019:2). Ifølge forfatterne kan det videre skilles mellom to forskjellige dimensjoner av dette konseptet. For det første refererer begrepet «abstrakt politi» til endringer i politiorganisasjonen. Både forholdet mellom betjenter, og mellom betjenter og deres ledere, har blitt mindre personlig, familiært og direkte, og mer formalisert og styrt av systemer (Terpstra mfl., 2019). Det er denne dimensjonen ved abstrakt politi som uttrykkes av informanten over. For det andre, med fremkomsten av et «abstrakt politi», har det vært sammenlignbare endringer i forholdet mellom politiet og borgerne, og mellom politi og eksterne partnere: mer kontakt skjer på avstand, og den blir mindre personlig og direkte (Terpstra mfl., 2019:5). Dette har også norsk forskning pekt på, og Gundhus mfl. (2018; 2019) argumenterer for et «politiarbeid på avstand».

Videre belyser **informant I**:

[...] tidligere, spesielt når vi hadde etterretning og utelivsgruppa, den jobba jo vi såpass tett med, vi kjente alle ansiktene og navna på den gruppa, og de var på samme bygg, en

etasje opp. Så vi hadde en veldig nær interaksjon med de, så det var forså vidt veldig enkelt. Nå vet jeg jo ikke, vet bare noen som jobber på den gruppa, så nå er de mye mer distansert. Vet ikke hvor de sitter engang, jeg er usikker på om de sitter på huset, samme bygg.

På den andre siden forteller denne informanten om patruljens samarbeid med «gatepatruljen» som bra:

Og derfor er det interessant å høre litt hvordan andre avdelinger jobber og eventuelt hvordan de kan dra nytte av vår ressurs, altså hvordan vi kan gjøre hverandre gode da. Det har blitt så komplekst nå at det er helt umulig å bli god på alt, men det er det samarbeidet, tenker jeg, er veldig bra. Informant A

Utdragene viser at det er noen nyanser i datamaterialet, der den første informanten føler på en distanse til de som jobber med etterretning og på «utelivsgruppa». Motsatt opplever den andre informanten samarbeidet med «gatepatruljen» som bra. Funnene ligner på Fyfes studie (2018) fra Skottland, som viser noen av de samme tendensene som informant I beskriver. Forventningene til den skotske regjeringen, var at en reform basert på å integrere åtte regionale styrker i én enkelt nasjonal politistyrke, ville gi en rekke fordeler, blant annet økt tilgang til spesialkompetanse og nasjonale ressurser (Fyfe, 2018). I den nasjonale politistyrken har det blitt endringer i spesialist- og etterforskningsressursene, og en av de viktigste utviklingene har vært åpningen av «the Scottish Crime Campus» i 2014, hvor betjenter og ansatte fra ulike virksomheter jobber sammen. I tillegg til dette har det skjedd en rekke mindre synlige endringer i måten spesialist- og etterforskningsressurser har blitt omorganisert i Skottland på, som et resultat av reformen (Fyfe, 2018). Selv om det ifølge forfatter er for tidlig å vurdere om forventningene til regjeringen har blitt oppnådd, viser det seg at selv om lokale politienheter har hatt fordel av å kunne trekke på nasjonale ressurser, så har det ikke vært uten store utfordringer. Å omgjøre måten politiets ressurser er organisert på, på nasjonalt og regionalt nivå, har betydd at lokale betjenter må navigere seg i og forhandle i nye organisasjonsgrenser (Fyfe, 2018). Informanten over forteller at patruljen tidligere hadde et nært forhold til de som drev med etterretning og som jobbet på «utelivsgruppa», men at dette forholdet nå er mye mer distansert, fordi informanten ikke vet «hvor de sitter engang». Opplevelsen til informanten, belyser noe av det samme som funnene til Fyfe (2018), nemlig at betjentene nå må navigere seg og forholde seg til nye grenser innad i organisasjonen.

Politikulturbegrepet, som ble presentert i teorikapitlet, kan brukes for å forstå informantenes bekymringer, slik de kommer til syne over. Reuss-Iannis (1983) skille mellom ledelseskultur og patroljekultur kan gi en forklaring på hvorfor informantene er kritiske til de byråkratiske sidene av politiet. Hennes to ulike politikulturer står delvis i motsetning til hverandre- det finnes en «blå» politikultur blant det patroljerende politi, og en «hvit» politikultur blant det mer byråkratsorienterte politiet (Görtz, 2015). Metaforene med en blå og hvit politikultur, forstås her som å representere to ulike «uniformer», der ledelsen kalles «hvit» fordi de bruker (hvite) skjorter, og patroljerende politi «blå» på grunn av den tradisjonelle (blå) uniformen. Hos de to ulike politikulturene «street cop» og «management cop», finnes det ulike verdier og forfatteren anerkjenner at rang bidrar til slike forskjeller. Dette kan videre bidra til å forklare noe av spenningen mellom betjenter og deres ledere. Vedrørende politireformer, er det en gjennomgående iakttagelse at reformene ofte iverksettes utenfra og ovenfra, det vil si enten fra politisk hold, på bakgrunn av evalueringer/forskningsresultater eller fra ledelsesnivå (Balvig, mfl., 2011). Dette kan vanskeliggjøre prosessen, fordi den møter motstand i organisasjonen (Skogan, 2008), eller fordi innspill som betjentene i førstelinjen har, ikke anvendes:

*[...] det er vanskelig å komme med innspill og sånt i forkant også, for man blir bare sett på som lite endringsvillig, (...) så det blir slått tilbake med engang at man er lite endringsvillig. [...]. For Oslo sin del, bar det litt preg av hastverk syns jeg. Det var lite involvering, selv om man prøvde seg på (allmennmøte) og sånn. Ønska innspill, men man visste egentlig ikke hva man gikk mot, hva de ønska innspill på. Ressurspersonene var trukket inn, men det de skulle belyse, er min mening, er at det er lenge siden de hadde foten på og visste egentlig noe om ... de hadde jobba med det før kanskje, men ikke nå. **Informant A***

Et eksempel på utfordringer ved en slik «top-down»-implementering og ledelse, viser seg særlig i motstanden mot selve navnet på reformen, Nærpolitireformen. Dette begrepet får fortsatt mye kritikk (Difi, 2018), og i intervjuene oppstod det tydelige følelser når Nærpolitireformen ble diskutert. Utdragene fra to forskjellige informanter underbygger dette:

*[...] sånn som man tidligere har kalt den reformen for, med Nærpolitireformen, så syns jeg det har.. en.. nesten en fornærmelse mot ... jeg vet ikke helt hvordan føringene er nå, men det er lenge siden jeg har hørt at man har brukt ordet nærpolitireform. **Informant K***

Da blir mitt personlige synspunkt at det ble ikke noe nærpolitireform i det hele tatt, det var et lurebegrep som ble å gå bak ryggen, rett og slett en løgn, man kunne mye heller kalt det en sparereform, også hadde det vært mye mer (rett) på hva det var. Informant A

Dette underbygger poenget til Christensen mfl. (2017) at symbolsk språk og handling er viktig når det gjelder reformer. Prosessen med Nærpolitireformen tok på seg en sterk «mytekarakter» skriver Christensen mfl. (2017), da departementet kalte forslaget fra Politianalysen for «nærpolitireform». Under beslutningsprosessen som førte til reformen, ble «Nærpolitireformen» likevel tatt i bruk. Den uttalte ambisjonen med Nærpolitireformen er fra Regjeringens side blant annet å «sikre tilstedeværelse av et kompetent og effektivt lokalt nærpoliti, der befolkningen bor» (Regjeringen.no). I forskningsarbeidet til Rubecksen og Ryssdal (2018) påpekes det at man fra sentralt hold ikke har klart å presisere tydelig nok hva «et politi nært der befolkningen er» betyr. Betegner dette fysisk tilstedeværelse av operativt politi eller er det snakk om tilgjengelighet til tjenester for publikum? (Rubecksen og Ryssdal, 2018). Det er kanskje derfor forståelig at informantene bruker ord som «fornærmelse», «lurebegrep», «gå bak ryggen» og «løgn» når de snakker om reformen.

«Suksessavdelinger» blir borte

I tråd med at avstanden internt blir større, forteller noen av informantene om hvordan mindre spissa avdelinger («suksessavdelinger»), som hadde spesialfelt, blir lagt ned under omorganiseringen. Et eksempel på dette er den tidligere nevnte gruppa som jobber opp mot utelivet. Denne gruppa var, ifølge informant I, viktig for patruljetjenesten da de ga dem informasjon om hvordan «tingenes tilstand» var ute, slik at patruljene kunne jobbe kunnskapsbasert ute i helgene:

Sånn som etterretning uteliv på enhet (...) for eksempel, var en avdeling som etter hvert fungerte veldig bra og de jobbet jo og servet oss på patruljetjenesten med å jobbe sammen med oss ute og også skaffe informasjon om hvordan tingenes tilstand var ute i det sentrale Oslo når det gjelder by-utelivet og aktørene i utelivet og sånne ting. Så de var både ute og jobbet med oss, og samtidig ga oss informasjon [...] så de var på en måte ... holdt et trykk på utelivet sånn at det skulle bli mest mulig ryddig da, og spesielt blant dørvakter også. Og servet oss med informasjon hele tiden da, om hvordan tingene var ute, sånn at vi kunne jobbe relativt kunnskapsbasert ute i by-utelivet i helgene for eksempel. Så det var en gruppe som fungerte veldig bra, den har jo blitt lagt ned, men

så har jo de personene blitt bakt inn i en annen større etterretningsgruppe som også har det som felt nå, men som også har veldig mye annet. Så nå merker vi forskjell på at den jobben de gjorde for oss før, den er enten fraværende eller mye dårligere nå.

Dette er et eksempel på standardisering av enhetene, og et annet tilfelle er Oslo Politidistrikts nedleggelse av «ransgruppa» (Wathne, mfl., 2019). Spesialistene skal ikke lenger jobbe i team, men i egne avdelinger, og det er etablert hierarkiske styringslinjer mellom spesialistfunksjonene. Informantene opplever en mindre fleksibel organisasjon enn tidligere, på samme måte som det kommer frem i funnene til Wathne mfl. (2019).

Hvilke konsekvenser får dette?

En konsekvens av dette er at mange ulike oppgaver faller på patruljen, slik denne informanten forteller:

*[...] mange andre oppgaver da, som faller på patruljeavsnittet, så vi er ikke like mye tilstede da, i de mest belastede miljøene i Oslo. Og min erfaring da, etter politireformen, etter at det har blitt sånn, og ingen har ansvaret og det eierskapet til de forskjellige sonene da, i rusmiljøet, så blomstrer kriminaliteten opp. **Informant E***

I likhet med informant I, innledningsvis i avsnittet, trekker **informant G** frem at «etterretning uteliv» nå er organisert på en helt annen måte enn tidligere, noe som igjen har betydning for patruljen:

Ja, det er jo det vi sitter igjen med inntrykk av, at alt som ingen driver med, det er det vi (patruljen) som skal drive med. Så da er det opp til oss og gå ut av bilen og ta kontakt med dørvaktene.

Selv om reformens grunnlagsdokumenter viser at det er behov for å spesialisere og standardisere politiprosessene (Gundhus, mfl., 2019), kan funnene over både indikere at førstelinjen generaliseres mer, samtidig som at mer og mer puttes inn i politirollen, som for eksempel bruk av digitale verktøy og tiltakene PPS og kunnskapsbasert patrulje (KuBa). I reformen er det et mål om å utruste politipatruljen med kunnskap, utstyr og støtte. Logikken om «jo mer, jo bedre» kommer til syne her.

En ytterligere konsekvens av at mange ulike oppgaver faller på patruljen, og som var gjentakende hos flere av informantene, er at de ikke føler eierskap til problemene eller problemområdene i sin krets. En av grunnene til dette er at det er vanskelig å følge opp:

*[...] Fordi at det kan være en vakt midt i uka at vi jobber kun da opp mot at vi skal være proaktive og tenke på etterretning og klagesteder, altså alt mulig sånt. Også kanskje gjør vi det beste ut av den dagen, men si det dukker opp en ungdom da, eller et problem, eller et nytt klagested eller at vi opplever at det er noe, så får vi veldig lite mulighet til å jobbe videre med det, eller ta opp den tråden igjen da, før det kanskje har gått en uke, eller to. **Informant D***

Og på en annen side har det nå også blitt ... det er så mange problemområder, men vi får ikke noe klare prioriteringer blant de heller. Men det er litt sånn at når du slo sammen enhet (...) og enhet (...), så ... det kan hende det bare er en tilvenning, men nå har det vært sånn over to år snart da. Men det er for uoversiktlig, det blir for mange å forholde seg til, det blir for lite ressurser, du føler aldri at du, hvert fall føler ikke jeg da, at du får stuft inn og gjort noe to dager etter hverandre mot det samme området.

Informant A

Patruljene jeg observerte var ofte oppdragsstyrte. Dette, samt dårligere muligheter til å følge opp, kan også være en mulig årsak til at betjentene ikke føler eierskap til problemer eller problemområder. De gruppene som settes direkte mot et problem får mer eierskap fordi de har mer tid til å bli ordentlig kjent med miljøet (feltnotat). Motsatt ser vi fra utdragene over at politibetjentene i patruljen opplever seg som å ikke være tilstede i de ulike belastede miljøene i Oslo, de har lite mulighet til å jobbe videre med klagesteder, og følgende at de ikke får «stuft inn» og gjort noe to dager etter hverandre mot det samme området. Har dette noe å si for opplevelsen av politiets synlighet og tilgjengelighet ut til publikum? Dette vil være tema for neste delkapittel.

Synlig og tilgjengelig politi ut til publikum?

Gundhus mfl. (2018) argumenterer for at begrepene «tilgjengelighet» og «tilstedeværelse» nå er i endring. Dette på grunn av at man etablerer kontakt med lokalsamfunnets representanter, mer enn å integrere politiet i lokalsamfunnet. En annen grunn er at politiet i større grad skal være synlig på nett for å sikre innbyggernes trygghet.

Nærpolitireformens mål er «et mer tilgjengelig og tilstedeværende politi med god lokal forankring og samhandling» (Prop. 61 L (2014-2015)). Likevel oppfattes ikke reformen slik:

Det er jo egentlig navnet tenker jeg, Nærpolitireformen, at det i det hele tatt heter det. At det blir på en måte lovet at politiet, at en skal se mer synlig politi på gata, at det skal bli flere patruljer og flere politifolk [...]. Og her i Oslo på hvor mange politifolk som er ute, av uniformerte, altså synlig, så er det jo hvert fall ikke flere, det er vel heller færre. Og det samme ble jo lovet i den forrige omorganiseringa, rundt (år) 2000. Informant B

Slik det blir nevnt i utdraget over, opplever ikke de politiansatte at reformen har bidratt med mer «synlig politi på gata». Ordet «synlig» blir ikke nevnt i Nærpolitireformens mål, men ettersom det er dette begrepet informantene selv bruker, vil det anvendes slik videre.

For informantene var retorikken om mer synlig eller mer «politikraft» ut til publikum, en del av eller en slags legitimering av reformen, som de fleste mente ikke var oppnådd:

[...] jeg har opplevd at det har blitt færre politi ute på grunn av at vi skal ha både vakthold og forebyggende tjeneste og hendelsesstyrt. Bare sånn som vekterne på Oslo S som sier til oss at, dere er jo nesten ikke her lenger, hvor er politiet.

[...]

Og jeg mener at da har jo reformen gått litt mot sin hensikt, for det skulle jo være det at vi skal på en måte styrke der det skal styrkes, og så skal vi på en måte få enda mer politi ut, i gata. Og det har jo ikke skjedd, de blir bare sugd inn på forskjellige ting og stillinger blir borte ... Informant D

Opplevelsene til informantene samsvarer også med et av hovedfunnene i undersøkelsen til Renå (2016). Et fåtall blant alle respondentene (ansatte, ledere og sivile) trodde at reformen ville bidra til et mer synlig og tilgjengelig politi (Renå, 2016). Nyere forskning på reformer har likeledes argumentert for at politiet mister sin lokale forankring (se bl.a. Gundhus, mfl., 2018; Gundhus, Larsson, Sørli, Talberg og Watne, 2018; Balvig, mfl., 2011), og dette har vært en bekymring i forbindelse med innføring av reformer i flere land, blant annet Skottland (Fyfe og Scott, 2013).

Min undersøkelse ble gjennomført ved en sentrumsnær enhet i OPD, der det er mye gjennomstrømminger av folk, viktige «objekter» og ulike arrangementer. Da informantene ble spurt om deres kjennskap til lokalområdet, mente de dette ble noe annet i en storby som Oslo, sammenlignet med det man gjerne tenker om et lokalsamfunn i de mindre urbane distriktene.

[...] vi har et veldig sivilt preg på politiet, de aller fleste som jobber i førstelinje og som er i kontakt med publikum, de er utadvendte og hyggelige folk som liker og prate og liker å ha den daglige kontakten med publikum da, men det gjør oss ikke i stand til å kjenne noe lokalsamfunn ... Sånn er vi ikke bygget opp i dag, vi har for stor krets, vi har for mange innbyggere, for mange folk i kretsen vår til å ha mulighet til å bli kjent med lokalsamfunnet og jobbe på den måten. Men sånn har det nok vært i Oslo i all tid [...].

Informant F

Slik informanten antyder blir det vanskelig å snakke om (sted) som et lokalsamfunn politiet har oversikt over og er tilstede i på den måten. Det ville kanskje vært annerledes om man hadde sett til andre enheter i Oslo, eller andre politidistrikt i Norge. Likevel er det borgernes oppfattelse av sitt «lokalområde» som politiet skal fungere i, når det dreier seg om forholdet til befolkningen (Balvig, mfl., 2011). Informanten forteller likevel om behov for lokalkunnskap i dette utsagnet, som handler om å kjenne personene i lokalområdet:

*Fordi vi kjenner jo veldig mange av disse ungdommene på (sted) ved navn, og ofte foreldrene deres også, fordi vi har så mye med de å gjøre og fordi det er nødvendig for oss å kjenne til de, fordi at det er gjentagende uønskede hendelser eller kriminalitet rundt disse miljøene. Men så kjenner ikke vi en eneste person som bor eller jobber på (sted) for å si det sånn. Og det går litt på behov også da, hva trenger vi å vite, hva har vi egentlig ikke behov for å vite [...] så der vi har mange hendelser og der vi må være tilstede jevnlig, der kjenner vi folk både på navn og utseende, og kjenner gjerne bibliotekarene på bibliotekene sant, og vi kjenner, ja, vi tilegner oss mye personkunnskap på den måten der. **Informant F***

Samtlige informanter var opptatt av at det å være tilgjengelig, være tilstede og være synlig var viktig med tanke på å få en relasjon til, og skape tillit hos befolkningen. Spørsmålet vil da være hvordan politiet oppfatter sin egen tillit og relasjon til befolkningen, ettersom de her forteller at reformen ikke har bidratt til mer synlig politi. Politiet og publikum vil derfor være tema for neste delkapittel.

Endring i forholdet politi – publikum

I studien til Balvig mfl. (2011) blir det oppsummert at politireformen i Danmark, i dens første fire år frem til utgangen av 2010, vurdert ut ifra borgernes opplevelser og inntrykk, ikke betød en økning av politiets synlighet, tilgjengelighet eller kontakt med borgerne. Utgangspunktet for funnene var hva *befolkningens* oppfattelse av politiets synlighet, tilgjengelighet og lokalkunnskap var. Det er gjort flere innbyggerundersøkelser som måler nettopp befolkningens tillit til politiet. I min studie har jeg derimot vært interessert i hva politibetjentene selv tenker om relasjonen til publikum, og hvordan de selv oppfatter sin tillit til dem. Hvordan politibetjentene eventuelt erfarer endringer ved tillitsdimensjonen blir også undersøkt.

Samtlige informanter oppfatter publikums tillit til politiet som god:

Tilliten blant den jevne befolkningen i Oslo opplever jeg som god, som ja ... vi har god tillit i befolkningen, det er jeg helt overbevist om, og det viser alle undersøkelser også.

Informant F

*[...] min oppfatning er at folk har ganske stor tillit til politiet i Norge, hvis du skal sammenligne med andre land. Jeg tror at vi ... vi er egentlig prisgitt og vi er heldig i Norge, at det er den tilliten til politiet som det er. **Informant E***

Informantene trekker også et skille mellom de som ofte er i kontakt med politiet og befolkningen for øvrig. Det er enighet blant informantene om at det i enkelte miljøer og hos enkelte kriminelle, ikke er like god tillit:

*[...] det er nok noen kulturer og miljøer som har lite tillit til politiet, både lite tillit til at vi behandler dem rettferdig og riktig og at vi også ... og om vi vil hjelpe de dersom det er behov for det. **Informant F.***

Publikum som har lite med politiet å gjøre, har vanligvis det mest positive bildet av politiet (Larsson, 2010). Og det er mest sannsynlig slik vi kan tolke utsagnet til informanten over. Det er bekreftet fra en rekke internasjonale studier at politiet gjennomsnittlig rangeres høyere av individer uten kontakt med politiet, enn av de som har hatt det (Bradford et al., 2009; TNS Gallup, 2010:18; Skogan, 2006 i Gundhus, 2010:143).

Hva er det informantene oppfatter at skaper den gode, eventuelt dårlige, tilliten de mener politiet har? Og hvordan oppleves eventuelt denne forutsetningen å endres?

Hva skaper tillit?

Dialog og det å møte mennesker på en ordentlig måte var viktig for mange av informantene når det gjaldt å skape tillit mellom politi og publikum:

Jeg har veldig tro på ... det tenker jeg har veldig mye med tilliten til politiet å gjøre, det at vi får kommet oss ut og snakket med folk og bare vist at vi er tilstede [...]. Sånn at jeg tror at ved å gå ut og møte folk og snakke med mennesker, så vil det kunne ... og hvis man gjør det ... altså i fredstid da, og snakker med folk på en ordentlig måte, så tror jeg helt klart at det vil være med på å øke tilliten publikum har til politiet da. Men så er det jo også det samme med de som har begått en eller annen form for kriminalitet da, hvis du er å snakker med dem, så tenker jeg der også at vi skal ha en respektfull tilnærming uansett, selv om de kanskje er mistenkt for å ha gjort noe som er helt vanvittig stygt eller grovt da [...]. Men at vår jobb ikke er å straffe dem, men at vi skal kunne møte dem på en respektfull måte allikevel. Det tror jeg ... det synes jeg er utrolig viktig, og det gir oss så mye gratis etterpå også [...]. **Informant K**

Ordet «respekt» eller «respektfull» dukker stadig opp når relasjonen mellom politi og publikum snakkes om blant informantene. I tråd med teori om prosessrettferdighet (kapittel 3) er rettferdighet i politiets møter med publikum særlig viktig for at deres inngripen skal oppleves som legitim av befolkningen. Det publikum særlig forbinder med rettferdighet, og legitimitet, er blant annet respekt (Finstad, 2018). Dette stemmer godt med mine funn, der flere informanter snakker om nettopp dette:

[...] så, ja, jeg mener jo det at befolkningen har god tillitt til oss, og at vi møter de på en god måte. Vi har fokus på at vi skal være tilstede, at vi skal prate ordentlig med folk, at vi skal behandle folk med respekt, og at vi skal behandle folk likt. Og at vi skal reagere likt uansett kultur, hudfarge eller legning, at vi skal.. vi har hatt et ekstra fokus på det som går på hatkriminalitet de siste årene. **Informant F**

[...] og ikke minst behandle alle med respekt, det synes jeg er veldig viktig, selv om det er en narkoman, eller en finansfyr, så skal du snakke akkurat på samme måte, du skal ta akkurat de samme vurderingene ut i fra hva som har skjedd. Det er hvert fall jeg veldig opptatt av, det med verdighet mot mennesker. At de skal behandles på en ordentlig måte, alle. Det synes jeg er viktig [...], det henger hvert fall høyt hos meg, når man er på oppdrag, at man opptrer profesjonelt. Og det med respekt for andre, det synes

jeg er veldig viktig. **Informant C**

Nøytralitet og verdighet er også forbundet med rettferdighet. Fra utdraget til informant C ser vi at nøytralitet kommer til uttrykk der informanten påpeker at man skal snakke med, og ta vurderinger av, henholdsvis en narkoman og en finansfyr, på akkurat samme måte. For informanten er verdighet til mennesker også viktig for at tillit skal skapes eller opprettholdes. Dette kommer også frem i utsagnet til informant F som understreker at politiet skal behandle folk likt, uansett kultur, hudfarge eller legning.

Ifølge prosessuell rettferdighetsteori signaliserer politiet også en felles sosial identitet ved å opptre høflig, respektfullt og forklarende (Thomassen, 2017). Studien til Bradford (2014) undersøker sammenhengen mellom «police procedural justice», sosial identitet og samarbeidshandlinger. Studien finner blant annet at folk blir mer villig til samarbeid med politiet når de identifiserer seg og føler seg inkludert i den sosiale gruppa politiet representerer. Deres følelse av identifikasjon og inkludering i denne gruppa vil bli påvirket av måten politiet selv, som en viktig representant for gruppa (nasjon, stat og samfunn), behandler dem (Bradford, 2014). Slik vi har sett over er det viktig for informantene å opptre høflig og respektfullt, noe som kan signalisere en felles sosial identitet (Thomassen, 2017). En mulig årsak til at politiet selv opplever tilliten som god, kan være nettopp det at folk blir mer samarbeidsvillig når de føler seg som en del av den sosiale identiteten som politiet signaliserer når de opptrer på den måten som informantene mener er viktig.

Fra utdragene over påpeker to av informantene at det å være til stede også er viktig. Det å komme seg ut og snakke med folk, slik informant K beskriver det, kan vi forstå med Giddens' (1997) begrep om *tykk tillit*. Denne type tillit er preget av «ansikt-til-ansikt-interaksjon» mellom de som har tillit. Man kan tenke seg at dersom politiet er til stede og synlig for publikum, vil disse nettopp ha et ansikt å forbinde politiet med, i stedet for å forbinde politiet med et system eller organisasjon, slik *tynn tillit* forstås som. I Giddens (1997) skille mellom disse to typene kan det ut ifra informantenes beskrivelser, virke som at denne «ansikt-til-ansikt-relasjonen» forklarer hvorfor de opplever tilliten til politiet som god. Informant K beskriver for eksempel at dersom man kjenner eller blir kjent igjen av «gjengangere» i et oppdrag hvor situasjonen er svært konfliktfylt, og man som politi har opptrådt på en ordentlig og hyggelig måte ved forrige møte, kan dette være med på å avvæpne situasjonen, nettopp fordi man blir kjent igjen som en som har vært grei i forrige møte. Luhman (1989) vektlegger for eksempel at tillit er tidsoverskridende- den hviler på antakelser om fremtiden, noe som tilrettelegger for

fremtidig handling og samhandling. I det tilfellet informant K beskriver, har det tillitsfulle møtet med politiet og «gjengangeren» første gang, lagt til rette for tillit og samhandling også i neste møte.

På bakgrunn av diskusjonen over, kan det tolkes som at møtene ansikt til ansikt er en viktig faktor som blir regnet som tillitsskapende. I tillegg er det kvaliteten i møtene, som politiet selv mener er viktig for relasjonen til publikum- det være seg respekt, nøytralitet og verdighet. Det er ikke nødvendigvis effektivitet og det å holde lovbruddsfrekvensen nede, fange lovbrøyttere og skaffe eiendom på avveie tilbake (Egge, Strype og Thomassen, 2012), som slår ut som mest gjeldende for politiet selv. Selv om politibetjentene oppfatter tilliten som generelt sett god, viser empirien likevel noen dilemmaer. Dette gjelder bekymring rundt hvordan reformen påvirker eventuell svekkelse av tillit og opplevelse av distanse. Dette skal diskuteres i de neste avsnittene.

«Henlagt på kapp» - bekymring rundt svekkelse av tillit

Shearing (2008) skriver at perioden fra 1945 til slutten av 1960 – årene internasjonalt omtales som politiets «gylne periode». Denne «gylne tidsalder» med høy tillit og en selvskreven rolle som samfunnets mest sentrale kontroll- og reguleringsinstitusjon, argumenteres som å gå mot slutten (Shearing, 2007 i Gundhus og Larsson, 2014). I Norden kan man likevel fortsatt si at politiet har sin gylne periode, men den utsettes for belastning og en viss slitasje (Larsson, 2010).

Ut ifra informantenes beskrivelser kan det virke som at svekkelse av tillit er noe som bekymrer dem:

*Men så må du også prioritere saker når du er ute, og mye ender ofte med at de får beskjed om å anmelde dette her [...]. Og alle som er noenlunde oppegående skjønner jo at sjansen for at den saken blir oppklart når de kommer, hvor det er mindre alvorlige forhold da, og anmelder det til politiet, den er ganske minimal da. Og det har nok innvirkning på tilliten deres til politiet. **Informant E.***

Et gjennomgående tema hos en del av informantene er «hverdagskriminaliteten» eller lovbrudd av mindre alvorlig grad, som politiet ofte ikke har kapasitet til å etterforske og oppklare:

Små filleting i gåseøyne, blir jo henlagt. Fordi at det ikke er kapasitet. Henlagt på kapp, er jo ... Ja, jeg har jo notert ned alle sakene som jeg har hatt noe med [...] Og jeg tror det skal være ganske interessant å gå inn å se utbyttet av det arbeidet jeg har lagt i de

*forskjellige ... ja, altså tipper at ... jeg tipper at hvert fall 50% er henlagt på kapp. Og det føles litt sånn håpløst at man legger ned en jobb og man gjør en så ... mye innsats og man tar avhør, man tar bilder og man kanskje sikrer noen spor, så bare ... nei ... det blir ikke gjort noe mer med. **Informant D***

Det at disse sakene ikke blir prioritert, på grunn av overordnede prioriteringer, bekymrer tjenestepersonene når det gjelder publikums tillit til politiet:

*Men så lenge publikum opplever at når de ringer operasjonssentralen, så er det stort sett beskjeden de får at 'vi skal se om vi kan se på det' eller 'vi har ikke mulighet til å se på det', når de opplever det, kombinert med at alle anmeldelsene de leverer inn blir henlagt på etterforskning, fordi etterforskning kun har anledning til å jobbe med de aller største prioriterte sakene sine, og that's it, så er det ikke veldig lang periode med den tilstanden så vil tilliten svekkes, og jeg tipper at veldig mange allerede nå ikke gidder å anmelde småkriminalitet fordi de vet ståa. **Informant I.***

Denne måten å oppfatte hva som skaper tillit til politiet, står i kontrast til teori om prosessrettferdighet. I så tilfelle skulle man tro at politiets evne til å oppklare saker ikke spilte så stor rolle for tilliten, men slik utdragene viser mener altså noen av informantene at politiets (manglende) ressurser til å ta tak i disse sakene, tilslutt vil gjøre at tilliten svekkes. Det gjelder ikke bare dersom etterforskning ikke har kapasitet til å etterforske saker, men også der politibetjentene selv føler at de kommer til kort:

*Men jeg tror nok at det slås ut ganske mange flere oppdrag med koden ikke kapasitet nå enn tidligere, og det er alt i fra feststøy, folk som ikke får sove om natta og skal på jobb dagen etter, som vi absolutt burde vært på, for det er den ene gangen publikum ringer til politiet også kommer vi ikke, også ligger de og hører på den der dunk-dunk- musikken hele natta. [...] og det er oppdrag som de aller fleste jeg jobber med ønsker å ta, vi vil ta de oppdragene for det er da vi faktisk kan gjøre noe for det vanlige publikum da. Så det er jo dumt at vi ikke får tatt sånne ting. **Informant G***

Utdraget belyser hvordan det oppleves for politibetjentene at saker blir henlagt. Denne informanten gir et eksempel:

[...] var på et innbruddssted på et hotell, som vi gjorde en kjempejobb syns jeg selv da, så ble det selvfølgelig henlagt på kapasitet. Noe som jeg forstår, men som jeg

samtidig syns er pyton. Det går jo litt på tilliten og da, at det ble henlagt. Bare fordi at det er ingen som har blitt banka til døde eller noe sånt da. Så da har vi på en dagvakt, kan det være litt dødtid og da har jeg faktisk gått innom og sagt at 'det suger' og jeg hadde (tro på den her). Så ... du må ikke være illojal til jobben heller da, men jeg forteller jo min mening at det her syns jeg var kjempedumt. Informant J

Det gjennomgående for informantene er at dersom publikum opplever at saker de anmelder til politiet blir henlagt, så vil det ha innvirkning på tilliten, og til slutt også kanskje svekke tilliten til politiet. Empirien har også vist at saker av mindre alvorlig kriminalitet er noe betjentene virkelig har lyst å ta tak i, og som de synes er «dumt» at de ikke får gjort noe med. I forlengelsen av dette kan man spørre seg om dette skaper en distanse eller fjernhet til publikum, slik tidligere forskning har argumentert for at politiet nå i større grad gjør (Terpstra mfl., 2019; Gundhus, mfl. 2018). Det kan også være interessant å spørre seg hva dette gjør med motivasjonen til politibetjentene (Wathne, 2015:213).

Distanse til publikum?

I en nyere studie utført av Gundhus mfl. (2018) ble det i tre forskjellige enheter i OPD, formidlet en økt opplevelse av fjernhet til publikum. Konseptet om et «abstrakt politi» kan igjen belyse dette. Den ene dimensjonen av konseptet omfatter endringer i forholdet mellom politi og borgerne: mer på avstand, mindre personlig og direkte (Terpstra mfl., 2019:5). I intervjuene uttrykte noen av informantene en bekymring rundt dette:

Man begynte å operere med sånn 70-80 prosent er godt nok. Jeg vet ikke jeg ... det føles som å ta mange steg tilbake, jeg håper at vi kommer oss kjappest mulig ut derfra, for det er ikke der noen av oss ønsker å være. For det var stramt nok fra før av og nå er det egentlig bare blitt enda verre, så du må kanskje distansere deg nesten i forhold til de du møter og de du egentlig skal betjene og serve også. Informant A

Informanten snakker her om å distansere seg fra «de du møter og de du skal betjene». Observasjonsdataene viser noen nyanser når det gjelder dette. På patrulje observerte jeg både det jeg tolket som «nærhet» og «distanse» til publikum. Hvilken dag og hvilket tidspunkt observasjonen ble gjort på, spilte nok en rolle her. Fra den aktuelle observasjonen er det søndag morgen og været er grått. Det er så langt lite oppdrag og patruljen kjører derfor rundt:

Etter hvert kjører patruljen inn ved noen boligblokker. Politibetjenten ruller ned vinduet og tar kontakt med to personer som står utenfor, og spør om hvordan det er i

området og om det har vært noe bråk. På samme vakt kjører patruljen i det betjentene omtaler som et «problemområde». Også her spør betjentene folk som oppholder seg utenfor, om det går bra og om det er rolig i området. Har de hørt eller sett noe. Utenfor en skole blir betjentene oppmerksomme på en guttegjeng, de stopper, ruller ned vinduet og spør guttene om alt er i orden, om de går på denne skolen, og om det er en bra skole. (Feltnotat)

Under en annen observasjon, søndag kveld, blir politibilen oppsøkt av en guttegjeng på tre:

Den ene politibetjenten setter seg inn i bilen for å sjekke informasjonen guttene forteller dem. I mellomtiden står den andre betjenten ute med guttene. De snakker og tuller. Guttene er interessert i politibetjenten og politiyrket, og det er en hyggelig tone dem imellom. Guttene spør etter hvert hvor fort politibetjenten løper «60-metern», og den ene gutten vil utfordre politibetjenten. De løper om kapp. (Feltnotat)

Disse to utdragene fra observasjonsdataene er eksempler på det som kan bli tolket som politiets nærhet til publikum. Det viser at politibetjentene er oppsøkende og ønsker å snakke med publikum. Tillitsbegrepene som ble anvendt tidligere, kan også brukes for å belyse situasjonen med politibetjenten som løp «60-metern» med gutten. Ved å løpe om kapp med gutten fremstår ikke politibetjenten som noe abstrakt og fremmed, han kan også løpe «60-metern», og gutten kan tenkes å ha noe/noen å identifisere seg med. Det viser også en slags nærhet, ettersom politibetjenten tok seg tid til å snakke med guttene og forklare hva politiyrket innebærer og hva som skal til for å bli politi.

På motsatt side kan det være flere årsaker til at politiet i større grad distanserer seg eller fjerner seg fra publikum. Det kan blant annet komme av tilfeller der politiet må avvise publikum. En hendelse fra observasjon, som jeg også tidligere har referert til, kan belyse politiets «distanse» til publikum:

Patruljen er på vei til (sted), da to vektere i (gate) vinker på patruljen. De er bekymret for ungdommer som oppholder seg der, som tydelig er ute etter å kjøpe narkotika. Politibetjenten som sitter pikett sier at de dessverre ikke har mulighet til å gjøre noe med det nå. På tilbakeveien kan ikke betjentene se hverken vekterne eller ungdommene. Betjentene forteller at de bare er nødt til å kjøre videre ettersom de er eneste ledige patrulje akkurat nå. (Feltnotat)

I dette tilfellet kan også vektere oppfattes som publikum. I intervju i etterkant sier informanten dette om hendelsen over og det å avvise publikum:

*Det er ikke ofte, men det skjer jo en gang i blant. På grunn av andre ting som skjer. Men det er ikke så ofte, men slik som den helga [...] det var den natt til fredag. Det var den vekteren stod og spurte på (sted) om vi kunne hjelpe, men det var ikke mulighet til å gjøre det, vi var eneste ledig bilen til å gjøre noe annet. Så det skjer jo. Men det er veldig uheldig, men slik er det ut i fra dagens situasjon. **Informant C***

Når det gjelder å avvise publikum, er det likevel enighet blant informantene om at operasjonssentralen i størst grad gjør disse avvisingene. Om patruljen må avvise selv ute, er det ofte fordi de blir tilkalt til et annet oppdrag av mer alvorlig grad. De fleste mener at publikum har forståelse for dette og at politibetjentene er innforstått med at man må omprioritere dersom det er oppdrag som gjelder det «akutte» eller det som «går på liv og helse».

Politibilen

Selv om politipatruljen viste «nærhet» ved å være oppsøkende og snakke med folk, ble det fort tydelig under feltarbeidet at politibetjentene sjeldent beveget seg ut av bilen, med mindre det var oppdrag som tilsa at de måtte det. Tidligere har jeg skrevet om erfaringer og opplevelser med bruk av og tilgang til teknologi for politibetjentene, og dette blir relevant i denne diskusjonen også. Dette er fordi nettbrettet blir trukket frem som å være en årsak til hvorfor politibetjentene ikke forlater bilen. Her snakker informanten om nettbrettet:

*(...) det binder folk kanskje litt mer inn til bilen, fordi at man blir litt redd for å gå glipp av noe, man skal liksom følge med og se og vite da. Så kanskje man blir litt redd for å gå fra bilen. **Informant D***

Likeledes blir politibilen en slags «garanti» for å være i beredskap:

*(...) for man føler seg litt, når det ikke er bevæpna og du går altfor langt unna bilen, så er det ikke bare det at du føler deg kanskje litt utrygg der du der, når du er ute og går, men det er også det med at nå må jeg løpe til bilen, si at du får et oppdrag da, så må jeg løpe til bilen, jeg må kanskje bevæpne meg, også skal vi kjøre dit. Og det er mye lettere å være på hjul, og være ute å rulle, enn å på en måte skulle ha alle de mellomtrinna, før man faktisk kommer seg ut da. **Informant D***

Hva gjør dette med politiets tilgjengelighet for publikum? Opplevs de som mindre tilgjengelig når politiblikket heller rettes mot digitale verktøy, og når politibilen blir et viktig redskap for å være forberedt?

Når politibetjentene er mer inne i bilen, fordi det er her de har nettbrettet, så kan det tenkes at det blir en større terskel for publikum og ta kontakt:

Jeg tenker at det er mange som sikkert kunne tenkt seg å gått bort å snakka med politiet, og så det at terskelen er så mye lavere når du er ute av bilen. Og at de som da tar kontakt med oss, når vi sitter i bilen [...] altså vanlige folk i gata har en høyere terskel for å ta kontakt, og den terskelen blir høyere jo lenger inn i politibilen du kommer, jo mer opptatt du ser ut.. tenker jeg at det vil være naturlig at da skal det virkelig å skjedd noe galt hvis jeg går bort til en politibil, der du ser at de sitter, de er opptatt, de holder på med noe, da tenker du at her skal ikke jeg forstyrre [...]. **Informant B**

Lipskys (2010) opprinnelige begrep om «street-level bureaucrats» er videreutviklet av Bovens og Zouridis (2002) for å synliggjøre moderne arbeidsformer hvor klienter ikke blir møtt på gateplan, men gjennom datasystemer, det forfatterne kaller «screen-level byreaucrats» (Bovens og Zouridis, 2002). På bakgrunn av mine analyser er ikke polititjenestepersonene selv så bevisste rundt hvilken påvirkning bruk av teknologiske verktøy kan ha for samhandlingen med publikum. Slik empirien har vist tidligere er tjenestetelefonen et effektivt hjelpemiddel overfor publikum når det gjelder avhør på stedet, men patruljen kan ikke se ut til å kunne kalles rene «screen-level bureaucrats» ennå. Hvordan teknologiene påvirker samhandlingen med publikum utover dette, forteller **informant F** om:

Positivt så er det jo helt klart at ved å ha teknologien tilgjengelig så kan vi gjøre unna en del forespørsler fra publikum som går litt mer sånn i service-spolet da. Så kan vi hjelpe publikum ganske greit når vi er ute og kjører patrulje, der vi kanskje tidligere måtte henvise de til en politivakt for å få gjort det de ønsket. Eksempelvis når folk trenger å få sperret telefonen sin eller bankkortet sitt fordi de har blitt frastjålet det eller mistet det, så kan vi ordne det i en fei ute, i stedet for å henvise de til en politivakt. [...] sånn i møte med publikum så kan jeg egentlig ikke si at det hverken har.. det heller hvert fall i positiv retning da, at vi har muligheten til å hjelpe folk i litt større grad i mer type service-oppdrag.

Ifølge denne informanten er det en del service-oppdrag som teknologien kan bidra til å løse.

Før måtte kanskje patruljen henvise publikum til operasjonssentralen eller til politivakta, nå kan de imidlertid hjelpe publikum ute på stedet «i en fei». En måte å forstå dette på er at teknologien kan fremme en annen form for nærpoliti. Med teknologisk utstyr kan mer gjøres fra bilen, og betjentene kan hjelpe publikum der og da – enten det er snakk om å sperre telefon eller bankkort som er stjålet, eller forklare veien.

Forebygging under reformen

Plandokumenter om reformen understreker at det skal bli mer av det proaktive politiarbeidet (Gundhus mfl., 2018). Det er et mål å styrke forebyggingen gjennom hele organisasjonen, og gjøre arbeidet mer målrettet og systematisk (Prop. 61 LS (2014-2015)). Selv om det direkte forebyggende arbeidet i noen grad skal være et eget fagområde med spesialistkompetanse, skal kunnskap om forebygging fortsatt være en del av generalistkompetansen i politiet (Prop. 61 LS (2014-2015):33). Ser man i tillegg på de nordiske landenes rettslige og formelle målsettinger for politiet, er forebyggende oppgaver plassert i sentrum av politiets rolle i samfunnet (Gundhus, 2014:178). På bakgrunn av dette var det av interesse å høre hva informantene mente om det forebyggende arbeidet i politiet i dag, ettersom nyere studier har vist at det motsatte skjer, nemlig at patruljeringen blir mer og mer reaktiv og hvor det oppleves at politiet er et responspoliti, der det er mindre tid til å arbeide forebyggende (Gundhus m.fl., 2018).

... bare på papiret?

Tjenesten til patruljen var under feltarbeidet delt etter fargekoder. Den blå tjenesten betød at patruljen var hendelsesstyrt, en reaktiv styrke. Den gule tjenesten indikerte planlagt (vakt hold og planlagte arrangementer), og den grønne tjenesten indikerte proaktiv eller forebyggende tjeneste.

*Ja, det er jo også et tema. Forebyggende er jo et satsningsområde i reformen, og måten det har påvirket oss på er at vi har fått en turnusstruktur som legger til rette for hele vaktsett hvor man skal jobbe forebyggende, så sånn rent skjematisk så ser det jo ut som en veldig styrking av det forebyggende arbeidet og fokuset hos oss da, men i praksis så er jo den forebyggende jobben helt fraværende, mer eller mindre, fordi de patruljene som møter på jobb og skal jobbe forebyggende de må hjelpe de andre avsnittene som skal gjøre den vanlige tjenesten, fordi de er for få. [...] Så den styrkingen der er jo på papiret. **Informant I***

Skal vi forstå informanten over er fargekodene og inndelingen av turnusen mer fasade enn praksis. Samtlige informanter hadde den samme oppfatningen av det forebyggende arbeidet:

[...] proaktivt, det er selyfølgelig det å være i forkant, og det er jo bra, og det høres veldig fint ut og hvis det fungerer i praksis så er det bra. Jeg føler det til dels bare er på papiret [...]. **Informant B**

På papiret så ser det veldig flott ut, at tre avsnitt som jobber og en som har den proaktive delen og sånn. **Informant J**

En grunn til at den første informanten går så langt som å påpeke at den forebyggende jobben i praksis er helt fraværende, er at den proaktive tjenesten ofte må avse patruljer til den hendelsesstyrte og planlagte tjenesten. Dette var det stor enighet om blant informantene:

Så, men den proaktive tjenesten, den som kun fokuserer på problemområder og proaktivt politiarbeid den blir veldig ofte spist opp av vakthold, at vi må bistå på vakthold, at vi må bistå den hendelsesstyrte patruljen, at vi må fravike fra planen vi har da. Så.. men tross alt, jeg er mye mer komfortabel med at vi har færre ressurser og en god plan, enn mange ressurser som vi ikke utnytter fullstendig. **Informant F**

[...] det som dessverre ofte skjer da, på grunn av at vi nå er organisert i ti avsnitt, så er vi ikke store nok avsnitt, eller store og robuste nok, til å drifte den hendelsesstyrte tjenestene alene, så da må man låne fra de som har planlagt og de som har proaktivt, så det blir veldig lite igjen til den proaktive delen i de aller fleste tilfellene. **Informant G**

Dette ble det også synlig under feltarbeidet, der jeg observerte en vakt hvor avsnittet skulle «kjøre forebyggende». Det skulle være mange på jobb den aktuelle vakta, og avsnittslederen var derfor optimistisk til at patruljene skulle få jobbet proaktivt.

På parolen ble de ansatte delt inn i makkerpar, og hvert par valgte hvert sitt fokusområde. Patruljen jeg skulle følge ville fokusere ekstra på narkotika på (sted). Vakta startet med at betjentene oppholdt seg i det området de hadde sett seg ut, og type kriminalitet de skulle ha et ekstra fokus på- muligheten til å jobbe forebyggende så lovende ut. Etter hvert fikk patruljen en telefon med forespørsel om de kunne bistå i en pågripelse. Samtidig ble patruljen avbrutt av en melding om en stjålet bil, og kjørte derfor til en av hovedveiene ut av Oslo. Her ble patruljen stående en stund, før den

kjørte tilbake til (sted) og politistasjonen. Her måtte politibetjentene bli med laget for å pågripe personen de fikk telefon om tidligere. En del av vakta gikk til dette. Resten av vakta gikk til melding om slåsskamp og en fortvilet mor som oppsøkte politipatruljen. (Feltnotat)

I samtale med politibetjentene spør jeg om de fikk gjort det som ble planlagt på starten av vakta. Svaret viser noe av det som også kom frem i intervjuene: «Nei, ikke helt, for det skjedde andre ting, men vi fikk vist oss» (feltnotat). Politibetjentene mente at tanken med fargekodene, slik patruljen var satt opp, var god. Men så «spiller det stor rolle om hvor mange som er på jobb, hvor mye ressurser vi har, for om dette skal fungere i praksis» (feltnotat).

Fra oppdrag til oppdrag

Mine funn bekrefter dermed funn fra nyere forskning (Gundhus, mfl. 2018). Informantene i min studie opplever også at det i stor grad er operasjonssentralen og det reaktive som både har første og andre prioritet:

[...] vi er primært oppdragsstyrt sånn som situasjonen er nå med mengden oppdrag og antall patruljer. Så kommer alt annet i annen rekke. Så vi blir styrt av operasjonssentralen som sender oss på oppdrag hvor ting har skjedd, det er pri 1 og det er det som styrer oss. Også får vi jobbet litt med garden ned og sånn kunnskapsbasert i ledig tid, men det kommer langt bak i rekka. Informant I

Innen særlig angloamerikanske studier fremstilles politiet som hendelsesstyrte, der politiet fungerer som brannslukkere, hvor mye av deres virksomhet består i å rykke ut på publikumsbestillinger (Goldstein, 1990 referert i Gundhus og Larsson, 2014). På en annen side har nordiske studier dokumentert at dette bildet ikke stemmer, fordi en betydelig del av politiets arbeid ute i ordenstjenesten er egeninitiert (Finstad, 2000; Holmberg, 1999; Granér, 2004). Disse funnene er nødvendigvis ikke indikatorer på faktisk praksis i de ulike landene, ettersom de bygger på ulike metoder. De nordiske studiene er ofte bygget på kvalitative metoder, mens mange av de angloamerikanske benytter kvantitative studier, ofte av logger eller andre registre (Gundhus og Larsson, 2014). Det politiinitierte politiarbeidet, slik det fremkommer i de nordiske studiene, kan sies å være proaktivt, i den betydning at det i stor grad bygger på at politiet tar initiativet til å intervensere eller gripe inn (Gundhus og Larsson, 2014:296).

Ut i fra funnene i min studie kan man likevel argumentere for at dagens situasjon gjenspeiler bildet av politiet som brannslukkere eller et politi som kjører fra oppdrag til oppdrag:

Hos oss så føler jeg at vi egentlig bare brannslukker, altså blir sendt av gårde på det ene oppdraget til det andre, av operasjonssentralen. Og det er ikke så mye rom for at vi da i dødtid begynner å finne på noe selv, som vi risikerer å måtte bruke mer tid og ressurser på. For da mister jo operasjonssentralen den ressursen de eventuelt hadde hatt til å bruke til akutt og oppdukkende ting da. Og da har vi jo igjen de forebyggende patruljene, men de igjen blir jo litt sånn i back-up og i beredskap for da den hendelsesstyrte. Sånn at når det da oppstår en større hendelse [...], en knivstikking for eksempel, da spiser den vanvittig med ressurser, og hvis du har to store hendelser samtidig hvor det da kanskje er et ran og en knivstikking natt til søndag, så er vi jo i kne. Og da er jo både gjerne de hendelsesstyrte og de forebyggende patruljene opptatt med det her [...]. **Informant K**

Men jeg opplever at i Oslo, og med ressursknapphet, vi er ofte på minstebemanning, så kjører vi fra oppdrag til oppdrag. Og tar det som på en måte kommer inn, at vi har på en måte liten tid til å oppsøke ting ... ja.. det er sjelden. [...] Og det merker jeg jo også, det er veldig stor pågang med oppdrag, spesielt helger hvor operasjonssentralen slår ut mindre oppdrag, har ikke kapasitet til å sende folk. Og da blir det fra oppdrag til oppdrag. **Informant H**

Ideen om at daglig forebygging bør utføres av alle, ikke bare spesialister, har i økende grad bredt om seg (Gundhus, 2014). Hvorvidt det har hatt betydning på praksis er fortsatt usikkert ut i fra foreliggende forskning (Gundhus, 2009; 2014). Mine funn tyder på at reformens mål om mer forebyggende politiarbeid fortsatt er lite tilstede hos det patruljerende politi. Tiltak for å sikre det forebyggende arbeidet er en del av kvalitetskategorien i reformen, men det er et av områdene som ikke har blitt satt ordentlig i gang enda. Av dette kan det tenkes at rollen politiet tildeles i det kriminalitetsforebyggende arbeidet avhenger av hvorvidt kriminalitetsforebygging betraktes som hovedmålet med politiets arbeid, eller om det defineres som en spesialistoppgave som utføres i spesialenheter (Gundhus, 2014). Likevel tydeliggjør plandokumenter til reformen at det nye risiko- og trusselbilde utfordrer det gamle nærpoltiidealet når det kommer til muligheten å prioritere det forebyggende, proaktive arbeidet, slik det kommer frem i det niende prinsipp i verdimodellen fra 1981. Målene i Politianalysen er redefinert (NOU, 2013:9): politiet må bli mer styrt mot kriminalitetsbekjempelse og være i forkant av risikoer.

Et spørsmål om ressurser?

Politianalysen (NOU, 2013:9) argumenterer at daværende politi ikke gjorde oppdraget sitt godt nok – de hadde et vanskelig utgangspunkt for å møte utviklinger og utfordringer i samfunnet. Analysen anbefalte at politiet måtte være organisert slik at patruljene kunne være til stede hvor og når kriminalitet skjer og når publikum har behov for politiets tjenester. Det skrives videre at det er nær sammenheng mellom hvor mye politikraft som er tilgjengelig og hvor godt politiet ivaretar sitt formål, dette krever både tilgjengelig ressurser og at de ressursene som er tilgjengelig disponeres rett (NOU 2013:9). GjØrv-rapporten og Politianalysen tydet på at oppdraget ikke utførtes godt nok fordi når behovet var størst, var bemanningen lavest (NOU, 2012:14). En undersøkelse gjort på oppdrag for OPD i 2008 viste et sprik mellom når det var etterspørsel etter polititjenester, og når politiet faktisk var på jobb (NOU, 2012:14). GjØrv-kommisjonens rapport var likevel tydelig på at politiet ikke trengte økte ressurser, men å utnytte hva man hadde bedre (Larsson og Sørli, 2018). Reformens bakgrunn er blant annet å gjøre noe med dette, men likevel finner nyere studier at det fortsatt i 2018 er 3 av 4 polititjenestepersoner og ledere som i ulik grad opplever å ikke ha nok ressurser til å gjøre arbeidsoppgaver på en faglig god måte (Wathne, mfl., 2019).

Informantenes ulike oppfatninger av reformen bunnet ofte ut i en opplevelse av lite ressurser og bemanning. Omorganiseringen oppleves ikke å føre til mer ressurser til førstelinjen.

Frustrasjonen er jo at du har så få patruljer å spille på. Og det er der ønsket vårt er, at vi skulle kunne klart å forebygge enda mer. Ved å være noen flere da. Vi snakker ikke om sånn uendelig med ressurser, men hvert fall å være den bemanningen vi hadde for noen år tilbake da. Som et utgangspunkt. Informant A

Funnene indikerer klare tegn på at informantene opplever knappe ressurser under reformen. I forbindelse med det forebyggende arbeidet, viser funnene at dette i noen grad er fraværende i patruljens arbeid. Det er liten tid til å utføre forebyggende politiarbeid:

Det reelle antallet på et avsnitt, det er mye lavere enn det som står på papiret, og den turnusen er jo utarbeidet ut i fra mannskapene da, som står på papiret. Med blå-tjeneste som er innsats, gul-tjeneste som er vakthold og grønn-tjeneste som er forebyggende. Så det er jo en veldig god tanke, du får litt mer sånn variert tjeneste når du jobber på patrulje. Men vi er rett og slett for få folk på jobb til å kunne håndtere de ulike tjenestene da, som vi skal. Og det går jo rett og slett på bemanning. Informant E

Men den proaktive tjenesten, den som kun fokuserer på problemområder og proaktivt politiarbeid den blir veldig ofte spist opp av vakthold, at vi må bistå på vakthold, at vi må bistå den hendelsesstyrte patruljen, at vi må fravike fra planen vi har da. Men tross alt, jeg er mye mer komfortabel med at vi har færre ressurser og en god plan, enn mange ressurser som vi ikke utnytter fullstendig. Informant F

I følge Wathne (2018b) er det det uniformerte politi som opplever å ha utilstrekkelige ressurser til å utføre oppgavene sine på den måten de aller helst ønsker. Tanken om at dersom man bare organiserer på en god måte, så vil det gi ressurser, har vist seg å ikke stemme så godt ettersom disse heller går til administrative oppgaver, og det er spesialistene som har hatt mest utbytte av de økte budsjettene med tanke på årsverk (Wathne, mfl., 2019; NOU, 2012: 14). For patruljens del ser vi at de ikke får tid til å forebygge, noe som kan komme av den økende byråkratiseringen reformen skaper, og opplevelsen av å bli «spist opp» av andre ting.

8 Teknologi som ressurs og begrensning, og patruljens potensiale

Politireformer er med på å danne et nytt politi og gjør at en ny politirolle vokser frem. Tiltakene i den norske reformen skal bidra til å forbedre politiet og deres arbeid på flere områder. Det gjelder også politipatruljen, som jeg har vist at utrustes med mange ressurser. For å få en oversikt over hva dette betyr for patruljen, og hvordan betjentene opplever at tiltakene fremmer og/eller hemmer målet om mer kvalitet i polititjenesten, skal jeg i dette kapitlet oppsummere og gi noen konkluderende bemerkninger rundt oppgavens funn.

I kapittel 6 har funnene for det første indikert at bruk av, og tilgang til teknologi oppleves som en selvstendigjøring og ansvarliggjøring av de som jobber i førstelinjen. Digitale kommunikasjonslinjer og det at betjentene kan gjøre søk på egenhånd fremheves som eksempler på det. Teknologiene og digitaliseringen kan således ses på som en måte å indirekte styre patruljen, der det legges til rette for at betjentene kan være autonome. Informasjonen og kunnskapen politibetjentene har tilgang på med de teknologiske verktøyene, gjør dermed at de føler seg mer ansvarliggjort, og det kan tenkes at de styres på en måte som gjør at de opplever økt frihet. Det at informantene føler seg mer autonome med disse verktøyene, skiller seg fra tidligere forskning som fremhever at digitaliseringen bidrar til å redusere førstelinjens autonomi, og deres skjønnsutøvelse og handlingsrom når det gjelder hva som skal prioriteres (Gundhus, mfl., 2019). Beretningene til informantene i denne studien viser også at digitaliseringen påvirker arbeidshverdagen i mer restriktiv retning. De opplever å «kjøre fra oppdrag til oppdrag» og kvantifiserbare mål har fått større plass. Dette er en mer indirekte måte å styre patruljene på, men det kan være at dette ikke er like førende for deres opplevelse av manglende autonomi. Muligens kan de positive erfaringene med de teknologiske verktøyene den nå har, og rammene de nå jobber innenfor veie opp for opplevelsen av å være oppdragsstyrt. Oversikten de opplever at tilgangen på politioperative data gir, og at de også selv må oppdatere seg på pågående oppdrag, kan tenkes å gjøre at de opplever en viss grad av medvirkning på oppdragsutførelsen. Det er her verdt å minne om at kunnskapsbasert patrulje ennå ikke er innført som strategi og praksis på enheten.

Utsagnene og sitatene til informantene i kapittel 6 har på samme tid vist en del dilemmaer når det gjelder hvordan de opplever at teknologiske verktøy hemmer eller fremmer en bedre polititjeneste. Dette kommer eksempelvis til syne ved informantenes fortellinger om å føle seg

avhengige av teknologiske verktøy. Det «avhengighetsskapende» ved teknologiene kan forstås som at teknologien blir en forlengelse av patruljen og betjenten, og derfor «klarer de seg ikke uten.» Samtidig kan dette føre til at tjenestepersonene blir sittende og se i nettbrettet, heller enn på omgivelsene rundt. På bakgrunn av det har jeg ut i fra begrepet til Finstad (2000) *politiblikket*, utarbeidet begrepet *digitalt politiblikk*. Dette fordi teknologiene kan gjøre at betjentenes oppmerksomhet på omgivelsene reduseres, og det kan påvirke hvordan de går fram og hvilken informasjon som får betydning når eksempelvis biler og/eller personer tolkes og vurderes. Etersom nettbrettet og smarttelefonen ses på som et hjelpemiddel i vurderingene politibetjentene tar, har jeg vist hvordan aktør-nettverkteori kan bidra til å forstå samhandlingen mellom teknologi og politibetjent. Funnene viser likevel at det digitale politiblikket ikke har tatt overhånd enda, men funnene indikerer at samhandling mellom mennesker (her politibetjenter) og teknologier blir mer viktig for å gjøre godt politiarbeid.

Hvorfor teknologiene oppleves som å fremme en bedre polititjeneste, knyttes til kompetanse, effektivitet og kvalitet, slik det er vist i kapittel 6. Spesielt skaper teknologiene mer effektivitet i samhandlingen med publikum. Her trekker de fram at service-oppgaver og avhør i større grad kan gjøres ute. Mulighetene til å møte publikum ute med mobil utrustning, kan kanskje derfor være det «nye» nærpolitiet, og dette er noe teknologiske verktøy muliggjør.

Som tidligere beskrevet muliggjør teknologiene også styring og kontroll av patruljen. «New Public Management» og mål- og resultatstyring har vært et viktig rammeverk for å forstå informantenes opplevelser. Med utgangspunkt i observasjon og informantens beretning om hvordan ledelsen legger opp til konkurranser om hvem som tar flest lydavhør, har det blitt tydelig det flere forskere har pekt på: I Norge ser man hvordan den opprinnelige nærpolitimodellen blir forlatt til fordel for en spesialistmodell som i større grad anser kvantifiserbare faktorer som en rimelig markør for godt politiarbeid (Wathne, 2018b). Dersom flere aspekter ved politiarbeidet utvikler seg i denne retningen, kan det tenkes at politibetjenter som jobber i førstelinjen og de som jobber i politiledelsen utvikler ulike profesjonelle identiteter, der ledelsens profesjonelle identitet til en viss grad utvikler seg til en «business manager», som hovedsakelig er opptatt av økonomiske resultater og «produksjon» (Wathne, 2018b). I forlengelsen av dette kan det være viktig å se til funnene som peker på hva politibetjentene i førstelinjen mener motiverer dem. Hva betjentene opplever som en god dag på jobben og hva som er godt og meningsfylt politiarbeid for dem, er noe annet enn det å ha

flest avhør på stedet. Slik Wathne (2018a) også skriver er politibetjentene i hennes studie først og fremst indre motivert til å hjelpe andre.

Teknologiene muliggjør også mer politiarbeid «på forhånd». Polititjenestepersonene kan sjekke de ulike informasjonsregistrene før de eventuelt velger å stoppe og/eller kontrollere personer eller kjøretøy. Med teknologiske verktøy kan det derfor tenkes at «sjekken» kommer før «stoppen». På samme måte blir politiarbeidet også mer forutseende. Patruljen er ikke predikerende, men de er mer tilstede i fremtiden. Det er ikke bare det som skjer her og nå, men de venter på neste oppdrag, nemlig det som kan komme til å skje.

Et tydelig funn i avhandlingen er at flere oppgaver faller på patruljen. Dette belyses på forskjellige måter. For det første handler det om patruljens bruk av teknologi, som gjør at betjentene har tilgang på store mengder informasjon direkte i patruljen, som igjen fører til at de kan gjøre ting på egenhånd. I tillegg til å utgjøre politiets grunnberedskap og håndtering av hendelser, skal patruljen utføre etterforskning på stedet og andre oppgaver i hele politiets oppgavespenn. Når kunnskapsbasert politipatrulje (KuBa) etter hvert skal innføres, etterretningsopplysninger i større grad skal innhentes av patruljen og det forebyggende får mer fokus, kan det tenkes å bli enda flere oppgaver for patruljen, og det kan gjøre at det blir mer fokus på oppdragsstyring av de mindre oppdragene også. I tillegg til de direkte tiltakene som skal sikre effektivitet og likere polititjenester, skal patruljen (og politiet generelt) være tilstede og tilgjengelig, være i forkant, ha tillit i befolkningen og sikre deres trygghet. Videre skal patruljen jobbe etter fargekoder som både skal sikre det hendelsesstyrte, det planlagte og det proaktive politiarbeidet. Ved at «suksessavdelinger» oppfattes å bli borte under reformen, har det også betydning for patruljens opplevelse av at flere oppgaver faller på dem, og dette igjen skaper en opplevelse av at ingen har ansvar og eierskap til de forskjellige problemene i enhetens område. For patruljen i OPDs del, indikerer funnene dermed at teknologi og digitale hjelpemidler bygger opp under en utvidet politirolle. Hva rollen til den «nye» generalisten innebærer kan dermed se ut til å være i endring.

På bakgrunn av dette kan patruljens potensiale ses på som stor. Den utrustes med flere ressurser og skal utføre oppgaver over en stor skala. Det kan virke som at dersom patruljen bare får mer verktøy, skal det kompensere for svakhetene som har vært i førstelinjetjenesten. Teknologioptimisme er et begrep for å omtale de som har stor tro på digitale data og automatisering. Her fremstilles teknologien som uovertruffen i kapasitet, sammenlignet med den menneskelige hjerne (Gundhus, 2018), og teknologiske verktøy skal virke som en

mirakelkur når det gis til polititjenestepersonene. På en side kan de teknologiske verktøyene som patruljen brukte, tenkes å fungere på en slik måte. Informantene opplevde at nettbrettet og smarttelefonen gjorde dem i stand til å levere en bedre polititjeneste, som var effektiv og hadde kvalitet. På den andre siden viste funnene at teknologiene også påvirker politiblikket og binder betjentene mer til bilen. Informantene var bevisste disse påvirkningene, og noen mente de måtte være forsiktig med hvor mye oppmerksomhet og plass nettbrettet og smarttelefonen skulle få.

I kapittel 7 viste funnene at informantene opplevde seg som mindre synlige og i noen tilfeller opplevde de en distanse til publikum. Det forebyggende arbeidet oppleves å gå på bekostning av de andre tjenestene, noe som blant annet kommer av opplevelsen av å ha knappe ressurser, og nye oppgaver å utføre for spesialistene. Med utgangspunkt i dette er det interessant å spørre hva det har å si for prosessrettferdigheten, som har blitt fremsatt som viktig for politiet i deres møter med publikum. Det informantene mente skapte tillit var respekt, det å være ute, synlig, og ha dialog med befolkningen, noe som reduseres som følge av reformen.

Tyler (2013) fremhever at legitimiteten står på spill i hvert eneste møte mellom politi og publikum. Politiet må derfor rekruttere, utdanne og belønne politifolk med tanke på at alle publikumsmøter, også de mer trivielle som ikke handler om pågripelser og arrestasjoner, skal bygge politiets legitimitet (Finstad, 2014:251). Dette argumentet er interessant i forbindelse med funnene i denne oppgaven. Polititjenestepersonenes erfaring er at respekt i møtene med publikum er viktig for å skape tillit. Ettersom politisær virksomhet i Norge og andre demokratiske stater langt på vei er et samarbeidsprosjekt (Finstad, 2000) mellom politi og publikum, er det viktig både fra et demokratisk perspektiv og ut fra hensynet til effektivitet, å fremme og prioritere prosessuelt godt politiarbeid, argumenterer Thomassen (2017). Oppgavens funn har pekt på at relasjonen mellom politi og publikum nå kan være i endring. Det kommer av bekymringer rundt manglende ressurser til å ta tak i saker som er mindre alvorlige og akutte, et politiblikk som digitaliseres og opplevelse av distanse. Ved at mål- og resultatstyringssystemets kriterier bare dreier seg om oppklaringsprosent, antall pågripelser og lignende (Tyler, 2013), og at politiets blikk retter seg mot «screen-level» og politibilen blir en slags «garanti» for å være i beredskap, kan det skape tillits- og legitimitetsutfordringer.

Patruljen, eller grunnmuren i politiet, må være i stand til å løse oppgaven sin, og det er dette tiltakene og målene i reformen blant annet skal bidra til. For informantenes del kan tiltakene og målene i reformen både oppleves som å fremme, men også hemme mer kvalitet i tjenesten. Brunsson har lansert begrepet «double talk» for å beskrive hvordan aktører i det offentlige

apparatet snakker på en måte, og handler på en annen (Brunsson, 1989; 2006 referert i Christensen, 2018). Det er tydelig at reformens preg av «double talk» påvirker hvordan informantene oppfatter at reformen oppnår målet om et bedre politi. Endringene reformen medfører har også betydning for politibetjentenes motivasjon og mening med den jobben de er satt til å gjøre. Med stort fokus på sentralisering av politiorganisasjonen, er det viktig å ikke glemme «grunnmuren»:

Det er ekstremt mange spesialavsnitt og målrettede innsatser, også glemmer man litt at det er selve grunnmuren man hele tiden plukker ressursene fra. Og hvis vi skal ha en trygg hovedstad der innbyggerne føler at de til alle døgnets tider skal kunne ferdes ute og oppleve trygge omgivelser, da må vi være bedre rustet enn vi er i dag.

(Informant F)

Bidrag og videre forskning

Denne masteroppgaven har gitt viktige empiriske innspill på hvordan Nærpolitireformen utspiller seg i praksisfeltet, med spesielt fokus på politipatruljen og kvalitetsdelen av reformen. Avhandlingen bidrar med mer forskningsbasert kunnskap om hvordan politibetjenter i førstelinjen selv erfarer og opplever at de ulike tiltakene og målene i reformen skaper en polititjeneste med mer kvalitet. Studiens funn baserer seg på observasjon og intervjuer gjennomført ved en sentrumsnær enhet i Oslo politidistrikt, som på mange måter skiller seg ut fra andre geografiske enheter i politidistriktet og politidistrikter i Norge. For videre forskning hadde det derfor vært interessant med casestudier fra andre geografiske enheter i politidistriktet og andre distrikt, for å finne ut hvordan tiltakene og målene oppleves der. Underveis i forskningsprosessen har det også dukket opp andre relevante spørsmål knyttet til temaene som oppgaven tar for seg. For videre forskning tror jeg det hadde vært interessant og gå dypere inn i hvordan teknologiske hjelpemidler påvirker politibetjentes tolkninger og vurderinger av situasjoner og mennesker, og spesielt hvilke fordeler og ulemper dette har. Samtidig er det flere tiltak som ikke er kommet ordentlig i gang og blitt gjennomført enda, og reformendringer pågår fortsatt. Hvordan politipatruljene ser ut om to til tre år hadde det derfor vært interessant å undersøke.

Antall ord: 38 267

Litteraturliste

Aakvaag, G. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag

Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter. En studie av ordenspolitiets arbeid med familiekonflikter/familievoldssaker i Oslo*. (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo

Andrejevic, M. (2017). To preempt a thief. *International journal of communication*, 11, 879-896

Bacon, M. (2016). *Taking Care of Business: Police Detectives, Drug Law Enforcement and Proactive Investigation*. Oxford: Oxford University Press

Balvig, F., Holmberg, L. og Nielsen, M.H. (2011). *Verdens bedste politi. Politireformer i Danmark 2007-2011*. (1. utg.). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Bjørgero, T. og Myhrer, T.-G. (2015). *Forskningsetisk veileder for Politihøgskolen*. (2. utg.). Oslo: Politihøgskolen

Bradford, B. (2014). Policing and social identity: procedural justice, inclusion and cooperation between police and public. *Policing and society*, 24 (1), 22-43

Braun, V. og Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3.2, 77-101.

Brey, P. (2000). Technology as extension of human faculties. I: Mitcham, C. (red.) *Metaphysics, epistemology, and technology. Research in philosophy and technology*. (s.59-78) London: Elsevier

Brey, P. (2017). Theorizing technology and its role in crime and law enforcement. I: McGuire, M.R., og Holt, T.J. (red.) *The Routledge Handbook of Technology, Crime and Justice* (s. 17-34). London: Routledge

Brunsson, N. (2006). Reforms, organization, and hope. *Scandinavian Journal of Management*, 22, 253-255

Bovens, M.A.P. og Zouridis, S. (2002). From street level to system level bureaucracies. How ICT is transforming administrative discretion and constitutional control. *Public Administration Review*, 62(2), 174-184

Chan, J. (2001). The technological game: how information technology is transforming police practice. *Criminal Justice*, 1, 2, 139-159

Christensen, T., Lægreid, P. og Rykkja, L.H. (2017). Reforming the Norwegian police between structure and culture: Community police or emergency police. *Public policy and Administration*, 33 (3), 241-259.

Christensen, T. (2018). Komparative reformtrender og norsk politireform – strukturelle trekk og kulturelle brudd? I: I: Sørli, V.L. og Larsson, P. (red.) *Politireformer. Idealer, realiteter, retorikk og praksis*. (s. 57 - 71). Oslo: Cappelen Damm AS

DIFI (2017). *Evaluering av nærpolitireformen. Statusrapport 2016*. Hentet fra: https://www.difi.no/sites/difino/files/evaluering_av_naerpolitireformen_statusrapport_2016_difi_rapport_2017_2.pdf [Lest: 6. des. 2018]

DIFI (2018). *Evaluering av nærpolitireformen. Statusrapport 2017*. Hentet fra: https://www.difi.no/sites/difino/files/18_2_evaluering_av_naerpolitireformen_2017.pdf [Lest: 7. des. 2018]

DIFI (2019). *Evaluering av nærpolitireformen. Statusrapport 2018*. Hentet fra: https://www.difi.no/sites/difino/files/evaluering_av_naerpolitireformen_statusrapport_2018_difi-rapport_2019_1.pdf [Lest: 7. des. 2018]

Egbert, S. og Krasmann, S. (2019). Predictive policing: not yet, but soon preemptive? *Policing and Society*. Online first, 1 - 15

Egge, M., Strype, J. og Thomassen, G. (2012). Tillit til politiet etter 22. juli. PHS Forskning 2012:5. Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra: https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/175096/tillit_til_politiet.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Lest: 20. jan. 2019]

Ellefsen, B. (2018). Tidens politireform. I: Sørli, V.L. og Larsson, P. (red.) *Politireformer. Idealer, realiteter, retorikk og praksis*. (s. 37-55). Oslo: Cappelen Damm AS

Ericson, R. og Haggerty, K. (1997). *Policing the risk society*. Toronto: University of Toronto Press

Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon*. (2. utg.). Oslo: Fagbokforlaget

Filstad, C. og Karp, T. (2018). *Ledelse, implementering, effekter og resultater av nærpolitireformen*. Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra: https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/2581487/ledelse_implementation.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Lest: 4. des. 2018]

Finstad, L. (2000/2013). *Politiblikket*. Oslo: Pax Forlag

Finstad, L. (2006). Politisosiologi. I: Finstad, L. og Høigård, C. (red.) *Straff og rett* (s. 49-95). Oslo: Pax Forlag

Finstad, L. (2014). Det konfliktfylte politiarbeidet. I: Larsson, P., Gundhus, H.O.I. og Granér, R. (red.) *Innføring i Politivitenskap* (s. 229-254). Oslo: Cappelen Damm AS

Finstad, L. (2018). *Hva er politi?* Oslo: Universitetsforlaget

Foucault, M. (1991). Governmentality. I: Burchell, G., Gordon, C., Miller, P. (red.) *The Foucault effect. Studies in governmentality*. Chicago: Chicago University press.

Fyfe, N.R., Terpstra, J. og Tops, P. (2013). *Centralizing Forces? Comparative Perspectives on Contemporary Police reform in Northern and Western Europe*. Haag: Eleven International Publishing

Fyfe, N.R. og Scott, K.B. (2013). In search of sustainable policing? Creating a national police force in Scotland. I: Fyfe, N.R., Terpstra, J. og Tops, P. (red.) *Centralizing Forces? Comparative Perspectives on Contemporary Police Reform in Northern and Western Europe* (s. 119-135). Haag: Eleven International Publishing

Fyfe, N.R. (2018). The changing ecology and equity of policing. Some implications of reconfiguring boundaries in an era of police reform. I: Fyfe, N.R., Gundhus, H.O.I og Rønn, K.V. (red.) *Moral issues in intelligence-led policing* (s. 246-261). London/New York: Routledge

Garland, D. (1999). 'Governmentality' and the problem of crime: Foucault, criminology, sociology. I: Smandych, R. (red.) *Governable places: readings on governmentality and crime control*. Aldershot: Ashgate.

Giddens, A. (1997). *Modernitetens konsekvenser*. Oslo: Pax Forlag

Granér, R. (2004). *Patrullerandre polisers yrkeskultur*. (Doktorgradsavhandling). Lunds universitet

Granér, R. (2014). Selvstendige sheriffer eller lojale byråkrater – om patruljerende politis yrkeskultur. I: Larsson, P., Gundhus, H.O.I. og Granér, R. (red.) *Innføring i Politivitenskap*. 1. utg. Oslo: Cappelen Damm AS, s. 134-152

Granér, R. og Kronkvist, O. (2014). «Kontroll av og i politiorganisasjonen», i Larsson, P., Gundhus, H.O.I. og Granér, R. (red.) *Innføring i Politivitenskap* (s. 53-78). Oslo: Cappelen Damm AS

Granér, R. (2017). Literature on Police Reforms in the Nordic Countries. *Nordisk politiforskning*, 4 (2).

Grimen, H. (2009). *Hva er tillit?* Oslo: Universitetsforlaget

Grindem, K. (2019, 18. januar). Politireformen: Ber politiansatte være tålmodige. *Politiforum.no*. Hentet fra: https://www.politiforum.no/artikler/politireformen-ber-politiansatte-vaere-talmodige/455916?fbclid=IwAR1Hp4qI2h2tmRzTdq2IEviwhtEYTPZGPjipRpXSN-JW6o2Bufx_zEQ4tIw [Lest 13.aug.19]

Gundhus, H.I. (2009). *For sikkerhets skyld: IKT, yrkeskultur og kunnskapsbasert arbeid i politiet*. Oslo: Unipub

Gundhus, H.I. (2010). Ekspertise eller dialog? Tillit og profesjonalisering av politiet. I: Rundhovde, S.R. (red.) *Tillit til politiet* (s. 141-162). PHS Forskning 2010:4. Oslo: Politihøgskolen

Gundhus, H.I. (2013). Experience or Knowledge?: Perspectives on New Knowledge Regimes and Control of Police Professionalism. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 7(2), 178-194

Gundhus, H.O.I. og Larsson, P. (2014). Fremtidens politi? I: Larsson, P., Gundhus, H.O.I. og Granér, R. (red.) *Innføring i Politivitenskap* (s.273-302). Oslo: Cappelen Damm AS

Gundhus, H.I. (2016). Å målstyre skjønnsutøvelse: Profesjonalisering av politiets utlendingskontroll. *Sosiologi i dag*. 46 (1), 54-79

Gundhus, H.O.I. (2017). Discretion as an obstacle: Police culture, change and governance in a Norwegian context. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 11 (3), 258 – 272.

Gundhus, H.O.I. (2018). Smart politiarbeid? Når skillene mellom etterretning, forebygging og etterforskning viskes ut. I: Rønne, A. og Stevnsborg, H. (red.) *Ret SMART. Om smart teknologi og regulering* (s. 145-170). København: jurist- og økonomforbundets forlag

Gundhus, H.O.I., Talberg, N. og Wathne, C.T. (2018). Konturene av en ny politirolle: politiansattes erfaringer med Nærpolitireformen. I: Sørli, V.L. og Larsson, P. (red.) *Politireformer. Idealer, realiteter, retorikk og praksis* (s. 199-222). Oslo: Cappelen Damm AS

Gundhus, H.O.I., Larsson, P., Sørli, V.L., Talberg, N. og Wathne, C.T. (2018). Nærpolitiiidealet under press. I: Sørli, V.L. og Larsson, P. (red.) *Politireformer. Idealer, realiteter, retorikk og praksis* (s. 341-365). Oslo: Cappelen Damm AS

Gundhus, H.O.I., Talberg, N. og Wathne, C.T. (2019). Politiskjønnnet under press. I: Sunde, I.M. og Sunde N. (red.) *Det digitale er et hurtigtog! Vitenskapelige perspektiver på politiarbeid, digitalisering og teknologi*. Oslo: Fagbokforlaget

Görtz, D. (2015). *Emifierade polispraktiker. Hur etnicitet görs i polisens vardag*. (Doktorgradsavhandling). Lunds universitet.

Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (5. utg.). Oslo: J.W. Cappelens Forlag as

Haraholma, K. og Houtsonen, J. (2013). Restructuring the Finnish Police Administration. I: Fyfe, N.R., Terpstra, J. og Tops, P. (red.) *Centralizing Forces? Comparative Perspectives on*

Contemporary Police Reform in Northern and Western Europe (s. 59-75). Haag: Eleven International Publishing

Heivoll, G. (2017). *Lovens lange arm? En studie av politibetjentes rolle som rettshåndhevere*. (Doktorgradsavhandling). Kristiansand: Universitetet i Agder

Hellesø-Knutsen, K. (2003). *Belastninger og opplevd stress ved Operasjonssentralen, Oslo politidistrikt*. (Hovedfagsoppgave). Trondheim: NTNU

Hellesø-Knutsen, K. (2013). *Jakten på risiko. Vurderinger, følelser og valg hos patruljerende politi*. (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Stavanger

Hoel, L. (2013). *Politiarbeid i praksis. Politibetjentes erfaringer*. Oslo: Universitetsforlaget

Holgersson, S. (2005). *Yrke: POLIS: Yrkeskunnskap, motivation, IT-system och andra förutsättningar för polisarbete*. (Doktorgradsavhandling). Linköpings universitet

Holgersson, S. og Knutsson, J. (2012). *Hva gjør egentlig politiet?* PHS Forskning 2012:4. Oslo: Politihogskolen. Hentet fra: <https://phs.brage.unit.no/phs-xmloi/bitstream/handle/11250/175092/hva%20gjør%20egentlig%20politiet.pdf?sequence=1>

[Lest: 15. jun. 2019]

Holmberg, L. (1999). *Politiets skøn i retts sosiologisk belysning*. (Doktorgradsavhandling). Københavns universitet.

Holmberg, L. (2014a). Scandinavian police reforms: Can you have your cake and eat it, too? *Police Practice and Research*, 15 (6), 447–460.

Holmberg, L. (2018). Evalueringen av den danske politireformen: Hva ble resultatene- og hvorfor fikk de ingen betydning? I: Sørli, V.L. og Larsson, P. (red.) *Politireformer. Idealer, realiteter, retorikk og praksis* (s.223-241). Oslo: Cappelen Damm AS

Jackson, J., Bradford, B., Hough, M., Myhill, A., Quinton, P. og Tyler, T.R. (2012). Why do people comply with the law? Legitimacy and the Influence of Legal Institutions. *British Journal of Criminology* 52(6), 1051- 1071.

Jacobsen, D.I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (2. utg.). Oslo: Høyskole Forlaget

- Kaufmann, M., Egbert, S. og Leese, M. (2019). Predictive policing and the politics of patterns. *British journal of criminology*, 59(3), 674-692
- Kirkhaug, R. og Glomseth, R. (2018). Å takle endring: Hva fremmer og hemmer reformer i organisasjoner generelt og i politiet spesielt? I: Sørli, V.L. og Larsson, P. (red.) *Politireformer. Idealer, realiteter, retorikk og praksis* (s.281-302). Oslo: Cappelen Damm AS
- Kroken, R. og Madsen, O.J. (2016). Forvaltning av makt og moral i velferdsstaten. I: Kroken, R. og Madsen, O.J. (red.) *Forvaltning av makt og moral i velferdsstaten* (s. 10-25). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2017). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Lagestad, P. (2010). «Fysisk styrke eller bare prat». *Om kjønn, fysisk trening og ordenstjeneste i politiet*. (Doktorgradsavhandling). Oslo: Norges idrettshøgskole
- Larsson, P. (2010). Tillit til politiet – fra nærhet til forhandlet legitimitet. I: Rundhovde, S.R. (red.) *Tillit til politiet* (s.7-19). PHS Forskning 2010:4. Oslo: Politihøgskolen
- Larsson, P. og Sørli, V.L. (2018). Reformen i politiet. I: Sørli, V.L. og Larsson, P. (red.) *Politireformer. Idealer, realiteter, retorikk og praksis* (s. 15-34). Oslo: Cappelen Damm AS
- Lawson, C. (2010). Technology and the extension of human capabilities. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 40 (2), 207-223
- Lien, M.E., Nustad, K.G. og Ween, G.B. (2012). Introduksjon. *ANTropologiens grenseflater. Nordisk Antropologisk tidsskrift*, 23(2-3), 214-224.
- Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation
- Lofthus, B. (2012). *Police Culture in a Changing World*. Oxford: Oxford University Press
- Loveday, B. (2006). *Size isn't everything: Restructuring policing in England and Wales*. London: Policy Exchange

- Luhman, N. (1989). *Tillid: en mekanisme til reduction af social kompleksitet*. København: hans Reitzers Forlag
- Mazerolle, L., Bennett, S., Davis, J., Sargeant, E. og Manning, M. (2013). Legitimacy in policing. A systematic review. *Campbell Systematic Reviews 2013 (1)*.
- McCulloch, J. og Wilson, D. (2016). *Pre-emption, precaution and the future*. Abingdon/New York: Routledge
- McNeill, F. (2018). *Pervasive punishment: Making Sense of mass Supervision*. Bingley: Emerald Publishing Limited
- Meld. St. 21 (2012-2013). *Terrorberedskap. Oppfølging av NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet
- Mendel, J., Fyfe, N.R., og den Heyer, G. (2017). Does police size matter? A review of the evidence regarding restructuring police organisations. *Police Practice and Research, 18 (1)*, 3-14.
- Molander, A. og Terum, L.I. (2008). *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget
- Monteiro, E. (2000). Actor-network theory and information infrastructure. I: Ciborra, C.U. (red.) *From Control to Drift: The Dynamics of Corporate Information Infrastructures* (s. 71-83). Oxford: Oxford University Press
- Myhrer, T.-G. (2018). 'Politiarbeid på stedet' – styrker og svakheter. *Tidsskrift for strafferett, 18 (4)*, 316-326.
- NESH, (1999). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH)
- NESH, (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. (4. utg.). Oslo: Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH)
- Neumann, I. (2003). Innledning: regjeringsbegrepet og regjeringens historiske fremvekst. I: Neumann, I., Sending, O. J (red.) *Regjering i Norge*. Oslo: Pax forlag

Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forsker*. (1. utg.). Oslo: Universitetsforlaget

NOU, 2012: 14. *Rapport fra 22. juli-kommisjonen*. Oslo: Departementenes servicesenter. Informasjonsforvaltning

NOU, 2013: 9. *Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer – Politianalysen*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet

Perry, W.L., McInnis, B., Price, C.C., Smith, S.C., Hollywood, J.S. (2013). *Predictive Policing. The Role of Crime Forecasting in Law Enforcement Operations*. California: The RAND Corporation

Peterson, A. (2008). Who 'Owns' the Street? Ritual Performances of Respect and Authority in Interactions Between Young men and Police Officers. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 9(2), 97 – 118.

Politiet.no (u.å.). «Oslo Politidistrikt». Hentet fra: <https://www.politiet.no/om/organisasjonen/politidistrikter/oslo/> [Lest: 14. okt. 2018]

Politiet.no (2017). *Medarbeiderundersøkelsen 2017. Kommentert hovedrapport*. Hentet fra: <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/pod/medarbeiderundersokelsen/medarbeiderundersokelsen-2017.pdf> [Lest: 7. jun. 2019]

Politidirektoratet (2016). *Rammer og retningslinjer for etablering av nye politidistrikter*. Versjon 1.1 av 26. august 2016. Oslo: Politidirektoratet. Hentet fra: https://www.politilederen.no/dokumenter/POD/Rammer%20og%20retningslinjer%20for%20etablering%20av%20nye%20politidistrikter%20v1_1.pdf [Lest: 11. nov. 2018]

Politidirektoratet (2017a). *Masterplan nærpoltireformen. Versjon 1.2*. Oslo: Politidirektoratet

Politidirektoratet (2017b). *Overordnet plan for gevinster i nærpoltireformen*. Oslo: Politidirektoratet

Politidirektoratet (2017c). Optimisme knyttet til reformen. *Politiet.no*. Hentet fra: <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2017/11/29/optimisme-knyttet-til-reform/> [Lest: 17. jul. 2019]

Prop. 61 LS (2014-2015). *Endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen – Nærpolitireformen)*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet

Ratcliffe, J.H. (2016). *Intelligence-Led Policing*. London: Routledge

Regjeringen (u.å). *Nærpolitireformen*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/kriminalitet-og-politi/innsikt/narpolitireformen/id2398914/> [Lest: 2. aug. 2019]

Reiner, R. (2010). *The politics of the police*. Oxford: Oxford University Press

Renå, H. (2016). *Nærpolitireformen. Politiansatte og lederes vurdering av dagens situasjon og forventninger til reformen*. Bergen: Universitetet i Bergen. Hentet fra: https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/rapport-naerpolitireformen_0.pdf [Lest: 23. apr. 2018]

Renå, H. (2018). Nærpolitireformen – hvorfor så stor skepsis i politiets egne rekker? I: Sørli, V.L. og Larsson, P. (red.) *Politireformer. Idealer, realiteter, retorikk og praksis* (s.261-277). Oslo: Cappelen Damm AS

Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*. (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget

Reuss-Ianni, E. (1983). *The Two Cultures of Policing: street cops and management cops*. New Brunswick: Transaction Publishers

Rubecksen, K. og Ryssdal, A. (2018). *Nærpolitireformen: gjennomføring, endringsutfordringer og konsekvenser*. Bergen: Uni Research Rokkansenteret.

Rønne, A. og Stevnsborg, H. (2018). *Ret SMART. Om smart teknologi og regulering*. (1. Utg.). København: Jurist- og økonomforbundetsforlag

Sausdal, D. (2018). *The last policeman. On the globalisation of local policing*. (Doktorgradsavhandling). Stockholms univeristet

Shearing, C. (2008). The Past, Presence and Future in Policing. I: Granér, R. og Larsson, P. (red.) *Policing in Scandinavia* (Växjö University Studies in Policing nr. 005 – 2008). Växjö universitet

Silverman, E.B. (1999). *NYPD battles crime. Innovative strategies in policing*. Boston: Northeastern university press

Silverman, E.B. (2006): Compstat's innovation. I: Weisburd, D. og Braga, A.A. (red.) *Police Innovation. Contrasting Perspectives* (s.267-283). Cambridge: Cambridge University Press

Skogan, W.G. (2008). Why reforms fail. *Policing & Society*, 18(1), 23-34.

Sollund, R. (2007): *Tatt for en annen. En feltstudie av relasjonen mellom etniske minoriteter og politiet*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Steinert, S. (2015). Taking Stock of Extension Theory of Technology. *Philosophy & Technology*, 29 (1), 61-78

Strype, J. (2010). Politiets omdømme i Norge. I: Rundhovde, S.R. (red.) *Tillit til politiet* (s.21-41). PHS Forskning 2010:4. Oslo: Politihøgskolen

Sunde, I. M. og Sunde, N. (2019). *Det digitale er et hurtigtog! Vitenskapelige perspektiver på politiarbeid, digitalisering og teknologi*. Oslo: Fagbokforlaget.

Sunshine, J., og Tyler, T. R. (2003). The role of procedural justice and legitimacy in shaping public support for policing. *Law & Society Review*, 37 (3), 513–547

Svensson, L.G. (2008). Profesjon og organisasjon. I: Molander, A. og Terum, L.I. (red.) *Profesjonsstudier* (s. 130-143). Oslo: Universitetsforlaget

Svensson, L.G. og Karlsson, A. (2008). Profesjoner, kontroll og ansvar. I: Molander, A. og Terum, L.I. (red.) *Profesjonsstudier* (s. 261-275). Oslo: Universitetsforlaget

Sørli, V.L. og Larsson, P. (2018). *Politireformer. Idealer, realiteter, retorikk og praksis*. (1. utg.). Oslo: Cappelen Damm AS

Terpstra, J., Fyfe, N.R, og Salet, R. (2019). The Abstract Police: A conceptual exploration of unintended changes of police organisations. *The Police Journal: Theory, Practice and Principles*, Online first, 1-21.

Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. (3. utg.). Oslo: Fagbokforlaget

- Thomassen, G. (2017). Når politiet møter publikum. En analyse av kontakterfaring og tillit til politiet. *Nordisk politiforskning*, 4 (2).
- Tjora, A. (2011). Observasjonsstudiets sødme og de potensielle forræderiske feltnotatene. I: Fangen, K. og Sellerberg, A.-M. (red.) *Mange ulike metoder* (s. 144-167). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Trædal, T.J. (2014, 18. september). Her ligger Faremos Ipad-millioner. *Politiforum.no*. Hentet fra: <https://www.politiforum.no/artikler/her-ligger-faremos-ipad-millioner/386022> [Lest: 10. mar. 2018]
- Tyler, T.R. (2006). *Why people obey the Law*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press
- Tyler, T.R. (2013). Legitimacy and compliance. The virtues of self-regulation. I: Crawford, A. og Hucklesby, A. (red.) *Compliance and legitimacy in criminal justice*. New York/London: Routledge
- Valland, T. D. (2015). *Lojalitet og profesjonell standard. En studie av mellomledere i politiet*. (Doktorgradsavhandling). Høgskolen i Oslo og Akershus
- Vanebo, J.O., Glomseth, R., Moe, N. og Stigen, M.H. (2018): Politiarbeid på stedet – fra ide til praksis. I: Sørli, V.L. og Larsson, P. (red.) *Politireformer. Idealer, realiteter, retorikk og praksis* (s.155-176). Oslo: Cappelen Damm AS
- Vikkelsø, S. (2005). Subtle Redistribution of Work, Attention and Risks: Electronic Patient Records and Organisational Consequences. *Scandinavian Journal of Information Systems* 17 (1), 3-30.
- Volquartz, M. (2018). Forskydninger mellom det private og det offentlige i smart politiarbejde. I: Rønne, A. og Stevnsborg, H. (red.) *Ret SMART. Om smart teknologi og regulering* (s. 171-189). København: Jurist- og økonomiforbundetsforlag
- Wathne, C.T. (2015). *Som å bli fremmed i eget hus – Politiets opplevelse av mening og motivasjon i lys av nye styringssystemer*. (Doktorgradsavhandling). Universitet i Oslo

Wathne, C.T. (2018a). *Målstyring i politiet. I teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Wathne, C.T. (2018b). Welfare professionals in transformation. The case of police officers in Norway. I: Hvid, H. og Falkum, E. (red.) *Work and wellbeing in the Nordic Countries: Critical Perspectives on the World's best working lives*. London: Routledge

Wathne, C.T., Talberg, N. og Gundhus, H.O.I. (2019). *Nærpolitireformen og politiets relasjon til publikum*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet AFI, OsloMet. Hentet fra: https://fagarkivet.oslomet.no/en/item/asset/dspace:13312/r2019_01_Naerpolitireformen.pdf
[Lest: 13. mai. 2018]

Wennström, B. (2013). Police Reform in Sweden: How to Make a Perfect Cup of Espresso. I: Fyfe, N.R., Terpstra, J. og Tops, P. (red.) *Centralizing Forces? Comparative Perspectives on Contemporary Police Reform in Northern and Western Europe* (s.157-172). Haag: Eleven International Publishing

Widerberg, K. (2001). *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget

Zedner, L. (2004). *Criminal Justice*. Oxford: Oxford University

Vedlegg 1: Godkjennelse og prosjektvurdering fra NSD

Helene Oppen Ingebrigtsen Gundhus
Postboks 6706 St. Olavs plass
0130 OSLO

Vår dato: 04.06.2018

Vår ref: 60509 / 3 / OASR

Deres dato:

Deres ref:

Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning § 31

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 26.04.2018 for prosjektet:

<i>60509</i>	<i>Kunnskapsstyrt politipatrulje, nye arbeidsprosesser i politiet og risikohåndtering.</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Helene Oppen Ingebrigtsen Gundhus</i>
<i>Student</i>	<i>Siri Martinsen Nesteng</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er meldepliktig og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av personopplysningsloven § 31. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Vi forutsetter at du ikke innhenter sensitive personopplysninger.

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringsskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Ved prosjektslutt 31.12.2019 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Marianne Høgetveit Myhren

Øivind Armando Reinertsen

Kontaktperson: Øivind Armando Reinertsen tlf: 55 58 33 48 / Oivind.Reinertsen@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Siri Martinsen Nesteng, s.m.nesteng@student.jus.uio.no

Du har opplyst i meldeskjema at utvalget vil motta skriftlig og muntlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta. Vår vurdering er at informasjonsskrivet til utvalget er godt utformet.

Vi bemerker at personvernombudet har foretatt en vurdering på bakgrunn av dagens lovverk. I løpet av august 2018 vil imidlertid nye personvernregler gjelde. Blant annet stilles det nye krav til informasjon og samtykke, og behandlingsansvarlig institusjon må løpende vurdere om informasjonen som er gitt er tilstrekkelig etter det nye regelverket. For mer informasjon om det nye regelverket, og en veileder om samtykke, viser vi til Datatilsynets hjemmesider: <https://www.datatilsynet.no/samfunnsomrader/overordnet-om-rettigheter-og-plikter/samtykke/>

Vi legger til grunn at det signeres taushetserklæring i henhold til brev fra Politidirektoratet.

Personvernombudet forutsetter at du behandler alle data i tråd med Universitetet i Oslo sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet.

Prosjektslutt er oppgitt til 31.12.2019. Det fremgår av meldeskjema/informasjonsskriv at du vil anonymisere datamaterialet ved prosjektslutt.

Anonymisering innebærer vanligvis å:

- slette direkte identifiserbare opplysninger som navn, fødselsnummer, koblingsnøkkel
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som bosted/arbeidssted, alder, kjønn
- slette lydopptak.

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder:

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>

Vedlegg 2: Dispensasjon fra taushetsplikt – Politidirektoratet

Politi­høgskolen
v/Professor Helene O.I. Gundhus
Postboks 5027 Majorstua
0301 OSLO

NATIONAL POLICE DIRECTORATE

Deres referanse:
201400538

Vår referanse:
201503881-5 501

Sted, Dato
Oslo, 21.03.2016

SVAR PÅ SØKNAD OM FRITAK FRA TAUSHETSPLIKT I FORBINDELSE MED FORSKNINGSPROSJEKTET TRANSNASJONALT POLITIARBEID - POLITIMETODER I ENDRING @ HELENE OPPEN INGEBRIGTSEN GUNDHUS

Politidirektoratet viser til søknad av 15.10.2015 vedrørende dispensasjon fra taushetsplikt ved forskningsprosjektet "Politimetoder i endring – Delprosjektet: Transnasjonalt politi­arbeid."

Rådet for taushetsplikt og forskning har i brev av 05.03.2015, anbefalt dispensasjon fra taushetsplikt for de opplysningene søknaden gjelder på forutsetninger gitt i brevet.

Politidirektoratet slutter seg etter dette til anbefalingen fra Rådet for taushetsplikt og forskning og innvilger søknaden om innsyn, jf. politiregisterloven § 33, jf. § 23.

Politidirektoratets samtykke til dispensasjon fra taushetsplikt er betinget av at all innsamling, oppbevaring og bruk av taushetsbelagte opplysninger skjer på en faglig forsvarlig måte, og at alle personidentifiserende opplysninger anonymiseres ved eventuell publisering. Videre vises det til at forholdet til personopplysningslovens melde- og konsesjonsplikt ivaretas gjennom melding til NSD. Videre forutsettes at lydfile­ne fra intervjuene anonymiseres ved prosjektslutt.

Søker og andre som får tilgang til opplysningene må undertegne en taushets­erklæring. Det vises til reglene om forskeres taushetsplikt, jf. forvaltningsloven § 13 e.

Det vises for øvrig i sin helhet til vedlagte brev fra Rådet for taushetsplikt og forskning av 05.03.2015 og direktoratet gjør videre gjeldende alle forutsetninger og forbehold som er tatt i brevet fra Rådet for taushetsplikt og forskning.

Med hilsen

Heidi Keseler Venner Toward
Seniorrådgiver

Kopi til:
helgun@phs.no

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12

Tlf: 23 36 41 00
Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Giro:
www.politi.no

RÅDET FOR TAUSHETSPLIKT OG FORSKNING

c/o Helga Bysting
Den norske legeforening
Postboks 1152 Sentrum
0107 Oslo

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep.
0031 Oslo
ref.: 201503881-2 501

POLITIDIREKTORATET	
9 MAR 2016	
Arkiv: 08-18	Arkivkode: 501
Saksnr: 201503881	Dok.nr. 4

5. mars 2016

SAK 2015/38 – SØKNAD OM FRITAK FRA TAUSHETSPLIKT I FORBINDELSE MED FORSKNINGSPROSJEKTET TRANSNASJONALT POLITIARBEID – POLITIMETODER I ENDRING

Vi viser til brev fra Politidirektoratet (POD) 10. november 2015 med anmodning om en uttalelse fra Rådet for taushetsplikt og forskning.

Bakgrunnen for henvendelsen er en søknad POD har mottatt fra Politihøgskolen v/ Professor Helene O.I. Gundhus. Egen søknad vedrørende tilgang til straffesaksregisteret BL og mulighet for kjennskap til opplysninger i straffesaker som følge av den valgte metodiske tilnærmingen, er sendt Riksadvokaten.

Søknaden gjelder forskningsprosjektet «Transnasjonalt politiarbeid» som er et delprosjekt under «Politimetoder i endring», finansiert av Norges Forskningsråd og Politihøgskolen. Hovedprosjektet ledes av søker, som også skal gjennomføre delprosjektet. Delprosjektet skal utvide data fra studien Transnasjonalt politiarbeid lokalt, som ble utført sammen med Katja Franko i perioden 2012-2015 der dispensasjon ble gitt i PODs sak nr. 201100163. Prosjektet vil nå samle inn ytterligere data innenfor rammen av prosjektet "Politimetoder i endring".

Formålet med prosjektet «Politimetoder i endring» er å bidra med forskningsbasert kunnskap om sider ved politiets arbeid som har vært lite utforsket i Norge generelt og politiutdanningen spesielt. Prosjektet skal analysere hvordan skiller mellom reaktivt og proaktivt politiarbeid, samt hvordan skiller mellom politimetodene forebygging, etterforskning og etterretning er i endring og kommer til uttrykk på ulike felt i politiets arbeid. Ambisjonen til delprosjektet er å fylle et forsknings- og kunnskapsgap på feltet globalt og internasjonalt politisamarbeid ved å se på hvordan politiprofesjonalitet endres, hvordan ulike regelverk anvendes sammen i praksis og hvordan dette bidrar til utvisking av skiller mellom forebygging, etterretning og etterforskning i politiets praksis.

Det søkes om fritak fra taushetsplikten for ansatte ved særorganer og politidistrikter både i intervju- og observasjonssammenheng. Søker ønsker å intervju og følge ansatte i ordinært politi som jobber med id-arbeid og utlendingskontroll på territoriet. Søker ønsker å gjøre feltarbeid på rundt én måned på fire forskjellige steder i region Østlandet. Søker viser i den sammenheng til at hennes tilstedeværelse på deltakernes arbeidsplass gjør det realistisk å forvente at hun vil bli kjent med enkelte taushetsbelagte opplysninger. Intervjuene vil tas opp med diktafon og transkriberes, og tekstfilene vil ikke inneholde personidentifiserende opplysninger. Det samme vil gjelde tekstfiler med feltnotater. Videre søkes det om innsyn i politiregistrene PO og PAL for STRASAK. Det søkes også om innsyn i Indicia, der søkene vil være avgrenset til innsyn i avsluttede saker som er åpne for alle med Indicia-tilgang i politiet. Det vises til at søker vil følge Politihøgskolens opplæring i Indicia.

Det rettslige grunnlaget søknaden til POD må vurderes opp mot er politiregisterloven § 33, jf. § 23.

De sentrale vilkårene i politiregisterloven § 33 er at innsynet i de taushetsbelagte opplysningene må være til bruk for «forskning» og at innsyn «finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser». Når det gjelder vilkåret om "forskning" viser Rådet til at søker og prosjektleder Helene Ingebrigtsen Gundhus er professor ved Politihøgskolens Forskningsavdeling. Rådet anser vilkåret om «forskning» for å være oppfylt.

Med hensyn til kravet til rimelighet mv. for innsyn i registrene PO og PAL for STRASAK, bemerker Rådet at det ikke uten videre bør gis dispensasjon fra taushetsplikten dersom datamaterialet kunne tjent formålet også i anonymisert form. At anonymisering er en svært ressurskrevende prosess gir ikke nødvendigvis grunn til å fravike dette utgangspunktet.

I aktuelle tilfelle vil det ikke være et praktisk alternativ at særorganene og politidistriktene selv foretar et uttrekk og en anonymisering av dokumentene, da det foreligger et stort antall saker og da det er forsker som har kunnskap om hvilke dokumenter som vil være relevante, samt at økt innsikt i politiets registreringspraksis er del av formålet med registertilgangen. Rådet har derfor lagt avgjørende vekt på betydningen av forskningen og at tekstfilene fra intervju og feltnotater ikke vil inneholde personidentifiserende opplysninger.

Når det gjelder innsyn i Indicia påpeker Rådet at det vil være lagret store mengder data om personer mistenkt for å ha begått eller for å begå en straffbar handling i dette registeret. Det er også adgang til å registrere opplysninger om den mistenktes familie og/eller omgangskrets, arbeidskollegaer og lignende dersom slik registrering er en nødvendig forutsetning for politiet i den videre etterforskning eller spaning/kriminaletterretning mot den mistenkte. Personopplysningene skal imidlertid slettes når de ikke lenger anses å ha tjenestelig interesse, eller de ikke lenger antas å ha betydning for formålet, jf. Ot.prp. nr. 108 (2008-2009) punkt 3.6.2. Det gis ikke innsyn til noen utenfor politiet i dette registeret. Også her viser Rådet til utgangspunktet om at anonymisering fortrinnsvis bør benyttes. For innsyn i Indicia legger Rådet til grunn tilsvarende vurdering som den som er gjort for innsyn i PO og PAL for STRASAK. Søker har også pekt på at Indicia er det politiregisteret der utviklingen i skillene mellom politimetodene i størst grad kommer til syne. Rådet legger også vekt på at forskeren er ansatt ved Politihøgskolen og at søket vil begrenses til saker som er avsluttet og åpne for alle med Indicia-tilgang i politiet.

Når det gjelder intervju- og observasjonssituasjonene påpeker Rådet at en slik metode vil kunne gi informasjon om tredjeperson uten at disse vil kunne gi sitt samtykke. Det vil i en slik situasjon være lite praktisk å innhente samtykke. Det bør imidlertid vurderes om tilstedeværelse under politiets arbeid er nødvendig for å oppfylle forskningens formål. I søknaden er det vist til at dispensasjon fra taushetsplikten for polititjenestepersoner i intervjusituasjoner gjør at deltakerne vil kunne beskrive og diskutere sitt arbeid mer konkret, og at dette vil heve prosjektets forskningsmessige kvalitet og relevans for kunnskapsutviklingen på feltet. Søker bemerker også at hun ikke vil følge politiet inn i private hjem. Et alternativ til å observere politiets arbeid kunne være å la polititjenestemennenes egen gjengivelse fra sitt arbeid i felten inngå i intervjuene. Utfordringen vil imidlertid kunne bli at man ikke får førstehåndsinformasjon fra situasjonsbildet, og at materialet således vil begrense seg til polititjenestemennenes egen erfaring fra situasjonen. Av forskningsmessige hensyn er det vesentlig å kunne bygge på et mest mulig objektivt materiale. For å sikre en god og uavhengig forskning vil det i tråd med dette kunne være av stor betydning at forskeren også får muligheten til å observere politiets arbeid direkte.

Rådet legger videre vekt på at det er politiets organisering, kompetanse og måter å arbeide på som er gjenstand for studien og at det ikke vil bli samlet inn personidentifiserende opplysninger om tredjeperson. Det vises igjen til betydningen av forskningen, samt at søker fremstår som bevisst på sin taushetsplikt og sitt ansvar for å sikre anonymitet og kildevern i samsvar med god forskningskikk.

Rådet samtykker til at POD gir fritak fra taushetsplikten i samsvar med søknaden. Et slikt fritak ser ut til å være den eneste muligheten til å kunne gjennomføre forskningen tilfredsstillende – en forskning vi oppfatter kan være av stor samfunnsmessig verdi.

Rådet legger til grunn at forholdet til personopplysningslovens melde- og konsesjonsplikt vil bli ivaretatt gjennom melding til NSD og at all innsamling, oppbevaring og bruk av taushetsbelagte opplysninger foregår på en faglig forsvarlig måte, samt at alle personidentifiserende opplysninger anonymiseres ved eventuelle publikasjoner, slik som angitt av POD i oversendelsesbrevet. Rådet forutsetter også at lydfilene fra intervjuene anonymiseres ved prosjektslutt. Rådet forutsetter avslutningsvis at POD orienterer søkeren om rekkevidden av de lovbestemte reglene om forskeres taushetsplikt, dersom det skulle oppstå spørsmål om dette.

På vegne av Rådet for taushetsplikt og forskning,

Sunniva Cristina Bragde-Efenes
leder

Helga Bysting
sekretær

Fra: Heidi Keseler Venner Toward <Heidi.Keseler.Venner.Toward@politiet.no>

Sendt: fredag 6. april 2018 12.38

Til: Helene Oppen Ingebrigtsen Gundhus

Emne: SV: POD sak nr. 201503881 Søknad om fritak fra taushetsplikt - Transnasjonalt politiarbeid

Hei

Det vises til epost av 15.02.2018 vedrørende søknad om utvidelse av deltakergruppen i tidligere godkjent forskningsprosjekt om transnasjonalt politiarbeid - politimetoder i endring. Det vises videre til at ovennevnte prosjekt tidligere er behandlet og godkjent av Politidirektoratet og anbefalt av Rådet for taushetsplikt og forskning.

Under henvisning til de samme vurderinger som er gjort av Rådet for taushetsplikt og forskning i brev av 05.03.2016 og i Politidirektoratets brev av 21.03.2016 finner direktoratet å kunne tillate utvidelse av deltakelse i prosjektet på den beskrevne måten. De samme forutsetninger som gitt i ovennevnte brev fra Rådet og direktoratet vil da også gjelde masterstudentene. Videre forutsettes det at studentene følges opp på måten som er beskrevet i søknaden av 15.02.2018.

Dersom noe er uklart er det bare å ta kontakt med undertegnede.

med vennlig hilsen/Yours Sincerely
Heidi Toward

seniorrådgiver/Senior Adviser

Politidirektoratet/National Police Directorate of Norway

Politifagavdelingen/Police Development Department Juridisk forvaltningsseksjon /Section for Legal Affairs

Telefon/Phone no.: (+47) 23 36 41 00

Mobile: (+47) 404 407 45

E-post/e-mail:

heidi.toward@politiet.no

www.politi.no<<http://www.politi.no>>

[<http://www.politiet.no/globalassets/01-forside-admin/politiet.png>]<<http://www.politi.no/>>

Politiet.no - Politiet<<http://www.politi.no/>> www.politi.no På politiet.no finner du tjenester, åpningstider, kontakt og informasjon.

Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

«Nærpolitireformen, kunnskapsbasert patrulje og relasjon politi-publikum»

Prosjektansvarlig:	Helene O.I. Gundhus, professor i kriminologi, Universitetet i Oslo /professor II Politi­høgskolen Politi­høgskolen, PB. 5027 Majorstuen, 0301 Oslo E-post: h.o.i.gundhus@jus.uio.no , mobil: 41523351
Gjennomføres av:	Siri Nesteng, masterstudent ved Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Universitetet i Oslo E-post: s.m.nesteng@student.jus.uio.no , mobil: 99450357
Prosjektilhørighet:	Prosjektet er en del av prosjektet «Politimetoder i endring»
Prosjekt­slutt:	31.12.2019
Bakgrunn og formål:	Med utgangspunkt i nærpolitireformen, som blant annet ønsker å utruste patruljene med kunnskap, utstyr og nødvendig støtte, er formålet med prosjektet å undersøke politipatruljen for å forstå nye arbeidsprosesser i politiet. Samtidig er det av interesse å utforske hvordan nye arbeidsmetoder påvirker relasjonen mellom politi og publikum. Og om kriminalitetskontrollen er mer risikohåndterende i sin form. Erklæringen gjelder deltakelse i individuelt intervju, der intervjuet vil vare i ca. 1 time. Prosjektet er en masteroppgave i kriminologi ved Universitetet i Oslo
Personvern og taushetsplikt:	Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD – Norsk senter for forskningsdata AS., og er innvilget dispensasjon fra politiansattes taushetsplikt av Politidirektoratet. Intervju vil bli tatt opp med båndopptaker, og opptakene vil bli oppbevart på en passordbeskyttet datamaskin i et rom man kun har tilgang til med nøkkelkort. Det er kun jeg, Siri Nesteng, som vil ha tilgang til disse opptakene. Navn, arbeidsplass og kjønn vil anonymiseres, og du som deltaker vil ikke kunne gjenkjennes i det ferdigstilte prosjektet. Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg forbli anonymisert.
Kontakt:	Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med meg, Siri Nesteng, eller du kan kontakte min veileder, Helene Gundhus.

- Jeg samtykker i at opplysningene om meg kan samles inn fra individuelt intervju
- Jeg er kjent med at alle opplysningene vil anonymiseres og slettes etter at prosjektet er avsluttet. Opplysningene vil derfor ikke brukes til andre formål enn det som er beskrevet ovenfor

- Jeg er også kjent med at deltakelse i prosjektet er frivillig, og at jeg når som helst kan be om å få slettet de opplysningene som er registrert om meg under prosjektets forløp

.....
Dato og sted

Underskrift av intervjuperson

Vedlegg 4: Intervjuguide

Del 1 – praktisk og formalia

1. Informasjon om intervjuet

- a. Opptak – håndtering av opptak
- b. Samtykke/frivillighet
- c. Konfidensialitet/ anonymisering
- d. Problemstilling/ prosjektets agenda
- e. Intervjuform/ min rolle under intervjuet
- f. Kontaktinformasjon

2. Bakgrunnsinformasjon

- a. Navn/alder
- b. Bakgrunn:
 - Din vei til denne stillingen /utdannelse (etter politihøgskolen)
 - Hvor lenge har du jobbet i operativ tjeneste? Hvor lenge på denne enheten?
 - Tidligere stillinger?
 - Annen utdanning/ kursing?

Del 2 – Nærpolitireformen og politiarbeid (street level)

3. Generelt om nærpolitireformen

- a. Kan du fortelle kort hvordan du oppfatter reformen? Hva er positive effekter, hva er utfordringer?
- b. Status: På hvilken måte ser du spor av reformen på enhet (...)?
- c. Ser du noen nye prioriteringer med innføringen av reformen?

4. Kunnskapsbasert politipatrulje

- a. Hva har målet om å «utruste patruljene med kunnskap, utstyr og støtte» å si for deg og ditt arbeid?
På hvilke måter/ eksempler?
- b. Fortelle litt om «Politiarbeid på stedet» slik metoden brukes i din arbeidshverdag
- c. Hva legger du i «kunnskapsbasert patrulje»?
- d. Hvordan opplever du den tiltenkte kunnskapsbaserte patruljen?
Positive/ utfordrende effekter?
- e. Hvordan bruker du etterretningsbrifen (den informasjonen dere får på parole) i ditt arbeid/på patrulje? Studerer man bilder litt ekstra, lærer seg navn?
Eksempler
- f. Når du blir sendt på oppdrag eller har initiert en kontroll selv, hva gjør du med den informasjonen du får fra denne hendelsen?
- f. I hvor stor grad føler du at patruljen er innhentere av informasjon til etterretning?
- g. Hvilken betydning har informasjon fra etterretning? (som fakta, som lite interessant?)

- h. Opplever dere etterretningsdoktrinen som styrende eller evt. Operasjonssentralen? (Har du stort eller lite handlingsrom i den tjeneste?)
- i. (Oppdragene i større grad er basert på et solid etterretningsgrunnlag og er innenfor de prioriteringer og føringer som er gitt sentralt og lokalt)
- j. Er arbeidsmetodene tilpasset oppgavene dere skal løse?

5. Politipatruljen og forebygging

Styrking av polititjenestene er sentralt i reformarbeidet. Bedre polititjenester skal blant annet vurderes ut fra styrket forebygging (som skal være et aspekt ved hele politiets arbeid, ikke bare for spesialister)

- a. På hvilke måter og hvor ofte arbeider dere proaktivt eller forebyggende i din tjeneste?
Eventuelt; hva gjør at dere ikke får arbeidet proaktivt/forebyggende?
- b. På hvilke måter er dette arbeidet kunnskapsbasert?
- c. Hvordan arbeider du/ditt avsnitt for å identifisere utfordringer på et tidlig tidspunkt og/eller hvilke verktøy bruker du/dere til å møte kriminaliteten i forkant?
- d. Slik du ser det – hvordan fungerer nærpoltireformen med tanke på det kriminalitetsforebyggende arbeidet ovenfor barn og unge (i din krets).

6. Screen level

Prioriterte oppgaver i nærpoltireformen: ta i bruk teknologi i politipatruljen

- a. Hvilken informasjon har dere tilgang til på nettbrettet/smarttelefon og hvordan brukes denne informasjonen i arbeidet?
- b. Gir denne informasjonen et riktig bilde (av hvor og hvilken kriminalitet dere står ovenfor?)
- c. Vil du si at politiblikket endres ved bruk av nettbrett/smarttelefon? I så fall, hvordan?
- d. Hvordan påvirker nettbrett/smarttelefon samhandlingen med publikum?
- e. Er nettbrett/smarttelefon et verktøy til å drive kunnskapsbasert kriminalitetsbekjempelse? På hvilken måte?

Del 3 – Politiet og publikum

Nærpoltireformen vil sette politiet i stand til å levere bedre polititjenester for fremtiden slik at innbyggerne fortsatt skal være trygge og ha høy tillit til politiets arbeid. Her er jeg interessert i hvordan politiet selv oppfatter tillit til og relasjon til publikum.

7. Tillit og relasjon til publikum

- a. Hvordan oppfatter du publikums tillit til politiet?
- b. I ditt arbeid, føler du at du har mulighet og tid til å oppsøke publikum/ selv ta kontakt med publikum? Hvorfor, hvorfor ikke?

- c. Må du avvise publikum ofte?
[Hvis ikke; må du ofte avbryte publikumskontakt fordi patruljen styres til et annet sted/ til et viktigere oppdrag?]
Kan dette føre med seg noen konsekvenser slik du ser det?
(Er politiet tilgjengelig (pålitelig og beredt) for publikum?)

Tradisjonelt har styrken til det norske politiet ligget i den nære kontakten med befolkningen i lokalsamfunnet.

- d. Hva kan du si om din (eller stasjonens) involvering og engasjement i lokalsamfunnet?
Har patruljen oversikt over og kjennskap til sitt nærområde?

I politiets innbyggerundersøkelsen fra 2017 viser det seg at Oslo politidistrikt har den laveste andelen som mener at politiet har regelmessig kontakt med innbyggerne.

- e. Hva tenker du om dette? Hvorfor er det sånn?
(Avstand til publikum?)
- f. Hvordan tror du det vil bli i fremtiden?

8. Hvorfor stoppes og kontrolleres noen biler/personer?

- b. Hvilket kunnskapsgrunnlag (risikoindikatorer/mistankefaktorer) har du/dere før dere stopper og kontrollerer enten bil eller person? (Kjenning, noen som er etterlyst, tidligere erfaring (magefølelse))
- c. Hva vil manglende overensstemmelse med omgivelsene, tidligere informasjon og fremtreden si?
- d. Hvilken rolle spiller etterretningsprodukter i politiets samhandling med publikum?

Del 4 – Avsluttende

9. Hva er godt politiarbeid for deg?
10. Hva er en god dag på jobben for deg?

Er det noe mer du vil tilføye som ikke har blitt nevnt?